

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

2

(10/136) NO.LU ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN KEŞFİ, EĞİTİMLERİYLE İLGİLİ SORUNLARIN TESPİTİ VE ÜLKEMİZİN GELİŞİMİNE KATKI SAĞLAYACAK ETKİN İSTİHDAMLARININ SAĞLANMASI AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

16 Mayıs 2012 Çarşamba

(10/136) NO.LU ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN KEŞFİ, EĞİTİMLERİYLE İLGİLİ SORUNLARIN TESPİTİ VE ÜLKEMİZİN GELİŞİMİNE KATKI SAĞLAYACAK ETKİN İSTİHDAMLARININ SAĞLANMASI AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

16 Mayıs 2012 Çarşamba

---0---

K O N U

Üstün yetenekli ve engelli çocuklar hakkında

Sayfa

1:47

İ Ç İ N D E K İ L E R

BİRİNCİ OTURUM

1:27

Prof. Dr. Necate BAYKOÇ DÖNMEZ

1:8, 8:10, 10:19,
19:23, 23:27

Tülay SELAMOĞLU

(Ankara)

8

Mürüvvet BAYRAK (Aile ve Sos.Politikalar Bak. Uzmanı)

10, 11

Hülya GÜVEN

(İzmir)

19

Mustafa ATAŞ

(İstanbul)

23:24

İKİNCİ OTURUM

28:47

Prof. Dr. Füsün AKARSU

28:35, 36:37,
37:39, 39:40, 40,
41:43, 43:47

Mustafa ATAŞ

(İstanbul)

31:32

Çiğdem Münevver ÖKTEN

(Mersin)

35

Tülay SELAMOĞLU

(Ankara)

36, 40:41

Korkut TÜRKYARAR (Komisyon Uzmanı)

37, 43

Hülya GÜVEH

(İzmir)

39

Ali HALAMAN

(Adana)

41

Yrd. Doç. Dr. Mücahit COŞKUN (YÖK Temsilcisi)

43, 44

Açılma Saati: 11.54

Kapanma Saati: 17.07

16 Mayıs 2012 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.54

BAŞKAN: Halide İNCEKARA (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel ÖZDEN (Muğla)

KÂTİP: Temel COŞKUN (Yalova)

SÖZCÜ: Çiğdem M ünevver ÖKTEN (Mersin)

-----0-----

BAŞKAN – Değerli basın mensupları ve değerli milletvekili arkadaşlarımız; hepinize hoş geldiniz diyorum.

Bugünkü misafiriğimiz Profesör Doktor Necate Baykoç Dönmez.

Hocamızı daha çok bilim sanat merkezlerini kuran genel müdür olarak tanıyoruz, doğru mu Hocam?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Evet, 92-95 dönemi.

BAŞKAN – 92-95 dönemi.

Önümde uzun bir CV'si var ama onu okumayacağım.

Hocam bugün bize çocuk gelişimi, dünyadaki uygulanan modeller, özellikle İngiltere ve İskoçya'da yapılan çalışmalarla ilgili.

Hocam, biz geçen hafta da hocalarımızı dinledik ama çocuk tanısı üzerinde tanılayan kavram ve tanımlar üzerinde çok tekrarlama oldu. Bugün o tekrarlamaları yaşamak istemiyoruz çünkü o tanımlara göre hepimizin evinde bir deha çocuk olması lazım. Çok genel yani bu teknolojiyle buluşmuş çocukların, eğitim düzeyi yükselmiş anne-babaların çocuklarının neredeyse hepsinde bulunabilecek özellikler. Belki onlar 70-80 yıllarında doğru olabilir ama bugün bizim içimize çok sinmedi, sinmiyor, bizi bir yere götürmüyor. Bugün sizden inşallah bunları farklı bir şekilde dinlemek istiyoruz.

Buyurun, söz sizin.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Sayın Başkan, sayın Komisyon üyeleri; bugün, üstün yetenekli çocuklarla ilgili konu kapsamına ben ana başlıklarıyla size özetleyeyim, ondan sonrasında detaylarını devam edeyim istiyorum.

Üstün yetenekli çocukların gelişim özellikle, yani normal gelişim gösteren çocuklarla üstün yetenekli çocukları ayırt edici özellikler üzerinde biraz duracağız. Dünyada uygulanan modeller ve bizde uygulanan modeller, geçmişten bugüne uygulanan modeller nelerdir ya da neler yapılmalı? Şu anda ülkemizde devam eden sistemler nedir, yeterlilikleri, yetersizlikleri ve onun devamında üstün yeteneklilerle birlikte tüm çocukların bütün okullarda ilgi ve yetenek alanları doğrultusunda yararlanabilecekleri dört pilot ilde uygulanmış modeli aktaracağım. Onun için de yetenekli çocuklara da verilen ayrı eğitim ve beş yıldır yine üstün yetenekli çocuklarla iki yaştan itibaren, özellikle okul öncesi ağırlıklı yaptığımız –benim çünkü çalışmalarımı da yazılı olarak istenen belgede o da var- oradaki ekiple yaptığımız özellikle küçük yaştan itibaren yapılan çalışmaları aktaracağım. Devamında, herhâlde ihtiyaç olan diğer konuları... Tabii, bütün bunların sonucunda da şu an için güncel olarak ülkemizde uygulanması gereken model nedir. Rapor sonunda da ben bu yansısın istiyorum. Bir dişinin çarkları gibi tek model değil, iki model değil ama karma sistemin ülkemizde okul öncesinden itibaren hatta bebeklikten itibaren üniversiteye kadar ya da üniversite sonrası istihdama kadar nasıl uygulanabileceğine dair bir model oluşturmak, esas amaç o ama bugün diğer ana başlıktaki konuları detaylı aktarabilirsem bir de soru-cevap kısmında tartışabilirsek sonrasında o modeli birlikte konuşabiliriz.

Önce, 2 küçüğümüz var üç buçuk yaşlarında. Onların çok kısa bir filmini izleyelim istiyorum.

KOMİSYON UZMANI KORKUT TÜRKYARAR – Kaç yaşında Hocam bunlar?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Bunlar üç buçuk, tam üç buçuk değil işte biri iki ay küçük, bir biraz küçük, biri de üç buçuk yaşında.

Ben bunu şunun için sizlere sunmak istedim: Burada üstün yetenekli iki çocuk. İlki okuyor, yani gerçekten okuyor, iki yaşında okumaya başlamıştı o. Benim bir yaştan itibaren takip ettiğim bir çocuk. Diğeri de tanılanmış, yine üstün yetenekli bir çocuk. O okumaya yeni başlamış. Şimdi bunlar tabii, üçüncü sınıfa gidiyor, büyüdü bu çocuklar şu an için.

Burada dikkatinizi çekmek istediğim, özellikle bu çocukların duygusal gelişimleri, sosyal gelişimleri, birbirleriyle etkileşimleri. Bizim esas dikkat ettiğimiz konu, onların bir arada olduklarında aynı frekansı yakalayıp, yol alıp gitmeleri. Bunu onun için kısa bir giriş yapayım istedim. Küçük yaşta ama biri dinazorlarla ilgili kitabı okuyor, öbürü çok ilgileniyor, sonra bir esri yakalıyorlar Tırex. Yani orada üçüncü kişinin müdahalesine gerek yok. Diğer çocuklar bunu yapmıyor mu? Diğer çocuklar dinozor ya da yumurtaları şu kadar büyüktür, bunu okuduklarında biraz bakıyor, arkasını dönüp gidiyorlar. Anaokulunda bu çocukların sıkıntıları o dönemde başladı. Yani kendilerinin anlaşamadığı, kendi gibi yaşlılarıyla kaynaşamadıkları için yalnız kalıyorlar. Burada birçok mesaj verdiği için ben bunu kısa bir şey ama göstermek istedim. Diğer okuma bilmiyor ama o arada okumayla ilgili çabasını görüyorsunuz. Bunlar tabii, sadece kitap okumada değil, projede üretmede, sonraki fotoğraflarda da göreceğiz, işte roket yapımında hızı nasıl olur, nasıl gider, nereye gider onları tartışıyorlar. Şimdi böyle bir çocuğu normal yaşlıları arasında uzun süre tuttuğunuzda problemler başlıyor. Beş anaokulu değiştiren çocuk, aile ya da okulda bir süre sonra sıkılıp, bebesi görüp eve dönen, dedesiyle müze gezen çocuk, araştırma yapan çocuk. Bunu erken yaşta tanımanın önemini vurgulamak için de gösterdim. Genellikle dünyada da erken yaşta tanıma daha zor, hep altı yaştan sonra testler, bizde de genel olarak altı yaştan sonra zekâ testleri uygulanıyor. Zekâ testleri tek başına bize çok bir şey getirmiyor, bunu biliyoruz. Gelişim testleri bebeklikten itibaren çok önemli ama maalesef, beklenip genellikle de rehberlik ve araştırma merkezlerinde ya da üniversitelerde işte Wisc-R altı yaştan sonra uygulanıyor, bunları dinledik diye açıklama gereğini duymuyorum, tanılamada testleri söylediler. O zaman sıkıntılar başlıyor.

Buradan gelişim özelliklerinden bazı yapılan araştırmalara ilişkin sonuçları da birlikte geçelim istiyorum. Birçok çalışma yapılmış ama kaybolup giden çocukların sayısı bir o kadar çok. Bizim en son çalıştayımızda rektörümüz açılış konuşması sırasında bir cümle kullandı, o çok çarpıcı geldi. “Yılda 30 bin çocuk doğuyor, binine ulaşıyoruz, 29 bini nerede? Kayıp.” Bu basında da çok yer aldı. Hatta “Gerçekten böyle mi? Neden böyle?” diye sorular geldi basında yer aldıktan sonra. Evet, gerçeğe yakın bir rakam. Bizde, ülkemizde yılda yaklaşık 30 bin çocuk doğuyor, bebek doğuyor, onların hakikaten binine ulaşabiliyorsak 29 binine ulaşamıyoruz. Yani kendilerini sistem içinde bir yerlere götürüyorlar, götürmüyorlar ama takip edemiyoruz çünkü 1,5 milyon hesabıyla çarpıp böldüğümüzde böyle bir sayı var.

Ben bunları, yazıları genel olarak şöyle geçeceğim. Tanımlamalara çok detaylı girmek istemiyorum. Üstün yeteneklilerle ilgili birçok bilim adamı geçmişten bugüne çeşitli tanımlar yapmış. Eflatun döneminde bireylerin bakır, tunç, gümüş ve altına benzetilerek gruplandığı o dönemlerde belirgin bir bilgi olarak ortaya çıkıyor. Sonra, 19’uncu yüzyılda Galton’un çalışmaları var zekâyla ilgili çalışmalar. Sonra, Lewis-Terman, bu iki bilim adamı önemli çalışmalar yapıyorlar ve IQ’yu, zekâ bölümünü 140 ve üstü üstün olan çocuklar olarak değerlendiriyorlar. Binet ve Simon’un geliştirdikleri zekâ testleri var, bu alanda çalışanlar. Piaget’in tanımları ve çalışmaları var zekâyla ilgili.

BAŞKAN – Kim bunlar yani “Gardner” diyoruz, “o” diyoruz, “bu” diyoruz? Kim yani niçin değer vereceğiz biz onların düşüncelerine?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Üstün yeteneklilerle çalışmışlar ve otuz yıl mesela takip etmiş, ailesindeki bireyler, kardeşleri, yakın akrabaları, uzun yıllar takip edip araştırma yapan kişiler, özellikle Terman. Mesela Gardner son yılların bu çoklu zekâ kuramını ortaya koyan kişi ama geçmişe bakıyoruz, Terman ilk bunu ortaya atmış uzun yıllar takip ettikten sonra. Bu çok değerli tabii, önemli isimler bunlar. Yani üstün yetenekliler tarihine baktığımızda Galton zekâyla çalışan, Terman zekâ testlerini ortaya koyan, Binet ve Simon ilk ciddi değerlendirme testlerini ortaya koyan kişiler. Piaget, sadece zekâ, bebek zekâsı...

BAŞKAN – Bunların içinde üstün zekâlı olan var mı Hocam?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Kendileri mi?

BAŞKAN – Evet.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Tabii ki bunların da zekâlarının ölçülmemiş o zamana göre ama yaptıkları çalışmalardan daha sonrasında...

Yine çeşitli tanımlamalar var tek tek okumuyorum, anlatacağım çok şey var gibi düşündüğüm için, bir kısmını da belki dinlediniz daha önceki hocalardan diye sizi de bunaltmak istemiyorum.

Tabii ki kalıtım ve çevrenin etkili bir faktör olduğunu biliyoruz. Yani genetik özellikler olacak artı çevresel faktörler. Çeşitli tanımlamalar yapılmış. Bu zekâ gelişimiyle ilgili, genetikle ilgili, çevresel faktörlerle ilgili tartışmalar var, deniyor ki: “Zekâ geliştirebilir. Her çocuk öğretilirse üstün yetenekli olabilir.” mi? Hayır, maalesef, orada yani genetik bir kapasite gerekiyor ama onu iyileştirebiliriz, iyi kullanabiliriz ya da iyi kullanmayabiliriz. Üstün yetenekli olarak dünyaya gelir ama daha sonrasında durağanlaşıp

hatta hiç verim alamadığımız “Bu çocuk zaten normal, hatta normalin altı mı acaba?” diyen öğretmenlerle karşılaşyoruz. Hatta, geçende belki aktardım ben Komisyonda, bir çocuk zihinsel engelli tanısıyla üç buçuk yaşında gelmişti. O özel eğitim almış, yani bana geldiğinde üçüncü sınıftaydı. Aynı kişiler yine zekâ bölümünü ölçüyorlar, test yapınca çocuğun üstün yetenekli olduğunu görüyorlar. O çocuk donuklaşmış bir çocuk. Yine verimli, çok güzel projeler yapıyor ama sosyal gelişim açısından zihinsel engellilerle ya da o kurumda özel eğitim aldığı için kendini duygusal anlamda da sosyal anlamda da geliştirememiş bir çocuktu. Şimdi onu tekrar gruba katıp özel eğitim, yeni işte bir iki ay olmadı, Komisyon başladığında söylemiştim. O nedenle, tabii, çok önemli yani genetik faktör ya da konuşmuyor diye... Mesela, Konya’ya gittiğimde, oraya bir çocuk için telefon etmişlerdi “Geç konuşuyor.” biri de Zonguldak’taydı gördüm, bu hemen geçen hafta olan olayları bahsediyorum. Çocuk, ailesi, annesi, babası, kuzenler, aile bireylerinde ileri düzeyde öğrenme gücü var, çocuk üstün yetenekli ama konuşmuyordu. Kardeşi de bir yaşında, aile bilinçsiz “Bak, kardeşin konuşuyor, sen hâlâ konuşmadın.” Çocuk çok iyi bir durumda. Beş yaşına kadar konuşmayabilir de. Bunlar da istisnai örnekler.

BAŞKAN – Hocam, şimdi bir açalım ne olur. Siz işin içindesiniz. Beş yaşına kadar konuşmuyorsa kelimeleri kayıt mı etmiyor? Algılaması mı zayıf? Yani ne oluyor? O “zeki” dediğiniz şeyi nerede kullanıyor o zaman? Yani niye “zeki” diyoruz?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Orada da tabii, fizyolojik bir araştırma yapılması lazım. Acaba, konuşma organlarında herhangi bir şey mi var, o tarandıktan sonra, bakıldıktan sonra eğer bir şey yoksa bu çocuğun duygusal, ruhsal gelişimini iyi incelemek lazım. Mesela, bazıları korktuğu bir şeyden sonra bebeklikte büyük bir korku yaşıyor. Bir tanesi, sekizinci aya kadar annesi bakmış, evde bebeğe bakıyor sonra işe başlıyor. Ondan sonra, çocukta muazzam bir içe kapanma. Sekiz-dokuz aylar bebeklerin ayrılma kaygısının en yüksek düzeyde olduğu aylardır. Tam o aylara rastgelen dönemde bu çocukların duyarlılıkları çok fazla. Yani sekiz aylık bebek, düşünün ki üç yaşındaki bir çocuk gibi, dört yaşındaki...

BAŞKAN – Peki, niçin ölçtüler bu çocuğun zekâsını?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Hangi çocuğun?

BAŞKAN – Bu bahsettiğiniz, beş yaşına gelmiş konuşmuyor. Size konuşmama problemiyle geldiler.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Evet, yani engelli bir çocuk mu, ne var? bilmiyor çünkü. Diyor ki: “Bunu özel eğitim merkezine mi götüreceğiz, ne yapacağız? Nesi var?” anlaşılmamış çünkü bizde en büyük eksiklik okul öncesinde tanılamada yetersizlik. Yani yeterli çocuk gelişim uzmanı olmaması her birimde. RAM’larda sadece öğretmen dışında atama yapılmıyor zaten fizyoterapist ya da psikolog gibi ya da yine Sağlık Bakanlığına bağlı –Komisyonun ilk başlarında söylemiştik, tarama testi- merkezler bunları yapsın, çocukları incelesin. Orada çocuk gelişim uzmanı çocuğun çünkü dil gelişimi, sosyal gelişim, zihinsel gelişim, fiziksel gelişim ve motor gelişimi yani büyük ve küçük kasların hareket gelişimiyle ilgili tüm incelikleri biliyor. İki yaşta ne yapması lazım, işte kalemi önce kabaca tutacak, sonra baştan ayağa, içten dışa bir gelişim modeli varsa onu nasıl çocuk uygulayacak? Ne zaman tutabilir ya da parmağıyla dokunup ne zaman... El-göz koordinasyonu ne zaman tam gelişmiş olur? Bunun için uzmanların değerlendirmesi lazım. Orada farkı yakaladığı anda zaten çocuk eğer normal gelişimin artı ucundaysa “Artı olarak ne yapmalıyız?” eksi ucuna gidiyorsa “Ne yapmalıyız?” ya da fizyolojik bir sıkıntısı var mı? Tıbbi bir müdahale ayrıca ya da işitmesinde nörolojik olarak herhangi bir problemi var mı? İşitme, duyma ya da görmesinde herhangi bir problem var mı? Mesela, bir tane daha çocuk geldi. Çocuk görmeyle ilgili bir sıkıntısı var, gözlük de kullanıyor ama okumasını... Öğretmen demiş ki: “Okuması takılıyor, bir bakın herhâlde dikkat eksikliği hiperaktivite var, bir şey var bu çocukta.” Çocuğun bütün gelişim alanlarını değerlendirdikten sonra o arada zaten çıkıyor. Okuma çalışmaları yaparken büyük harfli olanları çok akıcı okuyor, küçük harfli olanları okuyamıyor. Belli ki gözle ilgili bir şey var ama ince testler yaparken ona geldiğinizde öyle bir problemi var. Çocuk bu yüzden etiketlenebilir ya da yanlış tanıyla gelen çocuklar var. Mesela, otistik tanısıyla gelen, dikkat eksikliğiyle gelen, hiperaktiviteyle gelen çocuklar var. Özellikle, dikkat eksikliği. Çocuk okuma bilerek, bu gördüğünüz iki çocuk mesela. O okuyan çocuk okul öncesi altı yaş grubunda. Birinci sınıfta ve ikinci sınıfta muazzam problem yaşadığı yani çocukta yaşamıyoruz, öğretmeniinden. Sınıfında beş tane yetenekli çocuk vardı. Bu çocuk inanamayacağınız kadar farklı modelde uçak üretiyor, kâğıtlardan uçak yapıyor. Elinde bantla kâğıt, ben bilmiyorum tabii, “Bu, şu hızda giden şu uçak.” Ev dolusu uçak yapıyor. Şimdi bu çocuk okuma biliyor, her şeyi hızlı bir şekilde, sınıftaki çalışmalarını öğreniyor. O arada diğer çocuklar okuma yazmayı daha yeni öğreniyorlar. Tabii ki sıkılıyor. Ne yapıyor? Bir süre sonra ya sınıfındaki arkadaşının defterine bakıyor ya da kendisiyle ilgili olmayan çalışmalarda bulunuyor. O zaman, sınıftaki hareketli çocuk, yaramaz çocuk. Öğretmeni bir dönem rahatsızlandı ve bir ay başka bir öğretmen geldi. O da çok tecrübeli bir öğretmen, dedi ki: “Ek çalışmalar veriyorum ya da her çocuk belli saatlerde evinden oyuncak getirebilir, sen de getirebilirsin.” Onun ürettiği oyuncakları diğer arkadaşlarıyla paylaştılar. Mesela, yöntem bulmak. Bu çocukları

anladığımızda hiçbir şekilde dikkat eksikliği, hiperaktivite tanısı yok ama oradaki kendine yetmeyen programdan dolayı bazen sıkıntılar oluyor. Ben tabii, bu arada aklıma geldikçe söylüyorum.

Şunları geçebiliriz.

Renzulli yine günümüzde programla ilgili çalışmalar yapan önemli isimlerden.

Bir tanım yapmıştım ben geçmişte. Bu gelişim alanlarına çünkü çok fazla odaklanmıyorum. Zekâ ama “zekâ” deyince tek başına zekâ yeterli değil. Kırkkale’de bir çocuğum vardı, dört yaşında trilyonlarca işlem yapan bir çocuk ama minicik bir çocuk, kardeşi de iki aylık, altı-sekiz kelime kullanıyordu. Ailecek ileri durumdalar. Çocuğun sınıf atlattığı... Bir okul burs verdi, devam etti, sınıf atlattım istediler ama mümkün olmaz. Neden? Çünkü fiziksel yönden, sosyal, duygusal yönden gelişimi yeter... “Yine de deneyelim biz, imkânı sağlarız, yarı o sınıfta, yarı bu sınıfta.” ama sınıf atladı ama olmadı, tekrar birinci sınıfa alındı, orada farklı şekilde destekledik. Öğretmeni geldi, ara ara görüştük. Şunu demek istiyorum: Bu gelişim alanlarına dikkat edilmiyor. Fiziksel büyüme, gelişim, hareket gelişimi, algı-dikkat kontrolü, analiz-sentez, problem çözme ve bilişsel gelişim. Hep bilişsel gelişime odaklanıyoruz. En önemlisi de dille ilgili çalışmalar ve sosyal-duygusal gelişim yok çocuklarda. Yani biz sonuçta mutlu çocuk olsun istiyoruz üstün olsun ya da öğrenme güçlüğü olsun. Bu alanların birinde veya birkaçında ya da hepsinde çeşitli gözlem ve ölçme araçlarıyla uzman kişiler tarafından gözlenen ve ölçülebilen yaşlılarından ileri olma düzeyi anlamında bir tanımlama yapmıştım öğrencilerime bunu aktarmak anlamında ne anlama geliyor.

Gelişim özelliklerine baktığımızda, bu çok genel bir ifade tabii, konuşma, hareket, emekleme, yürümesi, konuşması erken olan çocuklar deniyor ama ne kadar erken? Mesela bu çocukların ilk anlamlı sözcükleri diğer çocuklara göre iki ay daha önce söyledikleri ya da iki sözcük birleşimlerini bir yaşında çocuklar tek sözcüklerle konuşurken bunların bakıyoruz, sekiz ayda iki sözcük birleşimi yapabildiklerini görüyoruz. Zekâ bölümü 160 ve üstü olan bir çalışma yapılmış Gross tarafından. 52 çocuğun 9’uncu ayda ilk anlamlı sözcüğü ki, bu altı aya, beş aya iniyor bizim vakalarımız içinde var. Yine başka bir çalışmada zekâ bölümü 148 ve üstü olan çocuklarda...

BAŞKAN – Hocam, dün de bunun için isyan ettik, bir üst tarafta erken konuşanı zeki kabul ettik, alt satıra geldik...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Yok, o çok genel. Şuna bakacağız biz...

BAŞKAN - ...orada da dedik ki: “Yok, aslında bunlar çok da geç konuşabilir.”

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Hepsi değil ama onlar istisnalar.

BAŞKAN – Hocam, zaten, insan normal şeyde de böyledir. Yani bir kısmımız öyle konuşuyoruz, bir kısmımız böyle. Yani bu kişiye özel zekâyla direkt ilişkilendirilen bir şey olması lazım ki biz önümüzü görelim. “Konuşabilir de konuşmayabilir de”, “altı ayda konuşabilir, bu da bizi oraya götürebilir ama hiç de konuşmayabilir” şimdi, bunun ortası yok ki zaten.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Biz şimdi dil gelişimiyle ilgili alana bakıyoruz, tek alanla karar veremeyiz zaten. Mesela, bu çocukların bir kısmı bir yaşından önce gazeteyi mesela önüne ters çevirerek koyduğunuzda ısrarla ağlıyor, onu düz çeviriyor, okumaya, harfleri çözmeye başladı. Yani bir tek dil gelişimiyle ölçemiyoruz, ölçemeyiz. Tüm gelişim alanları dediğim o. Yani altı gelişim alanındaki “Hangi yaşta ne yapar?”ı biz çok iyi değerlendirmeliyiz yani gelişim uzmanları. Tek bir alanla sabit kalamayız. Bu dil gelişimindeki yapılmış çalışmalara bakıyoruz. Bunlar tabii, geçmiş konuşma istisnai durumlar üstün yeteneklilerde.

Mesela bu da önemli bir bulgu. Zekâ bölümü 170 olan çocuklardan yüzde 43’ünün beş yaşından önce, yüzde 13’ünün dört yaşından önce okuduğu ortaya konmuş. Dört yaşından önce okuyan çocuk tabii ki daha az. Yani yüzde 2’lik dilim diyoruz ama yüzde 2’lik dilim de 130-140 IQ’yu gösteren dilim ama 170’lere çıktığınızda o yüzde 1’lere hatta “deha” dediğimiz, “dahi” dediğimiz çocuklar 170-180’e çıkan çocuklar, onlar artık yüzde 2 grubunun çok dışında olan grup.

Oturma, mesela motor gelişimine de baktığımızda, bu çocukların erken desteksiz oturduğu, normalde altı-sekiz aylar arası ya da beş-altı aylar arası, genel olarak söylüyorum, çocuklar destekli önce oturuyorlar, sonra desteksiz ama bu çocukların dört aydan itibaren desteksiz oturdukları yani motor gelişimleri, yani baştan ayağı, içten dışa olan gelişimde bu çocuklarda daha önce. Dikkat kontrolleri belirgin şekilde...

BAŞKAN – Hocam, tanım kısımları isterseniz geçelim.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Geçelim.

Dikkat kontrolleri, bu önemli. Bebek, yeni doğdu, bir aylık yatağındaki desenli kısımlara uzun süre dikkat ettiğini görüyorsunuz. Bunlar tabii, bebeklerle yapılan araştırmalar doğrultusunda çıkan şeyler.

BAŞKAN – Hocam, emin olun, bakın, burada hepimize soralım, hepimizin evimizde doğan çocuklar şu anda aynı şeyi yapıyor mu? Bakın, herkesin ki yapıyor artık. Vallahi, yani şurada bakın, sayılanların hepsi. Belki size gelenleri yani eğitimciler önünüze gelenler üzerinden hani soruyorsunuz ya veliye “Bu öyle mi yapar? Bu böyle mi yapar?” diye.

Yani mesela okumayı konuşalım, sonra bu tanım kısmını geçelim gerçekten. Harf görmemiş “Bu ‘A’” dememiş bir ailede, okuma yazma bilmiyor anne-baba, televizyon yok, bu çocuk okur mu?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Varsa eğer genetik getirdiği kapasite varsa...

BAŞKAN – Yani bu hani kimyada, dün de söyledim, “normal şartlar altında” diye bir şey var, “etki” dediğimiz, etraftan beslendiği şeyler. Anne-baba, okuma yazma bilmiyor, evde kütüphane de yok, iki yaşında çocuğumuz okur mu? Yani birinin ona “A, B” veya “BA” ya da “BA-BA” hiç demiyorlar. Böyle kalkıyorlar sabah “A, BA-BA” mı diyor?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Şimdi bu çevresel etken. Peki, ben de size şöyle soracağım...

BAŞKAN – Hayır ama bu böyle mi Hocam? Böyle değil mi?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Ben de size şöyle söyleyeceğim: Peki, aynı şekilde aile okuma yazma biliyor ama iki yaşında yine çocuk öğretiyor ama bu çocuk da öğrenmiyor.

BAŞKAN – İki yaşında öğrenmek istemiyor, iki yaşında pırasa yemek istemediği gibi çok doğal bir şey.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Hayır ama istemekle alakalı değil, o genetik yani beyin araştırmaları niye? O zaman bütün hepimizin zekâsının aynı olması lazım.

BAŞKAN – Hayır, niye zaten? Yani iki yaşında bir çocuk pırasa yemek istemediği gibi okuma yazmayı da öğrenmek istemeyebilir. “Çocuklara aman okuma yazma öğretmeyin” diye herkese şey yapıldı ya ödümüz kopuyordu çocuklara bir şey okutmaktan. Dünkü hocamız bize dedi ki: “Yok, tam tersi, herkes okutabildiği zaman okusun. Bu ihtiyacıyla ilgili bir şey.”

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Ama sadece okumak değil.

BAŞKAN – Sadece okumak değil, sadece dil değil.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Mesela küpleri üst üste koymak ama yani zekâyı ölçüyorsunuz Halide Hanım, tek başına, “Bu çocuk okudu mu?” ya da “Konuştu mu?” ya da “Erken yaptı mı?” O zaman hepimizin eşit zekâ düzeyine sahip... Yani genetiği biz bir yere atmalıyız o zaman. Yani çevre sağlandığında, eşit koşullar sağlandığında her insan onları canı isterse yapacak canı istemezse yapmayacak gibi bir tez ileri süreriz ki o zaman genetiği yadsımış oluruz. Yani o, Allah vergisi bir kapasite var. Yani hepimizin fiziksel olarak birbirimize benzemediğimiz gibi, öğrenme hızımız, algılarımız, kiminin görsel algısı daha iyi, kimi işitmeyle çok iyi öğreniyor, kimi ikisi birlikte iyi öğreniyor. Yani ben canım istemediği için öyle öğreniyor değilim. Yani eşit koşullar olsaydı öğrenebilirdi, sizin sorduğunuzdan yola çıkarak söylüyorum, tek başına dil gelişimiyle, konuşmayla da değerlendirmiyoruz. Biraz önce “gelişim alanı” dediğim konu.

BAŞKAN – Yani uyarıcılara kendini uyarın, kendine sunulan şeylere çabuk cevap verme hızıyla alakalı bir şeyi konuşuyoruz.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Öğrenme hızı, tabii ki. Yani beyindeki sapsların daha hızlı, birbiriyle daha iyi iletişim içinde olması. Şimdi bunu konuşmayla ilgili zekâ testleri geliştirmiş. Mesela, küpleri önce yan yana dizer, sonra üst üste. Yaşına göre diyoruz ki: İki yaşındaki çocuk iki küp, iki tane küpü ama onların ölçüleri belli, büyük küp olamaz, işte belli ölçüde. Bu çocuk ne yapıyor, sekiz küpü üst üste koyuyor. Şimdi, öbürü de yani yapmaya çalışıyor, deniyor, deniyor, deniyor ama düşüyor, anlatabiliyor muyum? Yani tutma becerisi, kavrama becerisi... Ya da resim çiziyor. Ne diyoruz: İşte çok kabaca, her yaşta, altı yaşa en az altı insan resmi çizdiğinde altı tane birim olmalı. Gözler çift olduğu için tek sayılacak. Baktığımızda, mesela, bu çocuk iki buçuk yaşında, altı uzvu olan insan resmi, altı hatta daha fazla. Diyor ki: “Bu da yanakları, bu da dirseği.” gibi. Bu çocuk da çiziyor, onun önünde de kalemler var, hepsinin önünde kalemler var ya da bu çocuklardan bir tanesi mesela, Discovery ya da National ne ise bilimsel bu tür videoları gecenin saat birinde uyanıyor, üçe kadar gözünü kırpmadan izliyor. Bu çocukta farklılık var. Bir tek şey özellikle söyleyemeyiz. Bu “gelişim alanları” diyorum ya beş altı gelişim alanını, o yaşta bir çocuk normal olarak ne yapar, standartları var. Standardın dışına çocuk... O zaman, yapabilen çocuk var, bir de yapamayan çocuk var; ona göre değerlendiriyoruz.

BAŞKAN – Beş yaşında uyguladığınız bir test var. Bu dört tane küpü üst üste koyamıyorsunuz. Bana uyguladınız, buraya uyguladınız. Beş yaşında... Ben, aslında yapmayacağım bir şeyi yapar olduğum için siz bana “zeki” dediniz.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Sadece küp değil ama tek yönlü bakmayalım istiyorum, testin birçok özelliği var.

BAŞKAN – Tamam, diğerlerini de yaptık. Yedi yaşına geldiğinde arkadaşımın yedi yaş zekâsıyla denkleme ihtimalimiz var mı? Yani iki fark bir yaşa geldiğinde yeteneklerinin denkleme ihtimali var mı? Ben hep önde mi gideceğim bu arkadaştan?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Evet, öyle oluyor.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Aslında bilgi olarak var. Çünkü çocukta bütün yetenekler geliyor, eşit oluyor yani sekiz yaşındaki bir çocuğun tutma becerisi, gülme becerisi, hareket becerisi eşit, sekiz yaş çocuğuna eşit...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Ama öğrenme hızı...

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Ama öğrenme, bilgi fark ediyor.

BAŞKAN – O paralel yani aradaki fark paralel yürüyor.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Paralel yürüyor ama orada şöyle: Çevre şartlarını kısıtlarsak... Mesela bu çocuğu aldık ormana koyduk -var böyle örnekler- ya da çocuk yuvalarında yetişen çocuklar... Mesela "hospitalizm" dediğimiz bir kavram var. Orada çocuklar çevre yoksunluğu, uyaran yoksunluğundan dolayı donuk zekâ gibi belirtiler gösteriyorlar yani gerilemeye başlıyor. Ya da benim yine anlatmış olduğum vakalardan biridir belki, bu açık tuvalet sistemine çocuk uyum sağlayamadı da sonrasında o çocuk şimdi ileri de değil, "Bu çocuk geri bile olabilir." diyorlar. Bu çocuk iki yaşında okumayı çözmüş, problem çözmüş yani. Genelde çocuklar ne zaman okur?

BAŞKAN – E, ne oldu?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Bu çocuğu okul damgaladı yani 4 çocuğa burs verdiler okul öncesinde. Bir tanesi bu anlattığım çocuktaki, bir tanesi de mesela şöyle uzaktan, ileriden ters İngilizce yazıyı koyduğunuzda, İngilizce okuyup size cevap veriyor ya da aksanınızı düzeltiyor; üç yaşında. Bu çocuk normal bir çocuk mu? Yani tabii bu, belirtisini herkesin ayırt edebileceği bir çocuk. Bu çocuğa da okul öncesinde burs verildi, sonra o çocuk da normalleştirildi gitti yani takip edemedik, ailesi başka bir yere tayin oldu, ondan sonra, şu oldu bu oldu derken, oradaki öğretmeni şunu yaptı, bunu yaptı... Yani kaybolan çocuklar hâline gelebilirler. Onun için gelişimlerinin çok iyi değerlendirilmesi ve çok iyi bilen... Bugün dünyada da mesela burada sıkıntı var. Altı yaştan önce tanılamada muazzam problemler var. Onun için hep altı yaş üstü... Çocuklar tabii kendini daha iyi ifade ediyor, yeteneklerini daha iyi gösterebiliyorlar.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Necate Hanım, bu çocuklar aslında on yedi yaşında genel anlamda dengeleniyorlar yani birkaç noktadaki merakları dışında çünkü mevcut eğitim sistemi içerisinde de aldıkları alt bilgiler ortalama oluyor. Sadece ilgi alanlarında yükselmeye başlamıyorlar mı bu çocuklar on yediden itibaren?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Zihinsel gelişim olarak da farklılar yani onu da çok basit şekliyle bir sınav mı belirliyor ama kimi ODTÜ'nün elektrik elektroniğini kazanıyor diyelim ki, tabii ki arada şanssızlık olan çocuklar olabilir ama kimi de ne kadar çalışsa, ikinci, üçüncü kez giriyor, onu yakalayamıyor.

BAŞKAN – Hayır, net bir şey soruyor Tülay Hanım, "On yedi yaşında denkleşirler mi?" diyor.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Yani aslında dengeleniyorlar yani sadece ilgi alanlarında sivrilmeler başlıyor, genel anlamda o büyük farklılık gidiyor.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Zekâ kesinlikle eşitlenemez yani herkesin...

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Yok, herkesin ayrı ama bilgiler eşitlenmeye başlıyor.

BAŞKAN – Siz bunu bir veriye dayanarak mı söylüyorsunuz Tülay Hanım?

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Ben, çocukları...

BAŞKAN – Ama bir tek kendi çocuğundan hareketle bunu söyleyemeyiz ki.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Lise çağındaki, onların oluşturduğu sınıftaki davranışlara göre, hepsinin ilgi alanları farklıydı o konularda, hepsi kendi alanlarında sivrildiler çünkü.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Ama zekâ olarak da birbirlerine yakın hâle... Bilgi olarak olabilir.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Bilgi olarak diyorum.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Çünkü ne veriyorsanız bilgi... Yani bugün İnternet'ten dünyanın her yerine ulaşıyorlar ya da o okulda ne kadar bilgi verildiyse onu alıyorlar. Bilgi yönünden eşitlenebilirler ama düşünme hızı, öğrenme yine farklı, hepsinde farklı.

BAŞKAN – Peki Hocam, bu tanım kısmını geçelim, okuruz onları.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Ben çok söylenmesi gerekenleri söyleyeyim.

BAŞKAN – Bunların hepsini anlattılar Hocam.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Evet, bunları tekrar etmeyelim. Yalnız, bazı şeyler var ki, soyut düşünme mesela, erken yaşta soyut... Mesela üç yaşında “ölüm” kavramı, ekonomi, insanlık tarihi ya da soyut konulara, mesela sevgi, saygı, bunlar nedir, bunlara takılıyor. Mesela bunları, soyut kavramlarla ilgili erken yaşta...

Yani söylenmemiş olanları tahmin edebildiğim oranda size yansıtacağım. “Bellekleri güçlü.” dedik. Mesela bunların hepsi dört yaş civarındaki çocuklar. Buluş yapma... Küçük yaşlarda, sürekli bir şey üretiyor yani, bu çocuğun uçak yaptığı gibi, sürekli sıvıları karıştırıyor, deterjanı... Yine küçük yaşta, üç yaşında mesela, normalde oyuncaklarıyla oynar; o, banyodan şampunu alıyor, salçayı alıyor rengine bakıyor, “Çok sıcak oldu.” diyor, “Köpürdü.” diyor yani hep bir şeyleri araştırma... Dikkati çok uzun süre yoğunlaştırma... Bir örnek vermişim, “tıbbi erken bitirip yurt dışında bir klinikte çalışmış, dört ay o klinikten çıkmamış” dediğim bir çocuk vardı mesela, dikkatleri öyle, kaptırıyor. Gecenin bir saatinde işte, belgesel, iki saat onu seyrediyor ya da bulunduğu, ilgi duyduğu bir proje, deney –kendisi yapıyorsa- saatlerce sesi çıkmadan yaşının üstünde bir dikkati yoğunlaştırma görüyoruz. Bilgiyi transfer bu çocuklarda olağanüstü yani renkleri öğretirsiniz ya da... Bunu başka bir ortamda, başka bir alanda çok iyi kullanabiliyor. Genelleme yapma, sentez ve analiz yetenekleri bu çocukların çok iyi.

BAŞKAN – Hocam, ne olur geçelim bunları, emin olun 100 kere dinledik artık.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Yok, bazılarını ben, hepsini söylemiyorum, özellikle...

BAŞKAN – Bunların hepsini defalarca dinledik, defalarca.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Kendini eleştirebilme ve kendiyi dalga geçme özellikleri de vardır bu çocukların.

BAŞKAN – Hepsini, hepsini ezberledik artık ve karar verdik, hepimizin evinde deha çocuklar var.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Çeşitli sınıflamalar var, bunları herhâlde... “140-130 üstü” deniyor ama 140 üstü çok üstün.

BAŞKAN – O, şey olarak değişmiyor mu Hocam, mesela teknolojinin geliştiği yılda 130 artık normal bir IQ olabilir herkes için.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Benim demek istediğim o.

BAŞKAN – Bence de 150'nin üzerini falan konuşmak lazım artık.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – 140'ı, belki... Yani o puanlar 2 puan bile olsa bayağı fark ediyor ama 135-140 yani 130'da... Ya da ben hep bu çocuklarla çalıştığım için, mesela 130 bana artık normal gibi geliyor, normalleşmiş gibi geliyor.

BAŞKAN – Bize de normal geliyor Hocam, hatta 140'ı da normal görüyoruz. 140'ın üzerini konuşalım artık.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – 140 biraz, böyle, çok doğru tanılanmamış olabilir çünkü onlar birden 150'ye çıkabilen çocuklar.

BAŞKAN – Çünkü, Hocam, “zekâ” diyoruz ya 130-140, bunlar farklı eğitimlerle çocuğun hızını diğerine daha tatmin edebilir ama o hayalimizdeki ettiğimiz, hani, demin bahsettiğiniz, onu ona karıştıran, bunu buna karıştıran çocuk 130 değildir bir kere, kesin 140'ın üzerinde bir yerdedir çünkü başka bir şey daha çalışmaya başlıyor zekâyla birlikte. Emin olun, 130-140, biz etrafımızda görüyoruz, herkesin çocuğu aynı durumda.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Bir de şu var: Konuşması gecikmiş... Konuşması gecikmiş olmuyor mesela, normal zamanda konuşuyor, gelişimi de normal gidiyor. Benim, böyle, 170-175 olan birkaç çocuğum var. Bunların annesi, babası, özellikle mesela bir tanesinin babası dedi ki: “Hocam, artık nasıl size inanacağımı bilemiyorum. Bu geri mi, ileri mi? Yaptığı hareketleri bir görseniz...” Bu çocuğa on iki yıl burs verdiler.

BAŞKAN – Kim verdi?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Bir okul, özel bir okul verdi İstanbul'da. Yani değerlendirdik, anlattım, sundum; onlar da değerlendirdiler ama o kadar... Mesela çocuk konuşmaz, öyle fazla bir şey söylemez ama söylediğinde...

BAŞKAN – Hayır, sonuç önemli, ne işe yaradı bu 170?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Okuldaki tüm yapılan çalışmalarda konuşması, kendini anlatması gerekmiyor. Tüm çalışmalarda, vurucu bir çalışma yapıyor mesela.

BAŞKAN – Ne yaptı?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Bir ürün. Yani şu anda, ne dersiniz deyin, “fen bilimleri”, “matematik” deyin mesela...

BAŞKAN – Bir şey mi keşfettiler orada, bir şey mi ürettiler? Bir patent mi yarattılar?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Üretiyorlar tabii patent alıyorlar bu çocuklar. Tek tek...

BAŞKAN – Bu çocuğun üzerine.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Tabii.

Mesela bir tanesi 1’inci sınıftayken 5’inci sınıfın -kaynak kitaplar var, test kitapları- kaynak kitaplarını çözüyor ve de üstüne babasıyla –o da Bilkent elektronikte- matematik çalışıyorlar. Yani bazıları mesela hiç konuşmaz yani saçma bulur sizin sorduğunuz soruyu, cevap vermez ama öyle iki sözcük söyler ki, basit bir cümle söyler ki sizi o anda dondurur. Yani orada da mesela daha tanılanamıyor.

BAŞKAN – Hocam, daha net sorayım mı ben? Benim çok güzel, dünya yarışmasına girecek bir kızım olmasıyla, o çocuğun olması arasındaki farkı bana söyler misiniz? Yani istediğimiz yere gidemiyoruz. Yani çocuğu tahlil etmek kadar, bu çocukları tahlil ettikten sonra ne yapacağımızla ilgileniyoruz. Tamam, 170... İyi de, eee...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – İşte bunları yönlendirme ve programları ele alıyoruz şimdi.

BAŞKAN – Mesela şöyle olabilir: Çocuk gelişimcilerle aileler arasında, üstelik bu çocuklara özel burs da veren insanlar varsa mesela, bizim bu Komisyonun çalışmasının hiçbir anlamı yok çünkü orada güçlü bir halka kuruluyor zaten. Çocuğun olağanüstü bir yeteneği var. Bunu sizler keşfediyorsunuz. Üniversitede birkaç tane daha bölüm artırırız, daha çok çocuk gelişimci verir, daha çok tanı yerleri açılır, özel okullar bunlara verir, o zaman bizim Komisyonun bir şeyi kalmaz. Yani niye çalışıyoruz?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Şimdi eğitime geçiyoruz. Biz zaten eğitim modellerini yani esas çözüm getireceğimiz şey bizi...

BAŞKAN – Hayır, Hocam, tamam da niye eğiteceğiz? Hep onu söylüyorum, o okul eğitti, ne oldu? Çocuk daha çok para kazanabilir, okul şan, şöhret kazanabilir. Bu da ideallerimizden birisi olur yani “Niye olsun?” diye demiyorum.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Biz bu çocukları, kendi toplumunu da atıyoruz dünya için üreten, yaratan, bilim adamı olabilir, devleti yöneten kişiler olabilir... Çünkü bu çocuklar... Baktığınızda da devletleri ileri götürenler kimler? Bilim adamı, sanatçılar, üstün devlet adamları, liderlik konumunda olanlar...

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Peki, size bir şey sorabilir miyim? Şu anda elinizde kaç öğrenci var bilmiyorum ama bir oran verebilir misiniz, mesela “elimizdeki öğrencilerden şu kadarı ileride lider özelliği taşıyacak vasıfta, şu kadarı kimyada, şu kadarı fizikte, şu kadarı şu konuda çalışabilecek çocuklar” diyebileceğiniz bir oranlamanız var mı? Ona göre yönlendirmemiz lazım çünkü.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Öyle yönlendiriyoruz zaten, bireysel özellikler önemli yani o çocuğun bireysel özelliklerine göre...

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Onu biliyoruz, yapmalı da yapıyor musunuz? Yani bir sonuç çıkarmamız...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Tabii ki, ben şimdi ona geliyorum, ilgi, yetenek alanları... Yani dört okulda uyguladığımız pilot çalışmada benim asıl derdim mesela bu çocuklarla çalıştığım, yıllarca çalıştığım hâlde ben tüm çocukların özelliklerini...

BAŞKAN – Hocam, şöyle bir problem var belki, onu çözmeye çalışıyoruz...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Vekilimizin sorduğu soruya ilişkin de... Esas olan, tanılama, modellerden başlayacağız, ondan sonra, tüm çocuklara uygulanan model yani ilgi ve yetenek alanlarını tüm çocukların ortaya çıkarmak ve desteklemek, sadece üstün yetenekli çocuklar değil. Esas, bizim, ülkemizde yapmamız gereken bence bu. Neden köydeki çocuk bundan yararlanmıyor? Yararlanabilecek bir program varken elimizde, maddi imkânlar gerekmiyor, millî eğitim müfredatına entegre edilebilecek bir çalışma varken ya da bazı çalışmalar varken bunu yapmamız lazım. Orada zaten çocuklar... Mesela Kuzey Avrupa ülkelerinde böyle bir sistem var. Üstün yetenekli çocuklar için İsveç’e gittiğimizde biz dedik ki... Engelli çocukların kaynaştırılmasıyla ilgili bir Leonardo Projesi’ydi. Âdetâ sinirlendiler, dediler ki: “Üstün yetenekli çocuk zaten kendini çekip çıkarabiliyor, biz gerideki çocukları... İyi ama bizim İstanbul nüfusumuz kadardı ülke nüfusu. Olanakları tüm sınıflara yaymış yani en ücra köşesindeki, en kuzeydeki okulunda da laboratuvar donanımı var, diğer okulunda da var. Bizde öyle bir imkân yok. O zaman o çocuğu nasıl destekleyeceğiz? Yani buna tabii kafa yormak lazım.

Modellere gelince...

TEMEL COŞKUN (Yalova) – O çok önemli aslında.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Tabii.

Ben, tabii, bu BİLSEM'ler, sonraki üstün yetenekli çocuklar, bu çalışmaların devamında o modeli geliştirmek için uğraştım yıllarca ve o dört pilot okulda uyguladığımız araştırma, yapılan uygulamalar... Ve önemli okullarda uyguladık bunları. Bunun neden diğer çocuklarımıza... O arada kayboluyor, her yıl binlerce çocuk kayboluyor.

Tanılama şeyleri, bunları görmüşsünüzdür diye düşünüyorum. Gözlemler, değerlendirmeler, grup zekâ testleri, bunları çok konuştuk diye düşünüyorum. Performans testleri...

Sonrasında, bu erken eğitim programları, okul öncesinde erken eğitim programları önemli yani bebekte ve okula, kreşe ve ana sınıfına başlamadan. Bunun için de tamamen aile eğitimine yönelik yani doğum öncesinden itibaren, bebek olduğunda değil ya da üstün mü ya da üstün değil, normalin altında mı, ondan önce aile eğitimi, anne-baba eğitimi çok önemli. Bu çocukların ev ortamlarının düzenlenmesiyle yani oyuncak seçimine kadar... Nelerle oynayacak bu çocuklar? Doğru zamanda doğru materyalin, oyun materyalinin verilmesi tüm çocuklar için...

BAŞKAN – Hocam, bu devrede aile hekimi devreye sokabilir miyiz?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Aile hekimi değil de yine... Çünkü aile hekimi sağlıkla ilgili, hastalığıyla ilgili görüşecek. Çocuk gelişim uzmanı, bu devrede...

BAŞKAN – Hocam, bir şey dikkatimizi çekiyor bizim: Eğitimciler bu alana katıyken sağlıkçıları sokmak istemiyor. Biz de ısrarla...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Ama sağlıkçı, çocuk gelişimci sağlık fakültesine bağlı zaten. Sağlık fakültesi kapsamındadır çocuk gelişimi bölümü.

BAŞKAN – İki yaşına kadar Sağlık Bakanlığı çocuğu takip ediyor ya, mutlaka çocuğumuz bir hekimle muhatap oluyor ve hekimler kendilerinin dışında hiç kimsenin hanelerini muayenehane olarak falan kullanmak istemiyor. Bu, psikologlardan ve şeyden sonra bu hâle geldiler, onlar da titizlik gösteriyor. Bizim iki sene çocuğumuzu mütemadiyen götürüp kontrol ettirdiğimiz bir yer var, o da doktor ve Sağlık Bakanlığı yapıyor bunu. Orada bir yerde çocuğun izlenmesine bunu da koyabilir miyiz, koyamaz mıyız?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Koyduk yıllarca. Biz bunu öğrenciliğimizden itibaren rahmetli hocamız, Profesör Şule Bilir... Ana-çocuk sağlıklarında bir çocuk gelişimci mutlaka bulunurdu, çocuk gelişim uzmanı. Doktordan çıkar, ondan sonra çocuk gelişim uzmanı her çocuk için, üstün ya da geri değil, her çocuk için... Bu çocuk altı aylık, ne verecek, aile ne yapacak? Evinde yeterli değilse, evine gidip kibrit kutularıyla nasıl oyuncak yapacak ya da fasulye torbasıyla ne yapacak... Bu çocuk gelişim uzmanının işidir, çocuk gelişimcinin işi ve Sağlık Bakanlığında kadroları, şu an da öyle. Geçmişten itibaren...

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Yeterli uzmanımız var mı?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Yeterli uzman yok ya da kadrolaşması yok, kadro yok yani kadro açılmıyor.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – O okullardan mezun olan yeterli var mı?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Yeterli var yine de...

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Peki, hangi alanlarda çalışıyorlar o zaman?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Bunlar sıfır-on sekiz yaş, tüm çocuklar...

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Diyelim ki, yazdık rapora, "Çocuk gelişimi uzmanlarının bütün ana-çocuk sağlık merkezlerinde olması gerekiyor ve ailenin zorunlu olarak da belli, mutad aralıklarla buna gitmesi gerekiyor." desek, Sağlık Bakanlığı da öyle bir kadro ayarlarsa, almak istese, hazırda var mı bizim?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Tabii, var.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Açıkta olan...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Yapıldı, yıllarca ana-çocuk sağlıklarında çalıştılar benim dönem arkadaşlarım da, benden öncekiler de. Şimdi hastanelere atanıyorlar. Mesela o arada bir boşluk oldu... Okul öncesi eğitimi mezunları filan eğitimci ama bu kişiler gelişimci yani anatomi alıyor, fizyoloji alıyor artık eğitimini alıyor. Çocuğun gelişimini detaylı bir şekilde bildiği için bebek de olsa, altı yaşında da olsa, on yaşında da olsa, bu çocuk ne yapacak, bilişsel gelişimini aile nasıl destekleyecek? Benim öğrenciliğimde de ana-çocuk sağlığında staj yaparken biz gidip evlerde, gelemeyen ailenin evinde bir program nasıl uygulanır...

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Aile hekimleri çocuk gelişimiyle ilgili ders almıyor mu?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Ama onların işi değil. Alsa da vakti yok.

HÜLYA GÜVEN (İzmir) – Alsalar da onların görevi değil.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Doktor, eğitimi alamaz yani bu lisans eğitimini almıyorlar.

HÜLYA GÜVEN (İzmir) – Aile hekimlerinin tabii ki görevi değil. Çocuğun gelişimini takip eder ama bunun biraz daha özelleşmesi lazım. Onun için çocuk gelişim uzmanlarının bu işi yürütmesi, aile hekimiyle birlikte tabii ki yürütmesi daha doğru. Toplum sağlığı merkezleri kuruluyor ya, çocuk gelişim uzmanlarının o toplum sağlığı merkezlerinde istihdam edilerek... Oraların da görevi o çünkü mahallelerdeki çocukların veya ailelerin gelişimleri, hastalık olması-olmaması gibi önlemlerin alınması onların üzerinde planlanıyor. Orada gitmesi daha doğru olur.

BAŞKAN – Aile hekimine mesela 100 tane aile veriyorlar. O zaman çocuk gelişime de 100 aile versinler, öyle mi diyorsunuz Hocam? Hep İstanbul için düşünüyorum, hep kalabalık şehir için düşünüyorum.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Şimdi yeni bir ilan açıldı galiba “Çocuk gelişimci, psikolog alınacak.” diye, sanıyorum sizin söylediğinize ilişkin. İnternet’te ben de yakaladım. “Aile sağlığı merkezine psikolog, çocuk gelişimci alınacak.” dendi.

BAŞKAN – Aile Bakanlığındaki Arkadaş, nedir o?

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI UZMANI MÜRÜVVET BAYRAK – Bizim şu anda iki ilde uygulanan ASDEP, Aile Sosyal Destek Projemiz var, Karabük ve Kırıkkale’de başladı. Artık, tüm ailelerin... Yani önceden bize vatandaş müracaat ediyordu yani müracaatçılarımız müracaat ediyordu, müracaatlarına istinaden biz hizmet veriyorduk. Şimdi, artık, ailelerin tamamını alana çıkıp tarayacağız ve evde yaşlısını, özür lüsünü, çocuğunu, şiddetin hepsini tespit edip onlara hizmet sunacağız.

BAŞKAN – Bu var mı, yetenekle ilgili bir şey var mı?

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI UZMANI MÜRÜVVET BAYRAK (Devamla) – Şu anda yetenekle ilgili bir şey yok. İşte buradan çıkacak sonuca göre de ben onu düşünüyorum işin açığı çünkü biz alanı tamamen tarayacağız. Çocuk gelişimci, psikolog...

BAŞKAN – Önerelim Hocam, onlar başlangıçtaymış.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – İşte budur, belki de budur benim duyduğum yani “Kadro açıldı.” diye.

BAŞKAN – Evet, evet, biz de buradan bir şey önerelim ki, ona başlarken bu yetenek kısmı, oyuncak kısmı falan da girsin oraya işte.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Çocuk gelişimci zaten çocuğu tararken onun özel eğitim gerektiren engelli bir çocuk mu olduğu ya da ileri bir çocuk mu onu tespit etmiş olacak bu taramada. Zaten çalışma sisteminde Sağlık Bakanlığı olmazsa olmaz. Yani eskiden beri, benim mezuniyetim 80’ di, 75’ ten beri bu böyle gidiyordu. Bir ara boşluk oldu ve alınmadı yani o dönemde de muazzam bir kayıp oldu bence. Çünkü zaten hekim gidiyor ve ekip hâlinde çalışıyorlar, ana-çocuk sağlığında –şimdi toplum merkezi oldu- hekime geliyor, sonra diyetisyen, çocuk gelişimci, orada... Hatta bazen çocuk hasta olmadan çocuk gelişimciye gidiyor. Çocuk gelişimci zaman zaman orada konferanslar, toplantılar yapıyor, kendisi annelere eğitim toplantıları yapıyor ya da mahallede toplanıyorlar yine. Burada, merkeze bağlı ama Mamak bölgesi olsun, diğer ilçelerde, bu stajlarımızda bizim hâlâ yaptığımız bir şey.

BAŞKAN – Siz Sağlık Bakanlığınıza mı bağlı çalışıyorsunuz Hocam?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Evet, bu çalışmalar Sağlık Bakanlığı... Ama eğitimci ayağı da var. Özel eğitim merkezlerinde de engelli çocuklarla çalışıyorlar. Çünkü eskiden okul öncesi eğitimi mezunu yoktu, özel eğitim bölümleri yoktu. Yani bizimki kırk beş yıllık bölüm, tabii o çocuk gelişiminin kurulduğu yılları söylüyorum. Çocuk gelişimi tüm alanları bildiği için...

BAŞKAN – Açık öğretimde de var mı Hocam, sizin alanla ilgili bir şey?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Açık öğretimde yok. Okul öncesi var. O da “Kapatılacak.” dendi, bilmiyorum. Yani uygulama yapmadan tabii okul öncesi olmaz. Çocukla çalışmak böyle bir şey.

BAŞKAN – Tabii, olacak bir şey değil.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Bu olursa tabii, çok iyi model yani AÇS’yle, AÇSAP’lar kapandı ama böyle bir model...

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI UZMANI MÜRÜVVET BAYRAK – Şimdi sosyal hizmet merkezleri açılacak. O sosyal hizmet merkezlerinde psikolog, çocuk gelişimci, sosyal hizmet uzmanı, fizyoterapist gibi farklı meslek elemanları olacak. Herkes o ailede neyi tespit ettiyse, ailenin yaşısını, özürsünü, kadını, çocuğu, ailede bütün sorunlu grupları tespit edecek ve onlar bizden hizmet talep etmeden biz artık onlara hizmet götüreceğiz.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Aynı şeyi, Halide Hanım, ben sizin o dediğinizi, işte Eğitim Bakanlığında... Sağlık Bakanlığında bu var, Eğitim Bakanlığında da rehberlik araştırma merkezleri var ama yıllardır rehberlik araştırma merkezlerinde... Mesela Bakanlığa öğretmen atanır, başka kadro atanmaz. Neden bir psikolog atanmıyor rehberlik araştırma merkezine? Bir çocuk gelişimci, psikolog, odyolog, eğitim odyoloğu olacak ki... Oraya çocuk geldi, işitme engelli çocuk, özel eğitmeni onu tanılamaya çalışıyor. Ya da görme engelli çocuk. Psikolog yok, belki ailenin psikoloğa ihtiyacı var. Diyor ki: "Hastanedeki psikoloğa ya da özel psikoloğa git." Yani RAM'ların bir istasyon model olması lazım. Orada bütün ekip olacak, özel eğitim gerektiren çocuk, ister engelli olsun ister üstün olsun, orada tanılacak. Yani Eğitim Bakanlığında da aynı şey gerekiyor.

"Erken yaşta ev düzenini hazırlama" dedik, "aile eğitimi" dedik. Bu çocuklardaki eğitim programlarına baktığımızda, erken eğitim ve sonraki eğitimde yeterli, doğru tanılamamadan başka, uygun sınıflara yerleştirilememesi ve uygun olmayan müfredat programlarını takip etme riski altında olduklarını görüyoruz. Yani o da bir eşitsizlik. "Herkes eşit olsun." derken, tabii, nasıl, geride olan çocuğu desteklediysen, ileride olan çocuğu da geriye çekip "Sen burada dur." demek de eşit davranmamak anlamına geliyor. Onun için bu çocuklar için en önemli risk faktörü bu.

Bir de şu çok gündemde: Mesela çocuklar dışlandıkları için sınıf ortamında kendilerini saklamaya ve bildiklerini bilmiyor gösteriyorlar ya da kendini anlamıyor gösteriyor, yeter ki oyununa alsın, diğer çocuklar onu oyununa kabul etsin. Bu da çok üzüntü verici bir durum maalesef. Bir süre sonra yaşları kabul etmeyince... Anaokulunda bir çocuğum vardı, şimdi 4'üncü sınıfta; sürekli bundan yakınırdı: "Benimle oynamak istemiyorlar." Çünkü o, roketlerin ne kadar hızla gittiği, güneş enerjisinin nasıl ısıttığından bahsediyor 4 yaşındaki bir çocuk, yabancı dil konuşur gibi. Diğer çocuklar onu anlamıyor haklı olarak, diğer çocuklar da bir süre sonra onun dilinden konuşmayınca kendi kendilerine oynamaya başlıyorlar. O zaman bilmiyor, anlamıyor gözüküyor, tavizler veriyor yani ruhsal yönden çocukta birtakım sıkıntılar oluyor.

Duygusal... Biz, üstün yetenekli çocukların da duygusal yönden, ruhsal yönden büyük problem yaşadığını görüyoruz. Aslında en sıkıntı verici yönü bu. Her zaman istedik ortamda değiller, kendilerini yalnız hissediyorlar, anlaşamadıklarını düşünüyorlar ve bir süre sonra psikolojik problemleri yoğunlaşmaya başlıyor.

BAŞKAN – Hocam, Enderunu sizden mi dinleyecektik biz?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Enderunu ben kısaca geçeceğim gene çok uzun anlatmayayım diye.

Modeller içinde dünyada uygulanan, bizde de bazılarının uygulandığı programlar var.

Mesela, "Hızlandırma" dediğimiz 1'inci sınıfa erken başlama yani okul öncesinden atlayarak 1'inci sınıfa geçiyor ya da sınıf atlıyor, daha sonraki... Bizde de iki sınıf atlama vardı bu evvelki yıla kadar -üç yıl öncesine kadar- şimdi tek sınıf atlama kabul ediliyor, iki sınıf atlama yapıyor, atlama için de zaten çok iyi bir değerlendirme yapılması lazım.

Erken başlayan benim çocuklarım da oldu ya da sınıf atlayan çocuklarım da oldu, orada yine dikkat edeceğimiz hep sosyal ve duygusal yönden iyi entegre olabiliyorlar mı?

Erken başlama, evet, "Bunda fiziksel olarak özelliklere dikkat etmemiz gerekiyor." dedik.

Sınıf atlama da yine sosyal ve duygusal gelişime dikkat etmemiz lazım yani 1'inci sınıf çocuğu 5'inci sınıf akademik bilgilerini yapabilir ama o arada çok iyi programlamak lazım. Mesela, sosyal çalışmalarda daha çok kendi sınıfında, bunlar bu tür uygulamalarla yapılıyor ama belli saatlerde matematik dersi için üst sınıftan ders alma şeklinde.

Ders atlama, bazen sınıf atlama değil, ders atlama şeklinde uygulamalar var.

BAŞKAN – Ders atlama ilköğretim için önermiyorsunuz herhâlde, 2'nci dört yıl için önermiyorsunuz değil mi?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – İlköğretimin 1'inci kademesinde de olabilir yani biraz önce söyledim, mesela, 1'inci sınıfta ama 5'inci sınıfın kaynak kitaplarını çözüyor dediğim mesela matematikteki çocuk. O ders atlayabilir ya da yurt dışında bir örnek vermişim, "8'inci sınıfa gidiyor ama tıp 3'üncü sınıfı takip ediyor." diye. Burada çocuk mecburen o 1'inci, 2'nci, 3'üncü, 4'üncü sınıfı zaten bitirmiş çoktan. Neden 2'nci sınıfın hâlâ problemlerini yapsın ya da o müfredatı uygulasin, gidiyor o. Ama öbür yandan

arkadaşlarıyla, yaşlılarıyla beraber paylaşıyor yaşantısını ya da oyun oynuyor işte, o çocukların 1'inci sınıfta oynadığı ip atlama oyununu oynuyor diyelim ki ama oynarken o yeni bir yöntem buluyor. Mesela, "İpi böyle değil de şöyle tutarsanız daha hızlı atarsınız." diyor, yine oyunu oynuyor ama orada alternatif birtakım yöntemler sunabiliyor.

Üniversitelerden bazı dersler... Bu da yurt dışında çok uygulanan programlardan.

BAŞKAN – Hangi ülkelerde Hocam?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Amerika'da çok yaygın bu özellikle. Birçok sistem orada, eyaletlerde farklı sistemler uygulanıyor ama bu mesela o yine bahsettiğim çocuk "Babasının görevinden dolayı, NATO'da görevli olduğu için gitmişti, orada tanındı." demiştik ya, "8'inci sınıfı okurken üniversite tıp 3'ü takip ediyor, işte boş zamanlarında da kendisi dinler tarihini araştırıyor, 'Dinlerin çıkışı.' ya da 'Ne olmalı?' gibi sorgulamalarda bulunuyor." demiştim. Orada sistemler daha yaygın, tabii nüfus da şey olduğu için sunmak zorundalar üç yıllık ders programını iki yılda. Şimdi, bizde yeni bu 4+4+4'ten sonra o yeni duyum olarak, hatta Millî Eğitim Bakanı söyledi sanıyorum, "Dört yılı üç yılda bitirmek gibi bir şey." dedi ama onlar tabii birbirine geçmeli farklı modellerin birlikte işlemeyle giderse çok daha sağlıklı olacak orada, tek başına hani bitirmek de belki o çözüm değil.

Üniversiteye erken kabul, bu da mesela birçok ülkede, Japonya, Amerika, on iki yaşında üniversiteye kabul edilen çocuklar var, on beş yaşında üniversiteyi bitiriyor ama zaten bitirme kapasitesi var, o çocuk niye beklesin ki, o üniversitede ders anlatan hocaların bilgisinden daha fazla...

BAŞKAN – Orada şeyi nasıl çözüyorlar Hocam? Demin "İlkokul 2'nci sınıftaki çocuğu 5'inci sınıfa göndermiyoruz, akranlarıyla oynasın." derken, çocuğun gelişimi ve psikolojik yapısı açısından birden on üç-on dört yaşındaki çocuğu nasıl üniversiteye gönderiyoruz yirmi küsur yaşındakilerle?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Onu zaten hazırlıyorlar yani psikolojik hazırlama çalışmaları yapılıyor daha öncesiinden de. Bu çocukların bir özelliği de kendinden yaşı daha büyük olan yetişkinler ya da daha büyük yaşta çocuklarla daha iyi anlaşılır. Bunu da çok söylemiştir arkadaşlar, gelen hocalar. Zaten o ona çok alışkın yani altmış yaşında bir kişiyle de bir konu açabilir, politikadan bahsedebilir, işte yirmi beş yaşındaki bir üniversitedeki gençle jeoloji okuyorsa onu konuşabilir. Zaten o sıkıntı çekmiyor ama onun işte çabuk öğrendiği -kendi de farkında- ve bunun için çalışmaların daha hızlı gideceği, üniversiteye böyle kabul edileceği ne dair özel programlarla hazırlanıyor çocuklar.

BAŞKAN – Sonra on beş yaşında bitirince üniversitede kaldı mı o çocuk acaba?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Onlar araştırma merkezlerinde ve bu çocuklar hem kendileri hem aile bireyleri -o kadar fazlasıyla sunulan imkânlar var ki- ömür boyu izleniyorlar, yaptıkları, attıkları her adım takip ediliyor çünkü araştırma merkezlerine bunlar zaten alınıyor.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Bu çalışmanın sonunda böyle bir şeye karar verebilir mi yani böyle bir şey çıkar mı yani KGB'nin, MOSSAD'ın falan yani burada aileler ile beraber bir yere alıp onu ömür boyu takip etmesi?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Birden hemen sözünüzü mü kestim bilmiyorum.

Bence bu sistemlerin uygulanabilir olanlarının hepsi bizim ülkemizde uygulanmalı. Yani hep şunu düşünüyorum: Enderundan bu tarafa yani dünyaya model olmuş bir ülke, kültür taşıyoruz ama şimdi neden bazı şeyleri yapmıyoruz ya da yapamıyoruz? Yani oradaki modellerde ne, nasıl uygulanacak, o çok önemli. Tabii, çocukların mutlu olması, sonunda kendine, ailesine, ülkesine ve dünyaya ne veriyor, ne getiriyor, bunun iyi belirlenmesi lazım. Bütün modeller iyi şekilde uygulanabilir. Ben onu size işte en son aktarmak istiyorum, bugün belki çok hani bunlar karışacak ama diğer birkaç hafta sonra rapor da ilerlediği zaman...

Gruplamada özellikle ilgi ve yetenek alanları benzer olan çocuklar gruplanıyorlar. Bunlar "Tam gün homojen sınıflar" şeklinde -dünyada uygulananları söylüyorum- sadece bir sınıfta toplanan çocuklar olabilirler, matematik sınıfı falan ama tek sistem gidiyor yani diğerleriyle kaynaşma gibi bir şey yok. Heterojen gruplar var, bunlar da seviye grupları, eskiden kümeler vardı, belki hatırlarsınız, bizim çocukluğumuzda da uygulandı, ona benzer çalışmalar yapılıyor.

Yarım gün veya geçici gruplamalar, yani gruplamalar altında çeşitli uygulamalar var birkaç saatlik. Normal sınıftan alınıyor çocuk, ayrı bir program uygulanıyor, tekrar sınıfına geliyor yine uzman bir eğitmen ya da birkaç eğitmeni dâhilinde.

Yarım gün özel sınıflar var, yine ayrı bir eğitim alıyor yarım gün.

Okul içinde okul, yaşlılarıyla teneffüste, sosyal çalışmalarda, yemekhanede birlikte oluyor ama onun dışında ayrı bir okul gibi eğitim görüyor.

BAŞKAN – Bu Beyazıt' takine benzer bir şey herhâlde, buradaki tanımladığımız.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Beyazıt' taki zenginleştirme modeli, yani bir sınıfta...

BAŞKAN – Günün bir bölümünü özel eğitim öğretmenlerinin ders verdiği özel sınıflarda...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Sınıflarda...

BAŞKAN – Aynı işte oradaki...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Ama orada mesela ders tek başına ayrılmıyor, “Beden eğitimi dersinde şöyle olsun, şu derste böyle olsun.” değil, her derse devam ediyorlar, bazı konularda destek...

BAŞKAN – Beyazıt' taki Hocam.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Ona daha çok zenginleştirme modeli, şimdi onu da söyleyeceğim.

BAŞKAN – Yani matematiğe gidiyorlarmış, gitmiyorlar da, gidiyorlarmış, fiziğe gidiyorlarmış, diğer derslerde birlikte oluyorlarmış. Öyle değil miydi Hocam?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Evet, o gruplama “Okul içinde okul” dan çok zenginleştirme ve gruplama karışımı bir model olarak takip ediliyor Ümit Davaslıgil Hoca'nın uygulaması. Zenginleştirmede de, bu tabii pahalı bir sistem yani biraz önce Kuzey Avrupa ülkelerinden bahsetmiştim, orada işte her okulunda aynı imkânlar var, zenginleştirme her okula eğer o imkânları sunabiliyorsanız en ideal model ama orada da yine şu şeye ihtiyaç duyuluyor: Çocuk normal yaşlılarıyla bir arada. Diyelim ki bir sınıfta 1 çocuk var ya da 2 çocuk var, zenginleştirilmiş imkânlardan yararlanıyor ama kendi gibi olan çocuklarla bir arada olma ihtiyacı var. Şimdi, takip ettiğim çocuklardan benim aynı okuldalar, farklı sınıflar, bakıyorum ben onlara, birbirini bulmuş, işte “Arkadaşların var mı?” diye konuştuğumda “Şu sınıftan şu arkadaş” diyor. Hiç yani bir bilgisi olmadığı hâlde onlar birbirini bulma ihtiyacını duyuyorlar. O doyurulma ihtiyacı yani ruhsal olarak da kendi frekansındaki çocuklarla bir arada olmalarını bizim sağlamamız gerekiyor. Zenginleştirmenin bir yandan artıları var ama bir yandan da kendi gibi olan çocuklarda -ben kitabı bütün üyeleri bize yazayım istedim, o arada antreprantez söyleyeyim, ileteceğim şimdi, buraya getirdi yayınevi- öyle bir sıkıntısı var. Eğer ekonomik şartlarınız iyi değilse tek başına zenginleştirme yapamıyoruz.

BİLSEM'leri de zaten ben bu şekilde ortaya çıkardım üniversitede çalışırken. Her okula götürüyoruz. Ne yapacağız? O zaman bu çocukları nasıl bir şekilde değerlendirip, seçip toparlayabiliriz? Nasıl atölye çalışması yapabiliriz? Öyle çıktı o özgün model. Bu zenginleştirmede bağımsız çalışma, araştırma projeleri uygulanıyor; kültürel, bilimsel alanlara geziler yani bizde de yapılan şeyler; cumartesi programları, bunu da yine ilk kez ben üniversiteden ayrıldıktan sonra bu merkez de 5'inci yılını doldurdu. İlk kez cumartesi programları Türkiye'de orada uygulanmaya başladı. Yaz ve kış eğitim programlarını da ilk kez Türkiye'de uyguladık, hâlen devam ediyor. Çeşitli kurslar, yine bizde de olan şeyler, bu yaratıcı, sorunu çözmeyi geliştiren programlar, işte bununla ilgili çok çalışma yok belki. Edebiyat çalışmaları, yarışma, münazaralar, birçok okulun yaptığı münazaralar gibi.

Bizde uygulanmış sistemleri kısaca yine sizleri bunalmadan geçeyim istiyorum.

“Enderun.” Enderun, çok genel anlamıyla tabii Osmanlı döneminde, Fatih Sultan Mehmet döneminde özellikle tam sisteme oturtuluyor ve görüyoruz ki bütün yönetim kadrosu, askerî kadro, sanatçılar, bilim adamları Enderun'dan çıkıp geliyor yani bugün bizim ülkemizde yapılan araştırmalardan daha fazla araştırma ortalama yılda üç yüz kadar belirlenmiş Amerika'da yapılan Enderun'la ilgili bir çalışma sadece. Bu bizim için üzücü ama bir yandan da güzel bir şey, hani başkaları bunu araştırıyor ama biz onun sonucundan bir sonuç çıkarmalıyız tabii kendimize.

BAŞKAN – Hocam, bunları bize vereceksiniz değil mi?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Bunlar daha kapsamlı zaten kitabımda da var “Üstün yetenekliler” bölümünde.

BAŞKAN – Bunları kitaptan nasıl açıp okuyalım Hocam, bunlar elimizde olduğu zaman şakır şakır açıp okuyoruz biz.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Burada ama özetlemiş vaziyetteyim ben.

BAŞKAN – Genişletecek misin artık, şişmanlatacak mısın...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Rapor şeklinde de verebilirim, “Üstün yetenekliler” bölümünde de kitabım var.

Evet, Enderun'la ilgili bir şey var mı bilmiyorum, şöyle geçeyim hepsini ben. Neler yapılmış? 1929'da...

BAŞKAN – Enderun'u biliyorsunuz yani bilen birilerinden birisiniz. Enderun varken Enderun'a alternatif eğitimde ne vardı? Şimdi, diyoruz ya normal örgün eğitimimiz var, bir de işte yanında bilim, sanat merkezleri var, işte fen liseleri var diyelim. O zaman Enderun bir eğitimci üstün yeteneklilere, normal yeteneklileri kim eğitiyordu?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Medreselerde yapılan eğitim vardı zaten. Enderun'u tabii biz hep ideal bir sistem gibi her zaman görmeyelim diye düşünüyorum, orada seçilmiş çocuklar ailesinden alınıyordu biliyorsunuz devşirme yoluyla. Orada mesela o tür sıkıntılar da, tabii ki biz Enderun'u bugün uygulayamayız, uygulamamız da zaten mümkün değil, uygun da değil ama orada aileden ayrılma...

BAŞKAN – Niye, Gebze'deki öyle işte.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Gebze'dekini tartışacağız, Gebze başladığında ben de Millî Eğitim Bakanlığında idim, yabancı hocalar, tamamıyla Amerika'dan gelen bir ekip oraya oturttu Sezaî Türkeş, Fevzi Akkaya, İnanç Vakfı olarak başladı ve oradan uzun yıllar tabii araştırmalar yaptık ve benim çok kabul ettiğim, istediğim bir şey değildi o. Neden? Çünkü bizim arkadaşlarımızın da olması gerekiyordu. O çocuklar köylerden seçildiler, kırsal kesimden özellikle seçildiler -yoksul ailelerin çocukları biliyorsunuz- orada çok iyi eğitim aldılar ama birçoğu kendi geleneklerimizi... Bugün için demiyorum, şu son birkaç yıldır, beş-altı yıldır, hatta sekiz yıldır daha farklı bir eğitim uygulanıyor ama yetiştiği ülkenin kültürel yapısı, gelenekleri, göreneklerine uzak bir toplum ve bunlar, bu çocuklar bu toplumun bireylerini, ülkesini beğenmeden çoğu uçtu, gitti yani, onların mezuniyetlerini ve kaç çocuk nerede... Tabii ki beyin göçü olacak yani ona da bir yerde çok karşı duramıyoruz. Neden? Biz o laboratuvarları sağlamıyoruz çocuklara, çocuk gidiyor. Ülkemizi yurt dışında iyi temsil eden sanatçılar, bilim adamları olsun ama çoğu niye göçsün, çoğu bizim ülkemizde kalacakken niye göçsün? Bu çocukların birçoğu öyle oldu. Orada kültürel bir yıkım oldu çocuklarda yani alındılar, getirildiler ama belki hani eğitim kadrosu o zaman sıkıntılıydı, o çocukların çoğunu da zaten yurt dışı istedi. Yani eğitim kadrosu yurt dışından gelmişti, istedi, o çocuklar da zaten o tür bir eğitimden geçtiler ve gittiler. Şimdi, bugün daha farklı bir eğitim var TEVİTÖL'de ama yine de işte bilemiyorum hani bir enstitü oluyor... Mesela dün bana bir aile geldi, 3 çocuğu var, 3 çocuğu da üstün yetenekli, bir tanesi daha önce fark edilememiş, kızı, dikkat eksikliği olarak eğitim görmüş, diğer 2'si ikizler, biri erkek, biri kız. Oğlan oldukça iri, neredeyse kardeşinden iki yaş büyük gibi. 2'si de okuyorlar, üç buçuk-dört yaşında okumayı öğrenmişler. İşte enstitünün burada açtığı -bulmuşlar İnternet'ten- üniversitede, Turgut Özal Üniversitesi mi bir program başlatmıştı, "Oraya götürdük." dediler ama ilk konuşmada işte "Biz İsrail'le şöyle bir bağlantı yaptık, şunu yaptık..." gibi anlatınca ben rahatsız oldum. O da tabii tam detayı bilinmeden rahatsız olmaması lazım belki ama şimdi bu tür şeyler insanları rahatsız ediyor yani kendi ülkemizde yapılan çalışma nedir, neden, kendi eğitimcilerimiz yetersiz mi, kendi programımız yetersiz mi, bütün bunları artık düşünüyor, sorguluyor insanlar. "Onun için hemen ben oradan aldım çocuklarımı, eğitime devam ettirmedik. İşte ne yapacağız?" diye gelmişler. İşin bu kısmı da tabii ayrı yani kim ne yapıyor; ne amaçla yapıyor; eğitimciler kim; nereden, nasıl yetiştiriliyor, belki her şeyi işte göz ardı etmeden çok kontrollü bir şekilde götürmemiz lazım.

1929'da -bunu biliyorsunuzdur ama hızlı geçeyim- yine Batı ülkelerinde o zaman için ihtisas görmek üzere gönderilen çocuklar var. 1940'ta köy enstitüleri var. O zaman da köy enstitülerinde -hepimiz aşağı yukarı biliriz ama- çok donanımlı yetiştirdiklerini, öğretmenlerin, görüyoruz, sadece akademik olarak değil ama ziraat bilimlerinde, işte balıkçılık, deniz ürünleri, dokumacılık, teknik dersler, marangozluk yani donanımlı bir şekilde yetişiyor o öğretmen ve yetenekli çocuklar tabii buraya seçiliyor. Ondan sonra da köyde öğretmen olarak atandığında o çocuklara, eğitim verdiği çocuklara her şeyi öğretiyor. "Öğretmen her şeyi bilir." buradan geliyor.

BAŞKAN – Köy enstitüsü öğretmen okulu mu Hocam? Kayıtlara geçsin diye soruyorum yani hiç bilmeyen birisi de okuduğu zaman notlardan, köy enstitüsü bir öğretmen okulu mu?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Evet.

BAŞKAN – Oradan marangoz hocası, beden eğitimi hocası mı yetişiyor?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Hayır, yani bir öğretmen her programı bilerek yetişiyor. Eğitim programı içinde bu programlara özellikle yetenekli çocuklar seçiliyor...

BAŞKAN – Daha sonraki öğretmen okulları gibi mi?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Evet, öyle diyebiliriz. Bakın, orada yani programın içinde tarih, matematik, coğrafya, kimya, onları alıyor, ayrıca ziraat bilimleri alıyor yetişirken, balıkçılık, deniz ürünleri, botanik, arti, neyse, teknik dersler alıyor, bir öğretmen bütün bunları bilerek yetişiyor, tam donanımlı yetişiyor.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – O dönemle ilgili genel bilgilerimiz var ama ben şunu hiç duymamıştım: Arıcılık, balıkçılık eyvallah da "deniz ürünleri" dediğinizde ne demek istediniz? Yani örnekleme var mı? Köy enstitülerinde deniz ürünleri!

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Programında var, bunları alıyorlar.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Balıkçılık var, arıcılık var. Deniz ürünleri var mı programında?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Yani şeyi anlayamadım, hani çeşitlilik açısından mı soruyorsunuz?

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Çeşitlilik açısından soruyorum. Yani bilmeyen için 1940' larda deniz ürünleri...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Pardon, burada tanımlama belki, onu söylemek istediniz.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Orada bir hata var da...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Orada yanlış olabilir.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Kayıtlara doğru girsin diye, özür dilerim.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Ben program açısından soruyorsunuz zannettim, anladım. “Deniz ürünleri” olarak ifade etmiyorduk da...

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Öyle bir bölüm yok zaten.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Evet, anladım. Ama tabii burada yani dikkati çekmek istediğim konu benim, şey...

BAŞKAN – Tamam Hocam, düzeltmeyi yaptık, geçelim artık.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – 1948 ve 1956 yıllarında yine özel yasalar var, yine özellikle sanat alanında olağanüstü yetenek gösteren çocukların yurt içinde, yurt dışında eğitimlerini sağlayan uygulamalar var. 1959’ da “Türdeş yetenek grupları” var. Yine, “Çocukların gruplama sistemi” var. 1962’ de “fen liseleri” var.

BAŞKAN – Nasıl yaptılar 1959’ dakini?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Bunu yine çocukların yetenek alanlarını, yetenek düzeylerini benzer olanlarını gruplayarak uygulamaya yaptılar ama bu devam etmedi.

BAŞKAN – Yani okul çatısı altında mı yaptılar?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Okul çatısı altında yaptılar.

BAŞKAN – Bir model geliştirdiler, okullara yazı yazdılar, dediler ki: “Birbirine benzeyen çocukları ayırın.”

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Matematikte mesela özel eğitim verildi ancak bu da başarılı bir sistem olarak devam edemedi, o da terk edildi. Şimdi, günümüze gelenlere geçmişte ne yapıldı, günümüze ne geldi? Özel üst sınıflar...

BAŞKAN – Fen lisesini geçtiniz Hocam, bir geri gelin.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Pardon. Fen lisesi, tabii sayıları değişik olabilir burada, evet rakam değişik olabilir. Fen liselerine sınavla seçilen çocukların, burada hakikaten yetenekli çocuklar olduğunu biliyoruz ama son yıllarda Anadolu liseleri ve fen liselerinin niteliğinde bazı sıkıntılar yaşandı. Bu özel üst sınıflarda çok küçük bir grupla yine bir ilkokul bünyesinde açılan bir sınıf olarak uygulama başlatılıyor, zenginleştirilmiş bir model uygulanıyor ama o da tabii yaygınlaştırma yani ekonomik olarak her okula, her yere bunu götüremediğiniz için o da kilitlenmiş, kalmış bir uygulama olarak kalıyor.

Anadolu liseleri, Anadolu güzel sanatlar liseleri, bunlar devam eden sistemler. Bilim, sanat merkezleri 1993’ te, 1997’ de de 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’ de bu çocuklara neler yapılacağına dair yine çalışmalar var yani içinde, yasanın, daha belirli şekilde geçiyor.

Burada BİLSEM’lerin biraz daha detaylı programlarını şimdi aktaramayacağım, gezdiniz, biliyorsunuz da görsel olarak. Bunun dışında TİVİTÖL, “Davasıgil modeli” dediğimiz Beyazıt İlköğretim Okulu, çocuk üniversiteleri, bu Ankara, İstanbul ve Trakya üniversitelerinde bugün dünyada da çok yaygın olarak başladı çocuk üniversiteleri ve çok da iyi yaygınlaşması, en azından o ilde...

BAŞKAN – Oraya bir seçme falan yapmıyorlar ama Hocam, müracaat eden neredeyse giriyor.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Yani orada “üstün yetenekli çocuklar” demeyelim de belki hani program iyi bir program, üniversitede üniversite hocaları tarafından farklı alanlarda ilgisi olan çocuklara destek veren program, güzel bir şey yani her çocuk oradan faydalanabilsin, sıkılıyorsa zaten gitmiyor ama her çocuk.

Bir de araştırma merkezi olan iki üniversitede, İnönü ve Karabük’te de Üstün Yetenekliler Eğitim, Uygulama Araştırma Merkezleri, zaten üniversitenin bünyesinde kurulması YÖK tarafından doğru görülen. Bir de ÜYEP, bu Anadolu Üniversitesi Üstün Yetenekliler Eğitim Programı, Uğur Hoca gelmişti, Uğur Sak, o aktarmıştır size onu. Bu da ortaöğretim çağında.

Şimdi, genelde baktığımızda bizde uygulanan sistemlerde de şunu görüyoruz: Hep ilköğretim sonrası yani ilköğretim modeli yok, genellikle ortaöğretim, fen liseleri, Anadolu liseleri, güzel sanatlar liseleri, hele okul öncesinde hiç yok uygulama, ilköğretimde de yok gözüküyor.

TÜBİTAK bağımsız çalışan bir kurum ama tabii ki destekleyici bir kurum, burs verme konusunda ya da proje üretme konusunda yurt içi, yurt dışı destekler sağlıyor.

BAŞKAN – Bir dakika, buradan satır satır gidelim.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Öyle mi? Tamam.

BAŞKAN – “Öğrenme ve öğretme teknolojilerine ait çalışmalar yapmak.” ne demek?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Şimdi, çocukların okulda standart müfredat programında öğrendikleri bir yöntem. İşte öğretmen sınıfa geliyor, anlatıyor, yazılı sınavlar, sözlü sınavlar, bildiğimiz sistem ama burada o sistemin dışında birtakım öğretme metotları kullanılıyor. Yani bunlar neler olabilir? Proje üretme, görseller kullanma ya da geziler düzenleme ya da dersi teknokentte yapmak gibi birtakım farklı yöntemler kullanılıyor.

BAŞKAN – Adam mı yetiştiriyor orada? Yani öğretmen...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Örgün eğitim değil, yetişen çocuklara bu alanda, mesela bir örnek söyleyeyim, bir okulda bir çocuk üç kaleli futbol projesi geliştirmiş, işte dünya yarışmasına girecekler, o alanda ve ismi de “threeball” Evet, bu Japonya’daki bir yarışmada birincilik alıyor ve TÜBİTAK’ın da ödülünü kazanıyor. Neden? İşte, spor da olsa, sanat da olsa farklı bir alanda yeni bir öğrenme, öğretme, üretme modeli oluşturduğu için. Yani kısacası TÜBİTAK, projeleri destekleyen ya da olanak sağlayan yurt dışında, yurt...

BAŞKAN – “Öğretme teknolojileri” deyince birden ümitlendim de yani burada o yetenek sınıflarıyla ilgili bir insan kaynağı bulabilir miyiz diye, böyle bir şey yok.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – İnsan kaynağına daimî eğitim veren bir grup yok ama orada tabii, ders veren hocalar ya da çeşitli zamanlarda eğitim seminerleri gibi yapılan çalışmalar var.

BAŞKAN – Biz çağıralım mı Komisyona Hocam, oradan birini?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Çağıralım tabii, TÜBİTAK yıllardır...

BAŞKAN – Hayır, hayır, bu bölümle ilgili, TÜBİTAK’ın geneli...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Olabilir. Yani bugün ne yapıyor? Çünkü TÜBİTAK’ın da içinde bazı birleşme ve çalışmalarda değişimler var, belki benim anlattığımdan çok daha iyi aktarabilirler içindeki bir kişi.

Evet, bugün fen liseleri; Anadolu liseleri; Anadolu güzel sanatlar; bilim, sanat merkezleri, TÜBİTAK desteğiyle bu çalışmalar ama tabii ki şu modeller yine var: Bunlar da küçük modeller diyelim, tek modeller ama var yani varlığını kabul ediyoruz.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Hocam, Anadolu öğretmen liseleri niçin...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Anadolu öğretmen liselerinde ilk kuruluşundan uzun yıllar itibarıyla çok iyi gidiş var orada da, ama orada da son dönemlere baktığımızda, mesela, Anadolu liseleri gibi bazı sıkıntılar var ama belki daha uzun süreli araştırma yapılmalı, yani “Kaç kişi oradan kaç puanla mezun oldu, nerede çalışma yaptı?” En başarılı öğretmenler çıktı çünkü.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Anadolu öğretmenden mezun olan öğretmenler üstün yeteneklilerin öğretmenleri olabilir mi yani? O şekilde, o yüzden merak ediyorum. Anadolu öğretmenlerine hiç çalışıldı mı?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Ayrıca çalışılmadı ama üstün yeteneklilerle çalışacak öğretmenler belli sınavlardan geçerek alınıyor.

BAŞKAN – Hocam, yarım saat sonra tamamlayabilir miyiz? Cevaplarımıza geçelim çünkü üçte tekrar biz bir konuk daha...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Nasıl anlatacağız? Hızlı bir şekilde, siz anlatınca ben hızlı geçeyim.

BİLSEM’leri anlatmayayım o zaman. BİLSEM’lerin uygulama modelini biliyoruz herhâlde, değil mi? Eğitim programlarını uyum programı destekli, onları anlattılar aslında Yasemin Karakaya’da, bunları geçeyim.

Bazı örnek slaytlar çeşitli illerden.

Yurt dışı modelini çünkü hızla aktarım istiyorum.

63 tane merkez var. Hepsinin yaptığı farklı çalışmalar var.

Hızlı mı geçtim bilmiyorum? Görselleri hızlı mı geçiyorum?

BAŞKAN – Geçebilirsiniz Hocam.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – BİLSEM’lere baktığımızda tabii, ilköğretimde yaygın olarak yirmi yıl devam eden en uzun sistem olarak görüyoruz. Yani cumhuriyet tarihinden bu tarafa baktığımızda da fen liseleri ortaöğretimde bir sistem ama ilköğretimde...

Bu ilgi yetenek alanları programını da hızla geçelim istiyorum.

BAŞKAN – İngiltere modeli mi?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – İngiltere'yi açtım şimdi.

Proje üstün yetenekli çocuklarla ilgili, Glasgow Üniversitesi 2005'teki. Londra, Deal Repeal Down Cambridge Üniversitesi, Glasgow Üniversitesi, Edinburg'daki çalışmalar. Yine hızla geçelim.

Burada İngiltere'deki uygulama yapılan bir kış okulu, kış tatili programı üstün yeteneklilerle ilgili. Buradan giden ekip üniversiteden.

Bir program örneği göstereyim: Mesela, o bir haftalık programda Marsoloji, roket teknoloji, sözcükler olmadan yazma sanatı, ipeğin oluşumu, "alien" denen işte uzaylılar programı gibi programları...

BAŞKAN – Müfredattan bahsediyoruz şimdi değil mi?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Orada bir haftalık uygulanan üstün yetenekliler için kış tatili programı. Bunun bir haftalık programından bir örnek bu.

BAŞKAN – Okul bitti, sömestre girdiler, sömestrede çocukları aldılar, bir kampa götürdüler.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Burada uygulanan bir haftalık program. Bu yine onların öğretim ekibi diyelim.

Atölye çalışmaları var. Mesela, roket teknolojisi uygulamalarında çocuklar roket teknolojisi sınıfında teorik her şeyi alıyorlar, sonrasında herkes bireysel ya da ikili-üçlü gruplarla roket yapacak. Yapıyorlar o süre boyunca, bir haftalık ya da iki haftalık dönem boyunca. En son onların uygulama bahçesinde işte herkes ne kadar hızla hangi hedefe gidecek bu roket onu deniyorlar öğretmenleri eşliğinde ve hepsinin hesaplaması var işte. Kuzeye ya da kuzeybatıya şu kadar hızla gider, hedefi şurası ve sonunda da tartışıyorlar "Seninki neden o hedefe ulaşmadı? Ne olabilir hatası?" gibi teorikten uygulamaya kadar detay. Yani yaparak, yaşayarak öğrenmeyi her safhada görüyoruz ister üstün yetenekli ister... Onların o eğitim sistemindeki o model insanı özendiriyor. Yani gerçekten yaparak, yaşayarak.

Bu bizim TÜBİTAK benzeri bir yerd. Mesela, Marsoloji dersinde de işte yapmışlar, çalışmışlar, uygulamada... Gezegen canlılarıyla ilgili herkes kendi hayalindeki gezegen canlısını yapmış.

Burada sunumları vardı. Biz de Londra'da Imperial Kolejinde Türkiye'de yapılan çalışmaları sunduk heyet olarak. Millî eğitim sisteminin genel prensipleri ve üstün yetenekli çocuklarda onlar tabii, hemen Atatürk'ü, "Yüzyılın dahisi Atatürk değil mi, sizin kurucunuz?" diye bize geliyorlar. Tabii, yurt dışından çok daha iyi izleniyor. Neden dahi? O dahi ne yapmış? "Yurtta sulh, cihanda sulh." bunları söylüyorlar ve UNESCO'nun 100'üncü doğum yılı dönümünde neden dünyada böyle bir kişi kabul edildi? Dahi çocukların özelliği, barışçıl özelliği, merhametli, duygusal, savaşlara karşı oluşları yani aynı özellikleri görüyoruz.

Bazı ziyaret ettiğimiz okullar vardı. Bunlara tabii, özeniyorsunuz yani o kadar çok materyal, sınıf mevcutları az ve anaokulu da dâhil her anaokulunda üstün yeteneklilerle ilgili değil, yaparak, yaşayarak öğrenme. İşte kekse, pizzaysa yapıyorlar ama yapıp yemiyorlar, orada kaç derecede ısırırsa ne kadar kabarmabilir? Kimyayı, fiziği o yolla öğretiyor çocuklara. Buna özeniyorsunuz. Yani kaşar peyniri neden eriyor, anaokulundaki çocuğa bunu anlatıyor. Demek istediğim şu: Eğitim her yerde var. Sonra müzeler geleceğiz. Sadece okulda eğitim yapmıyorlar tabii.

Bu ultralabdan çok kısa bahsedeceğim. Bu da bir merkez, teknoloji merkezi. Zaman zaman okullar, öğrenciler gidip orada ziyaret ediyorlar, neler geliştirilmiş. Biz o zaman 2005'te gittiğimizde Apple yeni çıkmıştı ve burada üretilmişti. Onlar kendileri kullanmaya başlamışlardı Apple bilgisayarları ve işte telefon cihazı ve bize dediler ki: "Bütün dünya birkaç yıl sonra bunları kullanacak, siz bunları kullanacaksınız." Biz orada hani öylesine dinledik, geçtik gibi olduk ama bugün hakikaten yayıldı Apple bilgisayarlar. Orada çocuklar "Yeni teknoloji nedir?" okulunda eğitim alabilir ama zaman gidip görme şansını yakalıyorlar. Kütüphaneleri ve yayınları son derece zengin. Bir kadife gülle ilgili...

BAŞKAN – Hâlâ kış kursundayız değil mi?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Kış kursu devam ediyor ama bunlar kış kursunun dışındaki kütüphaneler, yayınları, müzeler. Yani oradaki bütüncül eğitimi göstermek istiyorum sadece okuldaki eğitim değil ama çocuklar bunun dışında...

BAŞKAN – Burası bir kampüs mü Hocam? Hayal edelim, bir kampüs mü?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Hayır, bina. Binada o eğitimi aldılar.

Ultralab bir teknoloji merkezi.

BAŞKAN – Bizde de yok mu kütüphane? Fark eden ne?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Kütüphane ya da yayınevi, şunu söylemeye çalışıyorum: Mesela, bir kadife gülle ilgili yüzlerce kitap görüyorsunuz ve fiyatı çok ucuz. Herkes kitap alıyor ve okuyor. Yani eğitim sadece okulda yapılan bir çalışma değil, yayınevleriyle, müzeleriyle. Şimdi, müzelere geleceğiz.

Onların ulusal kongresine, bilim sanat merkezlerine anlatmak üzere beni davet etmişlerdi. Yani 500 tane öğretmene verilecek bir seminer için ve onlar Londra'nın kuzey bölgesine bilim sanat merkezlerini uygulamak üzere o dönemde bir protokol imzalamıştık. 2007'de yine çalışma devam etti, Leonardo projesi, Warwick Üniversitesiyle devam etti. Profesör Campple yine o projeyi sürdüren hocalardan biriydi.

Ben şöyle hızlı geçeyim. Projenin devam ettiği...

Mesela, burada bir anaokulu öğrenci grubunun onların eski bir sinema sanatçısının evini müze yapmışlar, geziyorlar. Çocuklar altta öncelikle toplanıyor, eğitim veriliyor, sonra çizip boyayacakları bazı resimler, sanatçıyı öyle tanıtıyor. Kimdir, nedir, neye ilgisi var?

BAŞKAN – Hocam, bu çocuklar nasıl seçildiler?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Bunlar normal grup, aralarında birkaç tane üstün yetenekli var. O okuldakini anlattım, geçti.

BAŞKAN – Normal eğitimden bahsediyoruz.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Bunlar İngiltere'deki normal eğitim. Yani “zenginleştirme” derken okulda zenginleştirme tek başına uygulanmıyor. Bu çocuklara mesela gül bahçesi, çiçeklerin olduğu bahçe, müze, tek tek teorikten uygulamaya kadar anlatılıyor.

Müzeye geldiğinizde, bu mesela, onların Victoria, Albert dönemindeki mobilyalar. O alanı gezdiler, sonra uygulama atölyesinde çocuklar, istediği atölyede bunları tek tek yapıyorlar grupta ya da bireysel ya da o çağda, diyelim ki Orta Çağ, hangi yüzyılsa, neyse, giysiler neydi onları o atölyede birebir yaşayarak öğreniyor. Yani okulda eğitimi müzede bir çocuk iki-üç ay eğitim alarak zenginleşebilir âdeta, tabii ki okul eğitimini terk etmiyoruz ama mesela, o dönemin yine yatakları nasıldı, yapılarından tutun işte şiltesinin yumuşaklığı, yorganı. Yani bunları çocuk görüyor, orada öğreniyor, sadece okuldaki bilgiler değil. Bilim müzesine gidiyorsunuz, devasa tavan yüksekliğine, bu birebir arabaları koymuşlar, neden yapıyor, çelikleri. Çocuklar elektronik tabelalardan gideceği yönler, nereye gidecek, enerji nedir, ne olacak. Yani bir yetişkini zaten çok mutlu eder, oyalar ama çocukların da orada zengin bir şekilde... Mesela, suyun kullanımı, elektriğin... Bilgisayar ekranıyla gidiyor, oradan hemen somutlaştırıyor, ne yapacak, ne görecek. Plastik, hayatımızın kaçta kaçta plastik. Gördüğümüz anda biz bile çok şaşırırdık. Yüzde 99'u mu plastik, her şeye mi bu kadar girmiş? Orada tek tek gösteriyor, neleri kullanıyoruz. Yani öğrenme sistemi tek başına okulda olan bir sistem değil, toplumdaki, kültürel alandaki her yere yayılmış sistem. Akvaryum neyse ki artık bizde de yapıldı ama burada da tabii, yine köpekbalıkları ya da balinalar işte ne kadar hızla, nerede, hangi sıcaklıkta yaşar, avlanırlar. Mesela bu müzede dünyanın merkezine çıkan bir yürüyen merdivenle gidiyoruz. İki tarafta uzay, çocuk bunları görerek sanki uzaydaymış gibi, gezegenler, yıldızlar. Dünyanın merkezine gidiyor hakikaten, merkezindeki doğrudan sıcaklığa erişiyor, somut olarak duvarlarda alev topu, işte kaç derece sıcaklık vardır. Dokunuyor, taşın ya da lavların şeklini görüyor. Burada mesela bir düğmeye basıyor dünyadaki deprem bölgeleri, bir düğmeye basıyor dünyadaki yanardağları görüyor.

Bu oradaki kongreydi. Yine Türk üniversitelerinden 17 kişilik bir grup vardı. Joan Freeman bu alandaki değerli hocalardan biri. Çeşitli üniversitelerden bizim ekip. Hızla bir de şeye geçeceğim, ilgi yetenek alanları programına.

Bu arada bir kısa film yine yaptığımız çalışmayla ilgili. Geçenlerde bu çocuklardan birkaçının konuşması var. Bu bizim yaptığımız çalışma. Okul öncesinden itibaren merkezde yaptığımız çalışma.

BAŞKAN – Bir özel okul burası herhâlde Hocam, değil mi?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Değil, hafta sonu programları.

BAŞKAN – Buradaki çocukları nasıl seçtiniz?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Testlerle.

Burada iki buçuk saat bir arada oluyorlar.

Çok sesli bir bateri yapmış mesela o günkü şeye ilişkin.

Burada, ODTÜ mezunu matematik öğretmenliği, fen bilimleri mezunu. TÜBİTAK bursuyla doktora yapan öğretmenler var.

Veli eğitimi. Velilerle zaman zaman çalışmalar yapıyoruz. Bunlar mesela küçük gruplar. 2008-2009' lu gruplarımız var. Yani üç yaş-iki buçuk yaş çocukların da olduğu oyun... Kara delik.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Grubunuz kaç yaşında?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – 1999'lular var. Tabii, grupta devam etmeyip bireysel çalıştığımız lise son sınıfı çocuklar da var. Üniversiteye hazırlık döneminde olan çocuklar var. Ama tabii, burada tek başına... Bunlar da benim kızım la oğlum. Bunlar üstün değıller tabii, tanıtma amacıyla oraya konulmuş.

HÜLYA GÜVEN (İzmir) – Ben bir şey öğrenmek istiyorum: Şimdi, çok çeşitli yöntemler var gerek seçimde gerek uygulamada. Siz hangi yöntemi öneriyorsunuz uygulamada özellikle?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – “Yöntem” derken?

HÜLYA GÜVEN (İzmir) – Üstün zekâlı çocukların eğitiminde hangi yöntemi öneriyorsunuz? Ne yapılmalı, bu çocuklar nasıl eğitilmeli? Türkiye için hangi yöntemi öneriyorsunuz?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Onun için söyledim, tek bir model değil birkaç modeli, “bir dışının çarkları” dediğim oydu. Zenginleştirme uygulanabilir ama ben onu çizdim, hazırladım, onu detaylı bir şekilde aktarmak istiyorum belki daha sonraki haftaların birinde son o toplama aşamasında. Özellikle çocukların normal çocuklarla bir arada olup zaman zaman kendi yaşlarıyla birlikte olduğu yani aynı hızda düşünen üstün yetenekli çocukların zaman zaman ayrıldığı ama genelde diğer çocuklarla birlikte olduğu bir model olmalı. Neden? Toplumdan çok ayrılmayacaklar ama aynı zamanda, BİLSEM'ler bu amaçla o zaman kurduğum sistemdi ama BİLSEM, örgün eğitim sistemine geçemiyor. Yani oradaki dersler örgün eğitim sisteminde de kabul edilmeli not olarak değer... Bunun dışında, üst sınıftan ders alma modeli, üniversiteye kabul, zenginleştirme, okul içinde gruplama. Bu “birkaç saatlik gruplamalar” dedik ya gruplama modeli. Bu modeller bir dışının çarkları gibi, eğitimcilerin seçimi ve uygulanacak programlar da gözden geçirilerek düzenlenip uygulanmalı diye düşünüyorum. Ben bunu tabii, yazdım, çizdim biraz şematik şekle getirmek gerekecek. Onu nasıl olmalıyı...

BAŞKAN – Hocam, keşke bugün verseydiniz bize onları.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Onu biraz böyle detayla aktarayım istiyorum, şunlarla çünkü çok karışacak. Yani en son belki herkes dinlendikten sonra.

Kitapları ben boş kutuda...

BAŞKAN – Burada durur, alır arkadaşlar, gelecekler şimdi.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Şunu görmeyi isterim. Gerçi, birkaç arkadaşımız gitti ama açayım mı şimdi?

BAŞKAN – Buyurun.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Dört okulda uygulanan yani tüm okula uygulanan model.

BAŞKAN – Burada ne farkını yakalayacağız Hocam? O demin dediğiniz özelliklere paralel eğitimci olduğun için, sistem, şekil, metot geliştirdiniz ve uyguladınız. Biz buradan ne öğreneceğiz?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Şu ilgi-yetenek alanları tüm çocuklara uygulanan program. Yani bunu köydeki çocuk da alabilecek şehirdeki çocuk da ama o arada yetenekli çocuklar doğal olarak zaten ortaya çıkmış oluyor. Hani bizim o 29 bin kaybolan çocuk var ya...

BAŞKAN – Hocam, ortaya da çıktı, sonra?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Sonrasında burs imkânı, üniversiteye kabul. Ne diyoruz? Beyin göçünü önleyeceğiz, istihdam yaratacağız. Yani bu çocukların istihdama kadar, üretime kadar, meslek edindikten sonra geri dönüşüm ne olacak?

BAŞKAN – Bunları üniversiteler mi talep ederse daha doğru olur, o şehrin ticaret odaları, sanayi odaları mı hem sponsor olur hem önerisi olur, kim talep etmeli bu sistemin içinde? Bu kendini nereye konuşturmalı, talep edici kim olmalı?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Bu sistemde Millî Eğitim Bakanlığı. Tanılamada, ilk aşamada dedik ya Sağlık Bakanlığı o ayakta, tanımlama ayağında.

BAŞKAN – Millî Eğitim Bakanlığı niye tanılasın Hocam? Yani durduk yerde...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Hepsini sayıyorum. Sağlık Bakanlığının ilk tanılamada, biraz önce konuştuk ya aile merkezleri. Millî Eğitim Bakanlığının rehberlik araştırma merkezleri, GAM'lar çok donanımlı hâle getirilmeli.

BAŞKAN – Hayır, bunu niçin yapar Millî Eğitim? Kendi içinde eğitim farklılaşması yapacaktır, öğretmen eğitimlerine farklılık yani bir şey yapmak istediği zaman çocukların seviyeleriyle ilgili bir tarama yapılabilir ama durduk yerde kalkıp, çocukların

zekâsını niçin ölçsün? O başka bir şey ama üniversite üstün zekâlı çocuğu talep edebilir, bunun için tarama yaptırabilir; aile, çocuğunun eğitimiyle ilgili talebini belirlemek, okulunu belirlemek için talep edebilir. Millî Eğitim Bakanlığı niçin yapsın bunu?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Birinci sınıfa çocuk geldi, aile bilemiyor çocuğun ne olduğunu. Onu öğretmen öneriyor “Bu çocukta ne var?”

BAŞKAN – Hocam, bakın, yemek yediriyorum Korkut’a, doyunca ne yapıyor? Yemiyor. Çocuk acıktı...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Bu çocuk doymuyor ama bu çocukta aç.

BAŞKAN – Doymuyorsa, işte onu diyorum, aynı Anadolu lisesi yaptığı gibi, fen lisesi yaptığı gibi okul içinde bir farklılaşma yapabilir. Yani bunun için yapar, bunun için de IQ ölçmesi ne gerek yok. Onun için örnek verdim. Nasıl biz, çocuğumuzun bedeni büyüdüğünde gömlek almaya giderken ona bir test yapmıyoruz “Buna bir gömlek alsak mı almasak mı?” diyoruz, belli ki kolu büyümüş, büyüdüğü için de gömlek olmuyor ya da başka bir ihtiyacını karşılamak için yani bir test yapmıyoruz tespit etmek için. Bakıyoruz, bize anlatıyor.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Peki, doyuracak okullar ve programlar var mı?

BAŞKAN – Netleştirmek için soruyorum Hocam, biz bu raporda adım atamıyoruz çünkü biz bir akademi değiliz, burası da bir üniversite değil. Detaylardan ziyade bir makro yapıdan bahsediyoruz, bu arada detaylara da ihtiyacımız var. Neden, niçin sorularımız çok fazla. Yani “Neden yapalım? Niçin yapalım? Kime yapalım? Nasıl yapalım?” şimdi ama biz bu Komisyonunda, emin olun, ilerleme kaydedemedik çünkü çok detaylarda boğulduk, bir türlü bir şeye geçemiyoruz.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Ama eğitim modeline geçmemiz lazım tüm çocuklara... Şuna isterseniz bir bakalım, tüm çocuklara uygulanan bir model çünkü tamam, program yapılacak ama yoksa yani doyuracak program ve materyal sunamadığınızda hiçbir çocuk yararlanamıyor, bu çocuklar da iyice problem çocuk oluyorlar. Yani üstün yetenekli çocuk bir süre sonra problem çocuk oluyor, bize fayda sağlamıyor, zarar verecek hâle geliyor bu çocuklar. İsterseniz buna hemen bir bakalım.

Bu o dört pilot okulda uyguladığımız işte Bilkent, Arı Koleji, Bilim Koleji yani adları önemli değil belki ama birinde üç yıl uyguladık anaokulundan itibaren, beş yaştan itibaren uygulanan...

BAŞKAN – Kim sponsor oldu Hocam, bu projeye?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Sponsor olacak bir şey yok.

BAŞKAN – Bir öğretmen yok mu burada?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Öğretmen kendi öğretmenleri.

Bu ilgi ve yetenek alanları programları. Benim bilim sanat merkezleri programına dayalı geliştirdiğim kendi programım yine çünkü müfredat programına entegre edilebilen, ek maliyet, ek bir çaba, ek eğitmeni gerektirmeyen çünkü her an...

BAŞKAN – Hocam, bir kere orada elişi kâğıdı var, makas var, yapışkan var.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Ama özel okul zaten hemen hemen her okulda var.

BAŞKAN – Yani aile kendi ihtiyaçlarını karşılıyor, malzemesini alıyor.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Ama bunu devletin sağlayabileceği...

BAŞKAN – Niye sağlasın Hocam, elişi kâğıdını niye alsın devlet?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Her okulda bu çocuklar bu imkândan faydalanmalı. Her okulda bu yapılabilir çünkü ek bir şeye gerek yok.

BAŞKAN – Haklısın, doğru.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Yani programın içeriği her hafta biz öğretmenlerle, okul öncesi öğretmenleri zümre olarak, birinci sınıf öğretmenleri, ikinci sınıf, sabahdan başlıyordum ben her hafta akşam altıya kadar, branş öğretmenleri dâhil, birer saat bu öğretmenlerle eğitim. Nasıl eğitim verilir? Kubuşuk eğitim şöyle olacak, şöyle olacak.

BAŞKAN – En büyük gördüğünüz eksiklik neydi öğretmenlerde?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Eksiklik, eğer bir yeni model varsa öğretmenler onu istemiyorlar. Yani bunu paylaşmak istiyorum sizinle, belki çok doğru değil.

BAŞKAN – Bence de paylaşın, esas önemli, işin can damarı.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Yeni bir şey geldi, yeni bir model mi geldi... Ama bu sene bakıyorum ben, gelen öğrencilerim var, diyor ki: “Kulüp artık öyle değil.” Mesela, matematiği öğretme yöntemleri. Bakın, kesirleri yufka keserek öğreniyor. Uygulamalı yaşayarak öğreniyor, köy okulunda bunu daha güzel de yapabilir. Kesirleri öğreniyorlar, ondan sonra da pişirip

güzelce yediler. Yani sadece şey değil, matematiğin diğer kavramlarını da çünkü daha kolay... Geometriyi biz bahçede öğrettik onlara ama benim istediğim bütün çocuklar, yani ben ona üzülüyorum. Kayıp üstün yetenekli çocuklar var ama ulaşamadığımız köydeki çocuklar ya da Rize'ye gittiğimde o çatısı akan çocuklar, onlara bu imkân verilmeli. Mesela, coğrafyayla matematiği birleştiriyoruz, matematikle dramayı birleştiriyoruz.

BAŞKAN – Asistan olarak kimi kullanıyorsunuz Hocam, eğitim metotlarıyla ilgili bir şeyi mi kullanıyorsunuz, kimi kullanıyorsunuz, birlikte çalışıyorsunuz?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Biz eğitim modellerini zaten alarak, benim lisans ve sonrasında özel olarak ilgilendiğim alanlar ama şu anda matematikte, mesela ODTÜ matematik mezunu, iki yıllık mezun bir öğretmenim ve TÜBİTAK bursuyla doktora yapıyor, doğrudan master ve doktora yapıyor.

BAŞKAN – Konu bu mu?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Burada onlar yoktu. Burada, oradaki öğretmenlerle...

KOMİSYON UZMANI KORKUT TÜRKİYARAR – Kendi sınıf öğretmenleri.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Kendi sınıf öğretmenleriyle nasıl yapacaklar, ne yapacaklar, materyali nasıl kullanacaklar? Ben öğretme teknikleri, hani biraz önce "TÜBİTAK'ta" dediniz ya onu onlara söylüyorum, ondan sonra onlar birlikte geliştiriyorlar. Ben onlara, mesela beş done veriyorum, diyorum ki: "Geriyeye, bize, siz, hepiniz beş doneyle gelin." Geliyorlar. Biraz zorlandılar ama sonunda dediler ki mesela: "Biz sizden hiçbir şey öğrenmediyse, bilgisayar kullanımını, teknolojiyi, onu nasıl..."

BAŞKAN – Öğretmen mi dedi bunları?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Evet, öğretmenler dedi. Ve ben sürekli kayıt altına alma, fotoğraf çekimi, onları rapor edin... Hiçbir şey öğrenmediyse bunu öğrendik... Ya da yaparak öğrenme, yaşayarak öğrenmeyi... Çünkü sınıfa gittiğimde diyordu ki öğretmen... Okulun serası var, orada yapıyorlar ama köy okulunun da bahçesinde daha âlâsını yapar. Yeter ki yapabilme imkânını biz çocuklarımıza verelim.

Ben sabaha kadar, akşama kadar konuşabilirim sizlerle. Zevk de alıyorum böyle ama vaktimiz bitti herhâlde. Şunu hızlıca geçeyim...

BAŞKAN – Yok, ben dinleyebilirim Hocam, onlar yoklamaya mecburen gidip gelecekler.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Ben de anlatmayı çok severim.

Hafta sonu özel gruplarında da amaçları... Yani ne yapıyoruz? Bu, tüm okullara, tüm çocuklara sistem dağılıyor ama o arada biz kulüplerde... O, biraz önce gösterdiğim okul modelinde biz aynı zamanda kulüplerde de mesela yetenekli çocuklara daha ileri projeler vererek desteklemiş oluyoruz yani hem tüm çocuklar yararlanıyor hem de daha ileride olan çocuk kendi arkadaşları mesela matematik projesi...

BAŞKAN – Belki bizim Komisyon olarak handikabımız şu: Bizim sınırlarımız Komisyon olarak, biz bu çocukları nasıl teşhis ederiz, nasıl eğitiriz? Ama kimi? Ben, 140 üzeri için yani gördüklerimiz, denediklerimiz, baktıklarımızda 130-140 neredeyse genel ölçer, özellikle büyük şehirlerde 140 üzeri yani özel eğitimden bahsediyoruz. Şimdi, bu konuştuğumuzun hepsi genel eğitimin içinde olacak. Çocukların yetenekleri doğrultusunda şöyle bölüştürmek... Yani bizim handikabımız, soruları ısrarla o tarafa doğru çekmemizin nedeni bu. Öbürünü de önereceğiz çünkü biz özellikle şiddet ve çocuk çalıştığımız zaman spor ve el işlerinin çocuk dünyasında şiddeti nasıl eksilttiğini gördük. Şehir şehir gezdim, millî eğitim müdürleriyle toplantı yaptık belirli bölgelerde özellikle terörle iç içe olan bölgelerde. "Çocuklara şunu yapın." Herkes birden şunu dedi: "Efendim, malzeme yok." "Malzeme yok." dediklerinde el işi kâğıdıyla makastan bahsediyorlar. Hâlbuki "zekâ" dediğiniz şey şartlarıyla birlikte malzemesini de üretir. Bende el işi kâğıdı yoktur ama dışarıda otum vardır, çöpüm vardır. Şehirdeki çocuğun da otu, çöpü yok, el işi kâğıdı var. Sende makas yoktur, onun yerine kesici taş vardır. Orada gördük ki "Her şeyin başı eğitim." yalan bir slogan, "Her şeyin başı eğitimci." doğru bir slogan. Bizim artık o merhaleye geçmemiz gerekiyor çünkü bunu bulan okul yöneticileri... O zaman ben bir proje yürütüyordum yatılı ilköğretim okullarında "Geleceğe Bir Adım: Biz Büyüyoruz, Türkiye Büyüyor." diye; bu çalışmaların hepsini yapan okul yöneticileri oldu. Kafa yordular, gece uyumadılar, oturdular, lojmanlarına gitmediler "Doğayı nasıl paylaşıyoruz?" diye. Etrafları, okulları ağaç bahçelerine döndü, kimlerle iş birliği yapacaklarına... Kimseden para istemediler, pul istemediler. Biz orada gördük ki her şey okulun idarecisiyle veya 1-2 tane iyi yöneticiyle bu işler gerçekten oluyor. Ama bu genel eğitim. Şimdi biz burada, hani demin dedim ya "Devlet niye versin el işi kâğıdını?" derken... Belki aileler olarak da en az harcadığımız yerlerden birisi eğitim. Demin özellikle bir soru sordum, dünya güzellik yarışmasına katılan çocukla öbür çocuğu ayırt eden bir şey söylemezsek yarın o da der ki: "Vallahi, benim oğlan çok yakışıklı, kız da pek güzel,

bunları kuaföre gönderin, bunu da spor salonlarına gönderin.” Çünkü o da bir yarışmaya katılacak, o da bir şey... Bir de unvan alacak, para da kazanacak. “Ona veriyorsan bana da ver.” derse benim Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre bunu karşılamam gerekir fırsat eşitliği açısından. Ama benim araya bir çizgi koymam gerekiyor: “Neden?” E, canım, toplum tabii ki seviyesi... Aynı sizin gibi düşünüyorum ama rapora ben “Böyle düşünüyorum.” diye geçemem.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – O standart eğitimi, eğitimin kalitesini yükseltmek bizim görevimiz ve tüm çocukların hakkı.

BAŞKAN – O başka bir şey.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Orada da işte diğerine ne sunabileceğiz? Ne sunabileceğimiz, o modeli de ortaya koyduğumuzda ve... Bunun uygulamaya geçirilmesi çok önemli zaten, hani ortaya koyuyoruz bir şeyler ama millî eğitimdeki o eğitimci kadrosunu çok iyi eğitmek gerekiyor. “Neye takıldınız?” dediniz, ben ona, ben gidince eğer aynı şeyi...

BAŞKAN – Hocam, bize anlatır mısınız, o gittiğiniz İngiltere’de öğretmen nasıl yetiştiriliyor, Amerika’da öğretmen nasıl yetiştiriliyor? Yani gezdiğiniz, gördüğünüz, uygulama yaptığınız yerde öğretmen yetiştirme modellerini bizle paylaşır mısınız?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Olur, onları kısaca...

BAŞKAN – Şimdi var mı?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Olur, kısaca şimdi bahsedeyim. Daha detay “Şu ülkede, şu ülkede...” ona biraz bakmam lazım ama genel olarak size söyleyeyim.

BAŞKAN – Hocam, dünyada öğretmeni nasıl yetiştiriyorlar?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Bizde öğretmen yetiştirmede, ben yanlış görüyorum, onu söyleyeyim öncelikle. Mesela özel eğitim öğretmeni ayrı bir öğretmenlik bölümü, okul öncesi öğretmeni... Yaptıkları en güzel şey, öğretmenlik programı içine bütün konuları alıyor yani bir sınıf öğretmeni yetiştirirken... Sınıf öğretmeni yavaş öğrenen çocukla da karşılaşabilir, dikkat eksikliği olanla da karşılaşabilir, normal çocukla da karşılaşacak ya da görmeyen, üstün yetenekli çocuk olabilir, o sınıfa her çocuk gelebilir ve onu kabul etmek durumunda, o çocuk da sınıfa kaydolup gelecek. Orada karşılaştığı zaman ne yapacak? Hangi gruptadır ve kendinin ilk etapta ne yapması lazım? Belki sonra yönlendirecek özel gruba, özel eğitime yönlendirecek ama onu bilerek eğitim alıyor. Eğitim programına bizde daha son yıllarda yani ben Genel Müdür olduktan sonra zorla YÖK’e “Özel eğitim nedir? Özel eğitim ne anlama gelir ve ne yapılması lazım?” iki saatlik ders konuldu. Biz tüm fakültelere konsun istedik, bazıları yerleştirmede. Son yıllarda, şimdi sınıf öğretmenliği bölümüne de... Ama o da yetmiyor yani iki saatlik bir ders yetmiyor. Ne yapıyorlar? Normal sınıf öğretmenliği programı içinde bütün konuları detaylı alıyorlar, sonrasında, mesela özel eğitim öğretmeni mi olacak, sınıf öğretmeni oluyor, üstüne bir yıl özel eğitim okuyor, hangi alansa. Eğer görme engellilerle çalışacaksa o alanda. O zaman, yanlışlık şurada olmuyor: Çocuğu bütünüyle, her çocuğu, bu çocuk kronik hastalığı olan çocuk da olur, süregelen hastalığı olan da olabilir, şu olabilir, şu olabilir ama orada ne yapması gerektiğini biliyor. Bizde özel eğitim bölümlerinde, programda, çocuk yetişirken görme engelliler ya da zihin engelliler bölümü normal bilmiyor. Liseden mezun oldu, seçti bölümünü gitti, zihin engelliler ya da işitme engelliler öğretmenliği bölümüne, özel eğitim bölümünün o öğretmenliğine. Gittiği zaman sadece “İşitme engelli çocuk nedir?”, teorik olarak, “total kayıp” şudur, şu desibelle ölçülür, şu, şu, şu ya da görme engelli Braille kullanır, onları ve uygulamada da bütün şajlarını görme engelli çocuklarla, eğer görme engelliler öğretmenliği bölümüyse ya da işitme engelliler öğretmenliği bölümüyse... En bariz, en çarpıcı nokta bence bu. O zaman neye rastladım mesela ben uygulamada? Yine Genel Müdür olduğum dönemde, bir okula gidiyoruz, orada özel eğitim gerektiren çocuklar var, işitme engelli çocuklar ya da görme engellilere gittik ya da zihinsel engellilere; bir öğretmen böyle duruyor, ondan sonra, bir tanesi bayan, ortada koşuşturup duruyor, öbürü de öyle. Sorduk, kim... “O, lise mezunu, kız meslek lisesi çocuk gelişiminden mezun. O, Anadolu Üniversitesi özel eğitimden yeni mezun, daha çocuklarla kaynaşacak, onun için.” dedi.

BAŞKAN – Hiç olacak bir şey mi Hocam?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Orada kaynar sular başımdan aşağı...

BAŞKAN – Aynen öyle.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Bu ülke emek veriyorsa o çocuk, o öğretmen de kendini rahatsız hisseder. Ayrıca, kaynaşmak için bir eğitim mi alacak? Bunu, kaç okula gittiysem... Üniversitenin çocuk gelişimi mezunlarında da sorun yok, en başarılılar o. Neden? Çocuğu tanıyor çünkü sıfır-on sekiz yaş ya da geç adolesan, yirmi dört yaşa kadar gelişim özelliklerini biliyor, ne olursa olsun. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde en başarılı kişiler onlar. O zaman bütün hocaları, hepsini Genel Müdürlükte davet ettik -kimi bugün rahmetli oldu- “Hocam, bakın, normal eğitimi çocuklara, öğrencilere vermeliyiz.” dedim. Yani

normali bilmeden gidip uç grup, eksi grup ya da artı grup nasıl bilebilecek? Normalle kıyaslaması lazım. Sadece gidip işitme engelliler okulunda staj yapacak, onlara nasıl öğreteceğini öğrenecek ama...

BAŞKAN – “Temel bir eğitim üzerine farklılaşmalı” diyorsunuz. Dünya böyle.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Biraz da uzatarak anlattım ama ben o zaman, mesela, en çok bundan etkilenmişim. Sonra, gittiğimiz, okuduğumuz zaman da bire bir öğretmenlerle konuştuğumuzda da öğretmenlik formasyonunda her çocuk kabul edilecek, her çocuğu tanıyacak. Tabii ki tanıyıp özel bir grupsa ona eğitim vermiyor ama yönlendirmeyi bile doğru yapıyor. Mesela bunu raporda belirtmek çok önemli gibi geliyor bana yani bunu mesela akademisyen arkadaşlarımız... Orada mesela kabul etmiyorlar, “Hayır, bu böyle yetişir.” diyorlar. Ya da mesela işitme engellilerde karma sistem, dudaktan okuma, sadece okumayı beceremiyor...

BAŞKAN – Hocam, engellilere geçme, oradan geri dönemeyiz.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Yani öğretmen yetiştirmede buna dikkat ediliyor.

BAŞKAN – Mesela şimdi ne var bizde? Tarih fakültesi var, kimya fakültesi var, var, var... Bir de eğitim fakültesinde kimya öğretmenliği var, tarih öğretmenliği, matematik öğretmenliği var. Niçin orada ihtisas alanları varken, onların yatay biçimde “eğitim” dediğiniz, hangi dalda olursa olsun, çift branşta insanların –arzu ederlerse- yetişmesine izin verip de oradan öğretmen almak yerine “eğitim fakültesi” gibi başka bir kavramla okul üretmişiz? Dünyada böyle midir öğretmen yetiştirmek?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Hayır. Mesela “Bunlar kapatılacak.” deniyor, değil mi? Bazı üniversitelerde...

BAŞKAN – O tıp fakültesi, “fkb” dedikleri fizik, kimya, biyoloji yani hazırlık sınıfı gibi bir ara var, sanıyorum onu “Kapatacağız.” dediler.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – “Bazı üniversitelerde de o bölümler kapatılacak çünkü talep olmuyor.” diye bir şey var yani buna bağlı mı bilmiyorum.

BAŞKAN – Eğitim fakültesi var mı Avrupa’da, Amerika’da?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ (Devamla) – Var eğitim fakültesi ama orada gelişim de var. Öyle bir inceliği, ayrılığı var yani tek başına eğitim odaklı gitmiyor, gelişimi iyi katmışlar, hem programlarına iyi katmışlar hem öğretmenlik nosyonuna. Hani pedagojik formasyonumuz vardı biliyorsunuz, şimdi yine konacak, olmayacak, olacak... Onun ayrı olmasına gerek yok, zaten içinde pedagojik formasyonu yerleştirerek... Yani bizde nasıldı? Üniversiteden mezun oluyor, pedagojik formasyonu olunca öğretmenlik yapabiliyor. Yani bu da saçma bir şeydi. Onu zaten içine katmış.

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Hocam, öncelikle, verdiğiniz bilgiler için teşekkür ediyorum. Uzun yıllardır bu alanda çalışma yapan bir bilim insanı olarak birkaç sorum olacak konuların belki biraz daha aydınlatılması açısından.

Sunumunuzun başında, diğer ülkelerden, Avrupa ve Batı ülkelerinden örnekler verirken “En az otuz yaşına kadar bunlar takip ediliyor.” diye bir şey söylediniz üstün yetenekli çocuklarla ilgili.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Bir araştırmacının, Terman’ın çalışmaları, yani bilim adamı olarak yaptığı şeyde uzun yıllar...

MUSTAFA ATAŞ (Devamla) – Buradan hareketle, ülkemizde altı yaşında tespit edilen bir çocuk hangi yaşına kadar takip edilebiliyor ve hangi süreçlerden geçiyor? Bu konuda bilgi almak istiyorum, bir.

İkincisi: Bu anlamdaki çalışmalar Türkiye’de yeterli mi, değil mi? Yani beyin göçü oluyor. Gezdiği okullarda da şunu müşahede ettik biz: Yanılmıyorsam Tevitöl’ deydi, sadece bir sınıftan 8 tane öğrencinin yurt dışındaki üniversitelerle bağlantı kurduğuna şahit olduk. Üniversite seviyesinde bu üstün yetenekli öğrencilerin yetenekleriyle ilgili alanların yeteri kadar olmadığı kanaati var bende. Öğrencilerimizle yaptığımız görüşmede de bunu ifade ettiler zaten. Siz de buna katılıyor musunuz?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Pardon, ne olmadığına? Yetenek alanları...

MUSTAFA ATAŞ (Devamla) – Diyelim ki çocuk kendi yeteneğiyle ilgili şu anda bir sanat merkezinde ders alıyor, kurs alıyor. “Hangi okula gitmeyi düşünüyorsun üniversitede?” dediğimiz zaman “Yurt dışını tercih etmek istiyorum çünkü Türkiye’deki üniversiteler benim ilgi alanımla ilgili cevap verecek durumda değil.” ifadesini kullanıyor. Bunların, bu tür eleştirilerine ve eksikliklerine katılıyor musunuz?

Tanılama yapıldıktan sonra, siz tabii bugün konuşmanızda altı yaşında değil de tanılanın daha önce, anaokulu seviyesinde yapılması gerektiğini söylediniz, ki ben de buna katılıyorum. İzlenmesi gereken yol yani model olarak Türkiye'de şu andaki modelin çok yeterli olmadığını siz de ifade ettiniz. İlkokul, ortaokul, lise ve üniversite seviyelerinde net olarak nasıl bir yol izlenmeli?

Tabii, öğretmen meselesine ben de geleceğim, burada demin konuşuldu, benim de sorularım arasında vardı. Temel olarak Türkiye'deki sorun, üstün yetenekli çocukların eğitimi ve öğretimiyle ilgili yeterli öğretmen kadrosu olmayışına kilitleniyor gibi geliyor bana. Bu öğretmen eğitimleriyle ilgili yeni bir model önermeyi düşünür müsünüz Türkiye'de?

BAŞKAN – Hocam, ona, bu çocuk gelişim uzmanıyla ilgili... Her sene üniversiteler kaç mezun veriyor –bu, Mustafa Bey'in sorusuyla ilgili- varsa elinizde şimdi sayısalılaştırılam, yoksa daha sonrakilerde. Yani şu andaki ihtiyacımız bizim kaç, üniversite kaç mezun veriyor? O soruyla ilişkili olarak...

MUSTAFA ATAŞ (Devamla) – Yine, bunlara bağlı olarak, tabii, Türkiye'de üstün yetenekli çocukların araştırılmasıyla ilgili, tespitlerinin, tanılamalarının yapılmasıyla ilgili çalışmalar sizce yeterli mi, değil mi? Yani belki şehir merkezlerinde bu tanılamalar yapılıyor ama taşraya indiğiniz zaman, şehirlerin ilçelerine, köylerine indiğiniz zaman bu tanılama çalışmaları düzgün ve yeterli yapılıyor mu, yapılamıyor mu? Yapılamıyorsa nasıl bir model ve yöntem öneriyorsunuz?

“Anne-baba ve öğretmen eğitimleri yapılmalı.” diye bir tespitiniz vardı, yine sunumunuzun içerisinde bir paragraf vardı. Anne-baba ve öğretmen eğitimleri... Evet, ben de çok önemsiyorum ama kim, hangi kurum veya kurumlar tarafından yapılması gerekiyor bunların? Bunların eğitimini verecek yeterli kadar kişi, kimlik var mı Türkiye'de? “Liseden sonra üniversite seviyesinde bazı öğrencilerimiz yani yetenekli öğrenciler araştırma merkezlerine alınıyor ve oralarda bu çalışmalar yapılıyor.” dediniz. Bu araştırma merkezlerindeki arkadaşlarımızın, gençlerimizin çalışmalarını kimler takip ediyor yani üniversite seviyesinde mi takip ediliyor, bilim adamları seviyesinde mi takip ediliyor, yoksa bir kurum tarafından mı takip ediliyor? Ve hangi araştırma merkezlerinde bunlar çalışıyorlar?

Şimdilik sorularım bu kadar.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – İzleme çok önemli bir konu. Maalesef çok sistemli bir izleme yok yani hele, okul öncesinden başlayıp çocuğun dosyasına ne geçer, ilköğretim ve ilköğretimden... Yurt dışında yine en güzel konulardan, özendiğimiz konulardan biri o: Çocuk iki yaşında kreşe başladıysa o dosya üniversiteden çıkışta alınıyor, çıkışta görüyorsunuz o dosyayı, özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde ya da İngiltere, Amerika modellerinde de bu var. İki yaşında gelişimi... “Sağlık Bakanlığı” dedik. Oradan dosyasını alan bir çocuğun üniversiteden de eğer siz çıkışını dosyasında görürseniz muazzam bir izleme. Üstün yetenekli çocuklar, sadece BİLSEM'lere seçilenler iyi izleniyor diyebilirim, şu anda. Tabii, fen liseleri, Anadolu liseleri, o ortaöğretimden sonra gelmiş çocukların da üniversitede ne yaptığı belki takip ediliyor ya da üniversite sonrası. Ama bilim sanat merkezi, ilköğretim 2'nci sınıf olduğu için söylüyorum, 2'nci sınıftan itibaren takip ediliyor yani öğretmenleri takip ediyor ama şunu söylüyorlar: 7'nci, 8'inci sınıfta bu çocuklar sınava gireceği için o sınav kaygısına düşüyorlar, öğretmenleri de göndermek istemiyor. Ondan sonra ortaöğretimde ne olduk? Öğretmenler ya da birim, BİLSEM'ler kendileri takip ediyor kendi çocuklarını. Ama orada da oturmuş yani devletin elinde iyi bir sistem olması lazım. Üniversite sonrası da bu çocuk ne yaptı, nerede çalışıyor... Size o yönde katılıyorum, bununla ilgili bir model geliştirilmeli yani devletin bir izleme politikası olmalı.

“Erken tanı önemli.” dedik. Tanılama yöntemleri ne olmalı? Biraz önce dediğimiz gibi, Sağlık Bakanlığında, bebek doğduğunda, hatta doğum öncesinden itibaren anne-baba eğitimini de kapsıyor. Orada takibe başlanıp erken tanı, o ilk iki yaş, üç yaşa kadar tanılama bu merkezlerde, donanımlı merkezlerde yapılabilir. Bu “istasyon merkezler” dediğimiz... Tüm ekipte, hekiminden fizyoterapistine, çocuk gelişimcisiinden psikoloğuna kadar olan ekipte, burada tanılama yapıldıktan sonra bu dosya aynı şekilde -orada kalabilir ama- millî eğitime nakledilip, millî eğitimde çocuk hangi okul öncesi kuruma gitti, orada yine RAM'larda öğretmen dışında istasyon merkezleri olarak psikolog, ölçüm, diğer test uzmanları, çocuk gelişimciler RAM'larda da bulunup, çocuğun o şekilde, ortaöğretime bitirene kadar ilkokulu, ortaokulu, liseyi, yani eski ifadesiyle, bitirene kadar takip edilip, ondan sonra yükseköğretim kurumuna geçtiğinde de aynı dosya bir örneği bu kurumlarda kalmak kaydıyla çünkü geri döndüğümüzde biz ilköğretimde o çocuğu okuldan sormalıyız ve okul cevap verebilmesi, bir kopyası üniversiteye geçmeli ve ondan sonra da tabii ki takip devam etmeli. Yani aile bireyleri de bu çocukların takip ediliyor, onlara da eğitim veriliyor, kardeşleri de aynı şekilde, büyük olabilir, küçük olabilir kardeşleri, çünkü o gelen örnekten bahsettiğim gibi.

Bu “Öğretmen eğitimi modeli” dediniz, bu da benim yıllardır hep böyle kendi kendime ürettiğim projelerden biri, işte bir şeyleri belki gerçekleştirmişim ama bu mesela hep içimde hapsolmuş kalmıştır öğretmen eğitimi modelleri.

BAŞKAN – Hocam, ne olur kısa kısa, biraz sonra öbür konuğumuz gelecek.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Tamam.

Bununla ilgili yine “Nasıl olabilir öğretmen eğitimi modeli?” diye o çocuklarla ilgili modeli sunacağımız saatte belki onu da kısaca sunabiliriz.

Yeni model oluşturma öğretmen yetiştirmeyle ilgili. “Çocuk gelişimi mezunları -Halide Hanım sordu- yılda kaç tane?” Şu anda bizim dört üniversitemizde çocuk gelişimi mezunu veriliyor ve bunlar yılda 300 kadar mezun veriyor. Şu anda tabii kadro imkânları bütün kurumlarda olmadığı için onların yarısı özel kurumda...

BAŞKAN – Hocam, niye ille devlete giriyorlar? Özel okullarda da görev yapabilirler.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Çalışıyorlar, özel kurumlarda çalışıyorlar, SHÇEK’te çalışıyorlar, son yıllarda hastanelerde kadro açıldı, büyük bir kısmı hastanelerde çalışıyor ama bu aile sağlığı merkezleri önemli ya da işte diğer tespit edeceğimiz merkezler.

“Taşrada tanılama yeterli mi?” Yeterli değil. Yine bu RAM ve aile sağlığı merkezleri donanımlı hâle gelirse, istasyon merkezler ancak o zaman yeter çünkü bugün üç yüze yakın RAM var, her ilde, ilçe bazında da. O zaman ilçelerde de bu değerlendirme iyi yapıldığında taşradaki çocuğa da ulaşmış olacağız.

“Anne, baba ve öğretmen eğitimleri kimler tarafından ya da kurumlar tarafından yapılmalı?” Burada Millî Eğitim ama Millî Eğitim belki esas ayağı olacak ama üniversiteler koordine eden merkez olabilir, Sağlık Bakanlığı çünkü anne, baba eğitiminde çocuğun doğum öncesinden başlayacağız biz, eğitime, hatta istihdamına kadar Çalışma Bakanlığı da bu konuda devrede olmalı diye düşünüyorum.

“Araştırma merkezlerinde bulunan çocuk...” Bu sadece iki üniversitede yani bütün üniversitelerimiz kurabilir ama onlar iki üniversitede, İnönü Üniversitesiyle Karabük’te Uygulama Araştırma Merkezi başlattılar yeni, iki yıl oldu neredeyse. Orada yani takip edilmiyor şu anda, onlar sanki uygulama çalışması yapıyorlar diyebiliriz bu çocuk üniversiteleri, benzeri.

Başka eksik bir şey var mıydı?

BAŞKAN – Ben Hocam, devam edeyim, ondan sonra da kapatayım.

Şimdi, öğretmen konusunu şey yaptık. Daha sonra da cevap verebilirsiniz ama çok önemsiyorum ben, bu çocukları ölçme işini. Yani “tarama, teşhis ve ölçme” dediğimiz şeyi neden yapacağız? “Neden?” sorusunu maksatlı soruyorum. Güzel bir çocuğum, kızım olmak, yakışıklı bir oğlum olmaktan farklı kılan nedir? Kamu bir harekete geçecekse bunu normal gelen her çocuk için yapması gerekeni zaten yapacakken niye ayrı bir şey yapacaktır? Karşılıklı sorumluluk ilişkileri nasıl olacaktır? Şunun için soruyorum: Çocuğun açlığını ölçmek için test yapmıyoruz, açlıyor, açlayınca mama veriyoruz. Çocuğun kıyafetlerini büyüdükçe değiştirmek için “Bir dakika, test yapalım bu çocuğa, kıyafetini ona göre yapalım.” demiyoruz, bakıyoruz kıyafetin kolları kısalmış, gidiyoruz üstünü değiştiriyoruz. Bu arada birbirine girer mi bilmem, girerse ayırayım, çocuğu doğduğunda eğer suya atarsanız çocuk yüzmesini öğreniyor, daha boğulani görülmemiş yani çok davranış bozukluğu yoksa. Eğer yaşadığı yerde çocuğun deniz yoksa avcı olur çocuk. Birinin kabiliyetine, yeteneğine “avcılık”, birinin yeteneğine “yüzme” deriz. Hâlbuki birinin bulunduğu yer sudur, birinin bulunduğu yer dağdır. Hâlbuki sizin bakıyorum bunca örneklemelerinizin içine, bu çocukların hiçbirisi ata binmiyor, hiçbirisi uçurtma uçurmuyor, bu çocuklar mesela araba da kullanmıyor, hani yetenekli çocuk “Benim kullanabileceğim bir araba yapmalısınız.” falan demiyor ama füze yapıyorlar. Araba kullanmaktan bahsediyorum, araba yapmaktan bahsetmiyorum, “Araba kullanabilirim ben çünkü IQ 170, buna kabiliyetim yeter...” Çünkü o çocuğa laboratuvarlarda bilmem neler yaptırmaya kalkıyoruz.

Toparlayacak olursak, niye çocuğun zekâsını ölçmek gibi bir şey hissediyoruz kendimizde? Nedir derdimiz?

Yetenek ile karakter arasında bir ilişki var mıdır Hocam? Karakter ile yetenek veya zekâ arasında bir ilişki var mıdır?

Ben yine bugüne kadar hiçbir hocamdan iyi bir sivil toplum aktivisti örneği görmedim bu çocuklarda, iyi bir sosyal sorumluluk girişimcisi görmedim bu çocuklarda, herkesin önünde uçgenler gördüm, daireler gördüm...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Üstün yetenekli mi?

BAŞKAN – Evet.

...herkesin önünde laboratuvarlar gördüm ama iyi bir sivil toplum aktivisti örneği görmedim, iyi bir lider örneği görmedim, liderlik örneklemelerini hiç kimse yapmadı burada. Evet, ben bunlarla kapatacağım.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Evet, “Ölçme işini neden yapıyoruz?” diyorsunuz yani yapılmalı mı acaba ya da tüm çocuklar, değil mi, doğru mu anladım?

BAŞKAN – Yani bir eğitici, sınıfındaki öğrencinin ihtiyacını görür, alır, önüne şöyle çeker, konusu farklı verir, onu farklı verir, bunu farklı verir, yapabilir. Yani bunun için ille niye çocuğu ölçüyoruz?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Belki de işte bunu yapamadığımız için ölçüyoruz yani programlar ya da yapılan çalışmalar yeterli değil yani o çocuğu doyurmuyor. Nasıl bir çocuk fazla yemek yiyorsa bu çocuklar da sürekli aç kalıyor yani bir tabak yemek vermiyorsunuz da onlara dörtte bir yemek vermiş gibi oluyorsunuz.

BAŞKAN – Ama çocuğun acıktığını anlamayan annenin zekâ seviyesi ile sınıftaki öğrencisinin farklılığını anlamayan öğretmenin birbirlerinden ne farkı var? Niçin çocukları ben kurban ediyorum bir buçuk saat, bir sürü insan kaynağı aktarmak zorundayım, bir sürü testler yurt dışından getirmek zorundayım. Yani bunu daha pratik çözecek başka bir yolumuz yok mu bizim?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Ama öğretmen şunu söylüyor, benim karşılaştığım bir dolu öğretmen yani çok iyi destekleyen öğretmenler de var ama çoğu mesela ek bir çalışma o çocuk için yapmak istemiyor ya da farklı bir, okuyorsa, mesela, ona başka bir kitap verecek ya da bilmece çözdürecek -öylesine söylüyorum- o sınıfta sıkılmaması için o çocuğun. Onu yapmıyor, diyor ki: “Benim sınıfımda zaten her çocuk aynı, bir özelliği yok onun. Hatta ona ‘otur’ dediğimde oturmuyor, diğerleri ‘dur’ deyince duruyor, ‘otur’ deyince oturuyor, ‘yaz’ deyince yazıyor, o onu da yapmıyor, bir de ‘üstün çocuk’ diyorsunuz.” diyor. Şimdi, bu çocuğu anlamıyor ya da anlamak istemiyor, ek bir şey yapmak istemiyor yani sizin dediğiniz gibi olsa zaten bir şeye gerek yok. Mesela, benim bir çocuğum vardı, okuma bilerek okula gitti, öğretmen ancak üç ay sonra bunu fark edebildi çünkü o çekindiği için aynı onlar gibi yazıyor, çiziyor, a, b, yani heceleme yapıyor, okuduğunu üç ay sonra fark etti. Şimdi bu o çocuk için işkence değil mi, zulüm değil mi eğer anlayamıyorsa? Yine, hani diyoruz ya, iyi eğitici...

BAŞKAN – Ne kaybetti çocuk?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Ruhsal dengesi bozuluyor bu çocukların yani bir çocuğu fazla doyurmak ya da yeterli doyurmak gibi bunu da doyurmuyorsunuz. Ondan sonra bu çocuk ne yapıyor? Sıkıldığı için camdan bakıyor. Yine, lisede bir çocuğumuz vardı, matematikte çok ileri, beş tane de zayıfı var, matematik, kimya, fen, edebiyat. Sorun nedir? Sorun, işte dersi dinlemiyor, camdan bakıyor, defter tutmuyor, yazı yazmayı sevmiyor ama çocuk sınava girdiğinde dershanede hep ülke genelinde derece yapıyor. Beş tane sınıfta kaldığı zayıf dersi var.

BAŞKAN – Ben bunu, hangisine cevap olarak alayım Hocam?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Şimdi, hani “Neden yapıyoruz?” diyorsunuz ya program ya da öğretmen...

BAŞKAN – Tamam tespit etmişsiniz, “üstün yetenek” demişsiniz...

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – ...iyi eğitici.

BAŞKAN – Ha, iyi eğitici, evet, tamam.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Yani orada sizinle bire bir örtüşüyor çünkü eğitici, zaten o sınıfa gelen çocuk her kimse, hani dedik ya nasıl yetiştiriliyor öğretmen, her çocuğu kabul edip ona göre BEP dediğimiz Bireysel Eğitim Programı var. Belki sınıf mevcudu kalabalık olan yerde öğretmenin işi de zor ama o çocuğu da yetersiz bırakmamalı yani öğrenme gücü çeken çocuğa nasıl destek veriyorsak bu çocuk da fazlasını istiyorsa, 1’inci sınıfta ama 5’inci sınıf matematiğini yapıyorsa ne yapacak? “Çocuğum, 5’le 2’yi toplarsak böyle olur.”, onu öğrenmek zorunda yani bir işkenceye maruz kalmış gibi.

BAŞKAN – Tamam. Şu avcı ile yüzücü.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Avcı ile yüzücüye, ona bakalım cevap verebilecek miyim.

BAŞKAN – Tamam, kalsın, şart değil, bu sadece şeyin çünkü daha sonrakilerde de olabilir yani bunu sadece fırtına yaratmak için soruyorum.

Bir de Hocam, bu sınıf farklılaştırmasında biliyorsunuz çocuklara bir süre okula kaydettirmeye gittiğimizde öğretmen aradık, herkes “Falanca öğretmene verelim.” derdi, orada zaten “Çocuğu elemek yerine, acaba öğretmeni mi elemek daha doğru.” diye düşünmeye başladım, her şeyin başı eğiticiyse, öğrenciyi eleyip sınıf farklılaştırmak yerine bence öğretmeni elemenin bir yolunu bulmalıyız çünkü değiştiremediğimiz bir öğretmen durmadan o değişmeyen yeteneksiz öğretmene karşılık da oraya, buraya hareket ettirmek zorunda kaldığımız bir çocuk kitlesi var. Bence ne olur panellerinizde bunları konuşun yani konuşmazsanız çünkü bu yeteneksizlik, öğretmenin yeteneksizliği, öğretmenin uzlaşmazlığı, öğretmenin kendini yormak istememesiyle ilgili çocuklarımızın hayatı kararıyor ve öğretmenin kaybettiği hiçbir şey yok, bizim çocuklarımız. Bak, onlar bu işleri yapamadıkları için endirekt çocukları ölçme, biçme için dünya kadar metot arıyoruz. Hâlbuki kendi okulunda öğretmenler bir araya gelse, öğretmenler odasında kendi çocuklarının analizlerini yapsalar, kendi okullarını programlasalar, sınıflarını ayırsalar o zaman veli hep şunu diyecek: “O iyi sınıfa

benim çocuğum girsin.” diyecek. Tekrar kurslar başlamayacak mı? Tekrar çocuklar arasında bir yarış başlamayacak mı? Tekrar teneffüse çıktığında bu çocuk “Sen aptalsın” veya bilmem “Dört göz” demeyecek mi?

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Evet, yani orada hep öğretmene... Sanatçı olan kişi öğretmen, çocuğu şekillendiren kişi öğretmen yani elinden bir şey veriyorsunuz işlenmemiş, ondan bir heykel yapıyor ya da boş bir tuvale resim yapıyor öğretmen ama dediğiniz gibi, biz ne diyoruz: “O öğretmenin sınıfına gitsin.” Neden? Standardı yok. Tabii ki tarzı farklı olabilir ama eğitim içeriği, öğretmen niteliği, yeterliliği aynı olmalı yani orada yine öğretmende kilitleniyor, her şey öğretmende, yoktan var edebilir yani yoksa, biraz önce sizin söylediğiniz aynı şey, bunları defalarca, yine işte üç ilde konferans verdim 6-7 defa, hepsinde söyledim. O çocuklar, tüm çocuklar neye ihtiyacı var, onu anlamaya çalışmamız lazım, anlamak lazım. Ama biraz önce dediniz ki: “O okulda neyi eksik gördünüz ya da uygulama sırasında?” Zorlanmak istemiyor kimse yani öğretmen için demiyorum, belki bu genelde artık, öyle mi bilemiyorum. Yani mesai yok. Ben toplantılarımda da ben sabaha kadar konuşabilirim, yani bana hocam öyle dedi gelince, “Genel müdürlüğe seni düşünüyorum çünkü sen mesai bilmezsin.” dedi. Evet, herkes kendini paralarcasına çalışsın demiyorum, ben yirmi dokuz yaşında doçent oldum, otuz beş yaşında profesör oldum, Türkiye'nin en genç profesör kadrosu içinde yer aldım. Bana kimse demedi. Herkes de illa yani şey çalışacak demek istemiyorum ama her meslekte ben bunu görüyorum yani...

BAŞKAN – Yavaş giden bir şey var.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – ...olduğu kadar. 17.00’de mesai bitiyor, “Ne zaman zil çaldı, çıkacağız...” Şimdi, öğretmenlik de çok özel bir meslek, öğretmen, çok iyi öğretmenlerimiz de var bunun yanında, hepsine tabii ki sözüm genelleme değil ama son yıllarda bu konu oldukça sıkıntılı.

BAŞKAN – Peki Hocam, bugünün başlangıcı da sonucu da “Her şeyin başı eğitim değil, her şeyin başı eğitim ve öğretmen.” diyoruz.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Çok güzel bir söz.

BAŞKAN – Bu bizim sloganımız olsun.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Bence de, süper, hatta bu sloganı yayalım, çok güzel.

BAŞKAN – Kesinlikle. Aksi takdirde kişilerin yetersiz kaldığı yerde maalesef hareket alanı bulamıyorsunuz. Daha bitmeyen dünya kadar şey olduğunu biliyorum sizde Hocam ama ben de biraz zorladım herhâlde aksi aksi sorular sorarak ama ısrarla ve bilerek soruyorum, yoksa yürütemiyorum Komisyonu. Ağızınıza sağlık, çok teşekkür ediyorum. Bir dahaki sefere inşallah tekrar buluşmak üzere, yurt dışı örneklemeleri istiyoruz.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Bize uygulanacak modeli, hani ne olabilir, öğretmek...

BAŞKAN – Evet, konuşalım, daha doğrusu onu biz burada kendi aramızda biraz da tartışmalı yapalım, arkadaşlara da söyleyelim.

PROF. DR. NECATE BAYKOÇ DÖNMEZ – Yani ben biraz sunarım ama onu bir de öğretmen yetiştirme modeli belki...

BAŞKAN – Ben toplantıya ara veriyorum.

Kapanma Saati: 14.46

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.10

BAŞKAN: Halide İNCEKARA (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel ÖZDEN (Muğla)

SÖZCÜ: Çiğdem Münevver ÖKTEN (Mersin)

KÂTİP: Temel COŞKUN (Yalova)

-----0-----

BAŞKAN – Değerli milletvekili arkadaşlarım, Değerli Hocam; hoş geldiniz, sefa geldiniz. Gıyabınızda methinizi çok duyduk Hocam.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Estağfurullah.

BAŞKAN – Bugün inşallah iyi bir sohbetle günü tamamlayacağız. Sizden önce Necate Hocam vardı; üç saat, dört saat sağ olsun, ağzına sağlık, bizleri çok aydınlatan bilgiler verdiler; hâlâ da bitmedi, inşallah daha sonra devam edeceğiz.

Hocam, bize gelen notlarda üstün yetenekli çocuklarla ilgili çalışmaların tarihsel süreci, bu konuyla ilgili çalışmalar, tespit ettiğiniz sorunlar ve çözüm önerileri olacak.

Buyurun Hocam. Ben konuşmayayım, sözü size veriyorum. Hoş geldiniz, sefa geldiniz.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Teşekkür ederim.

Komisyonumuza da “merhaba” diyorum, iyi çalışmalar diliyorum. Davet ettiğiniz için teşekkür ederim.

Çok kısaca sizin bana az önce özetlediğiniz ve “Komisyonumuzun geldiği nokta budur.” dediğiniz yerden başlamak istiyorum; o nokta da şu: “Çocukları tanılmak ya da üstün yetenekliler için bir şeyler yapmaya çalışmak kendi başına anlamlı ve yeterli midir? Ve bu yapılabilir bir şey midir?” diye Komisyonunuzun sorgulamakta olduğunu hissediyorum. Biraz daha tanılama işine gelmeden önce, azıcık daha makro düzeyde bakmakta yarar var diye düşünüyorum çünkü Türkiye’de üstün yeteneklilerin eğitimi konusu sadece Millî Eğitim Bakanlığının ya da Millî Eğitim Bakanlığının etrafındaki öğrenci kitlesinin, velilerin, öğretmenlerin sorunu değil, aslında ülkenin sorunudur. Çünkü değerli de bir insan kaynağımız var, güzel bir nüfusumuz var ve bir gelişmeyi, bir motivasyonu, bir atağı da yakalamış durumdayız ama bunun içerisinde herkesin yaptığının dışında bir şeyler yapabilen insanlara ihtiyacımız var. Farklı düşünebilen, yaratıcı, inovatif, yapılan işleri daha verimli, etkili hâle getirmekte çok farklı yöntemlerle kısa sürede mesafe katedebilecek ve dünya ilişkilerinde bizim adımıza masalara oturup yarışa katılabilecek, bizim orada artı gücümüz olabilecek insanlara ihtiyacımız var. Bunun farkına Türkiye yeni vardı, bunu yeni dile getirir olduk, bunu hedeflerimiz arasına koyar hâle yeni geldik. Ben yaklaşık otuz iki yıldır eğitimdeyim, bunun yirmi iki yılını üstün yetenekliler eğitimi de içerecek şekilde yaşadım, ilk kez Türkiye’nin gündemine, sizin soru önergelerinizle bu Komisyonun oluşturulmasıyla başlayan gündeme geniş çapta geldi bu üstün yetenekliler eğitimi.

BAŞKAN – Ne yapıyoruz? Kendimizi alkışlıyoruz.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Dolayısıyla, olaya bu genişlikten bakmak lazım. Millî eğitim cephesi, bunun eğitim uygulamaları cephesi bir bölümüdür, önemli bir bölümüdür ama diğerleri tarafından tarif edilen bir bölümdür. Dolayısıyla, bir ülke eğitimi “Ben farklı düşünen, farklı bir şeyler yapan ve dünyada benim adıma ön cephelerde doluşmasını istediğim, bana avantaj kazandırmasını istediğim insan yetiştirmek istiyorum.” demezse bu insanlara ihtiyaç olmadığı için, onlar için de farklı ve özel ya da onların incinmeyeceği, en azından diğerleriyle eşit şartlarda yaşayabileceği bir ortam sağlama ihtiyacını duymaz. Bu noktaya geldik hiç olmazsa. Bu büyük başarıdır. Bana bu şu anlama geliyor gibi geliyor: Birincisi; böyle makro baktığımız zaman işe sadece öğrenci seçmek, öğrencilerle ilgili eğitim faaliyetleri gibi değil de ülkenin tümünde, hangi yaşta olursa olsun, hangi cinsiyette olursa olsun, ülkenin neresinde olursa olsun beyindeki gücüyle ya da motivasyonu ya da bulduğu fırsatları bir araya getirerek artı değerler katabilecek her kim varsa, bir şekilde onların devreye sokulduğu, onların bu işi yapmasına fırsat verildiği düzenekler, ortamlar ve böyle bir kültür hazırlamalıyız. Dolayısıyla, bunun bir miktar yapılarını kurmalıyız, buna bir miktar kaynak ayırmalıyız. Bunun ortamlarını yeşertecek teşvikleri, ödülleri koymalıyız. Bu tür şeyler yapan insanların yaptıklarının karşılığının bulunduğu, takdir edildikleri, hiç olmazsa yaptıklarının görüldüğünün hissettirildikleri camialarda, işlerde, fırsatlarda, ortamlarda bulunmalarına izin vermeliyiz. Genç olanların da daha çabuk yetişmesine, daha çok yönlü büyümesine ya da çok daha erken yaşlarda verilen fırsatların değeri daha fazla olduğu için küçük yaşta kiler de vakit geçirmeden bu fırsatları vererek herkesin gidebildiği yere kadar gitmesine izin verecek esnek bir kültür, bakış geliştirmeliyiz diye düşünüyorum.

Bu bakışlarımın nereden kaynaklandığını size ifade etmek için çok kısaca şöyle bir özet vereyim. Önce, 90 yılında Sezai Türkes'in kurmaya niyetlendiği, yoksul kesimden gelen, ailesinin durumu iyi olmayan ve çok çok çok yetenekli çocuklar için bir okul fikriyle başladı benim üstün yeteneklilerle tanışmam. Gebze'de şimdi TEVİTÖL okulu olarak Türk Eğitim Vakfında bulunan, o zamanki adıyla İnanç Lisesi, tamamen "Türkiye koşullarında bu tür çocukları nasıl bulabiliriz ve bunlara nasıl bir eğitim verebiliriz?" e dayalı geliştirildi. Kampüsün mimarisi, öğretmenlerin seçimi, programların yapılması, dört aşamalı bir giriş sisteminin oluşturulması yaklaşık dört yılı alan bir çalışmayla uluslararası uzmanlar, Türkiye'deki uzmanlar benim de tam zamanlı koordinatör olarak çalıştığım bir projeydi. Belli bir noktaya gelmiştik. O kadar ilginç şeyler yapar hâle gelmiştik ki Avusturya'dan 9 kişilik bir delegasyonun, milletvekillerinin de içinde olduğu, Viyana Valisinin de içinde olduğu bir delegasyonun gelip yaptığımızı yerinde gördüğünü ve incelediğini hatırlıyorum. Ama bizim, Türkiye'nin o zamanki koşulları, Millî Eğitim Bakanlığı bir şekilde bürokrasisini aşmadığı için "Özel bir okul, özel bir program, üstün yetenekliler için özel bir müfredat olamaz." dedi o zamanki mevzuatına uymadığı için. Sezai Bey'in vefatından sonra torunları maddi olarak katkıda bulunamadıkları için okul ortada kaldı ve biz birkaç yıllık bir özel seçmeyle bir miktar farklı çocukları o okula getirdik ama hiçbir zaman üstün yeteneklilerin hak ettikleri zenginlikte, esneklikte bir eğitim programı fırsatını bulamadık. Bu tabii hem yıllarımızı almış hem de ciddi para dökülmüş ama dünyanın atak yaptığı 1990'larda Türkiye de o atağın içinde yer alırken kısa bir süre sonra geriye düşmemize sebep olmuş bir gelişeme durumu oldu.

Daha sonra Necate Hanım'ın Genel Müdürlüğü sırasında ilk BİLSEM kuruldu. Daha sonraki yıllarda "BİLSEM'lerle ilgili bir şey yapalım, bunları biraz daha işlevsel hâle getirelim." diye Millî Eğitim Bakanlığından arkadaşlar geldiklerinde ben o zaman düşünebildiğim en iyi çözümlerden ve gerçekçi çözümlerden birisi diye şunu önerdim: Okulların dışından okul dünyasına girince kurallar, öğretmenler, yönetmelikler, gelenekler, sınavlar bizi hemen o kendi özel kuyularına çekiyorlar. O kuyuya girmeden bu çocuklara daha esnek, daha rahat, çocukların önünü tıkamayacak temelde, ihtiyaç duydukları zaman da bir miktar bu ihtiyaçlarına cevap bulabilecekleri ortamlar olsun diye düşünerek bilim ve sanat merkezlerini ders dışı saatlerde farklı mekânlarda ve çocukların proje yaparak öğrenmelerine izin veren bir ortam olarak planladık. Hatta "Öyle olsun ki bu BİLSEM'lerin bir yönetim kurulu, yürütme kurulu olsun, bu yürütme kuruluna yöre insanları belediyeden, ahalden, esnaftan, anne babalardan kişiler gelsinler. Ve çocukların yapacakları projeler günlük yaşamla ilgili, onların içinde yaşadıkları çevreye dair sorunların çözülmesi ya da durumların iyileştirilmesine yönelik projeler olsun. Çocuklar proje yaparak çok yönlü gelişmelerini sağlasınlar. Projelerin finansmanını da bu yürütme kurulu o mahalli, o bölge, oraya çocuğu gelen insanlardan sağlasın ya da problemlerin çözümüne çocukların katkıda bulunacağını düşündükleri kurumlardan, kişilerden projenin masraflarını alsınlar. Böylelikle kendi içinde özgür, finansmanını yapabilen ve Millî Eğitim Bakanlığıyla doğrudan bağlantısı olmayan bir yer olsun." dedik. Ama gene o zamanki mevzuat anlayışımız, gücümüz buna da yetmedi ve BİLSEM'ler okulların bir uzantısı gibi oldular. Biraz daha kendilerine göre seçtikleri öğrencilerle, kendilerine göre seçtikleri öğretmenlerle, kendilerine göre farklı bir şey diye düşündükleri, bir şeyleri yaptıkları kurumlar hâline geldiler. Tabii, hem İnanç Lisesinin düştüğü durumu hem BİLSEM'lerin zaman içinde geldiği durumu düşündüğüm zaman, 2009'da tekrar Millî Eğitim Bakanlığından "Hocam bir stratejik plan çalışması yapmamızı istiyor Başbakanımız, sizden de yardım istiyoruz." dediklerinde, "Acaba Millî Eğitim Bakanlığına ben yardım etmeye kalkışsam mı daha az zarar veririm memleketeye, kalkışsam mı daha az zarar veririm?" diye düşündüm. Ama her zamanki gibi "Ben elimden geleni yapayım, vicdanım rahat olsun." inancıyla üçüncü ciddi teşebbüsüm de 2009'da başlayan stratejik plan çalışmasının içerisinde yer almak oldu. Plan çalışmalarının belli bir yerine kadar gittik. Belli bir yerden sonra, "en son aşamada" diyeyim Millî Eğitim Bakanlığıyla bağlantılarımızda kopukluklar oldu ama biz gene de toparlamıştık işin büyük bir kısmını ve onu ortaya koyduk. Bu ortaya koyuş sırasında beni çok rahatsız eden ve arka arkaya böyle sizin de sıraladığınız, domino taşları gibi biri gelince öbürü de arkasından gelen sorun vardı. Bunlardan bir tanesi teşhis, tanılama sorunu.

Şimdi, "viskar" diye genellikle kullanılan araç Türkiye'deki standardizasyonu 1972'de yapılmış bir araçtır. Ondan sonra bu aracın standardizasyonu yapılmadı yani düşünün makinenizde, endüstrinizde, sanayinizde kalibrasyonu 1972'de yapılmış bir araç kullanıyorsunuz. Onun üzerinden üç nesil geçti; tabii ki geçerliliği, güvenilirliği yok. Bursa'da dersaneler var, viskar dersaneleri. Herkes, çocuklar birden çok kez viskar alıyorlar. Öğretmenler viskarın ne olduğunu biliyor. Dolayısıyla viskar, gene elimizde başka bir şey olmadığı için kullandığımız bir araç ama kalibrasyonu yapılmamış, bilimsel olarak geçerliliği, güvenilirliği olmayan bir araç; başka araç yok. Bizim kültürümüz çocuklarla ilgili gözlemleri ve farklı ölçmeleri çocukların dosyasında toplayan bir kültür olmadığı için çocukla ilgili kayıt diye dönüp baktığımızda kayıt da yok. Dolayısıyla, çocuklarımızla ilgili çok fazla bir şey bilmiyoruz. Peki, şöyle uzaktan bakıp "Bu çocuk şu yetenektedir, bu yetenektedir." diyebileceğimiz herhangi bir kullanılabilir araç var mı? Yok. O zaman bizim Türkiye'de fiilen tanılama yapmamız mümkün değil. Bilimsel olarak doğru, geçerli, güvenilir tanılama yapmamız mümkün değil.

Tanılamamıyoruz. Arkasından, tanılamayı ayırt edemiyorsak, bu çocukları tanılamamıyorsak o zaman “Bu çocuklar için bir şeyler yapalım.” dediğimizde, “Hangi çocuk grubunu ‘bir şeyler yapalım’ın içine alacağız?” sorusunda makul bir kriterle çocukları ayırmak gerekiyor. Öyle bir makul kriteri Türkiye bula bula üniversite giriş sınavları, lise giriş sınavları, ortaokul giriş sınavları, bilmem ne giriş sınavları olarak buldu. Bundan daha iyi bir çözüm bulamadığımız için bu giriş sınavları da yetenekle en küçük bir şekilde ilişki gösteren sınavlar olmadığı için bizim çocukları “şöyle ya da böyle” diye ayırt edebileceğimiz sağlam, adil, eşitlikçi kriterlerimiz de yok.

Böyle olunca, üstün yetenekliler için neyi nasıl yapacağımıza, hangi çocuklar üzerinde çalışacağımıza nasıl karar vereceğiz? İşin ideali, birçok ülkede olduğu gibi mesela İsveç, Norveç’te, Finlandiya’da olduğu gibi zaten çocukları “üstün yetenekli” falan diye ayırmayalım, bütün çocuklara çok iyi eğitim verelim. Üstün yeteneklilerin eğitimi, özünde iyi eğitimidir. Bu Sezai Bey’in okulunu kurarken, eksik olmasın, kırk beş gün süreyle beni on beş ülkedeki üstün yeteneklilerin eğitiminin yapıldığı yerlere gönderdi; orada ben yaşadım, gözlem yaptım. Dönerken getirdiğim özet bilgi şuydu: Üstün yetenekliler için ayrı, farklı bir şey yok; onlar için çok iyi eğitim var. Çünkü bu çocuklar çok iyi olmadığı takdirde eğitimde inciniyorlar, zarar görüyorlar; kötü eğitimin tahribatı bu çocuklarda daha fazla oluyor. “İyi eğitim” ne demek? Çocuğun ihtiyacına göre bireyselleştirilmiş, farklılaştırılmış, ille de çok pahalı malzemeyle çok karmaşık donanımlarla değil, çocuğun öğrenmeye ihtiyaç duyduğu, merak ettiği yerde, çocuğun bir şey yakaladığı yerde onu adım adım alıp, onun koluna girerek çocuğun gidebildiği yerlerde gezdirecek, gitmeyi akıl edemediği yerlerle tanıştıracak, onu yeni fırsatlarla donatacak ve çocuğa olabildiğince az müdahale eden eğitim, çocuğun kendi hızında, kendi temposunda, kendi gittiği yere kadar gitmesine zemin hazırlayan eğitim iyi eğitimidir. İsveç, Norveç, Finlandiya gibi olsak, orada nitekim üstün yeteneklilere eğitim diye ayrı bir şey yapılmıyor çünkü herkese yapılan iyi eğitim, oradaki üstün yetenekli çocuk kendine yetecek ortamı bulduğu için, gideceği yere gitmesinde hiçbir engel olmadığı için farklılaşabiliyorsa, sıra dışı şeyler yapabiliyorsa, hızlı yapıyorsa, başka bir yere gidiyorsa, kimsenin yapamadığı şeyleri yapar hâle geliyorsa eğitim sistemi buna zaten izin verdiği için üstün yetenekli...

BAŞKAN – Nasıl yapmış Hocam, onu?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Nüfusları az, eğitime ayırdıkları para çok fazla. Mesela, Finlandiya’da mastırı olmayı öğretmen yapmıyorlar. İsveç’te, Norveç’te Türk azınlıklarla çalışacak öğretmenlerin 1970’lerden beri Türkiye’ye gönderildiklerini, burada kültür öğrendiklerini, biraz dil öğrendiklerini, Türk çocuklarla ilişki kurarken buradaki deneyimlerini sınıfa aktardıklarını ben ODTÜ’deki hocalığım sırasında bana gelen stajyer bir öğretmenden biliyorum. Onlar zaten eğitime, çocuğa ve öğretmene farklı yaklaştıkları, saygı duydukları, yapılması gerektiği gibi işleri yaptıkları için bu tür özel eğitim gerektiren çocuklarla sıkıntıları olmuyor.

BAŞKAN – Ne yaptı? Çocuk bir farklılık gösterdi diyelim, açtı, arkadaşlarını aradı ne yapıyor oraya, nereye gönderiyor?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Göndermesi gerekmiyor, kendi yardım edebildiği yere kadar öğretmen kendisi yardım ediyor, onun yardım edemeyeceği bir noktaya gelmişse o zaman bu tür çocuklarla ya da farklı projelerde, daha uç fizikte, matematikte, beden eğitiminde, güzel sanatlarda, müzikte daha üst düzey çocuklarla bir şeyler yapılan yerlerden en uygunu hangisiyle bunun seviyesine göre oraya entegre ediyorlar. Onun yetmediği yerde bölgesel bu tür çalışmaların yapıldığı bir başka yaz okuluna, bir başka kampa ya da bir başka eğer varsa öyle bir mekân, merkez, oraya entegre ediyorlar, bazen entegre ediyorlar, gerekiyorsa yurt dışındaki kuruluşların bir parçası olan programların içine gönderiyorlar. Her çocuk için “Eldede seçenekler nelerdir, hangisi uygundur?” deyip karar veriyorlar, hem seçenekler var hem çocuklar bunlardan yararlanabilecek noktada olduklarını gösterme fırsatı buluyorlar, dolayısıyla onlarınki daha kolay oluyor. Biz kitle eğitimi yapıyoruz, biz eşit eğitim yapıyoruz. “Eşit eğitim yapıyoruz.” derken herkesin öğrenme hızına, öğrenme üslubuna, öğrenmeye hazır bulunuşluğuna göre ayırım yapmadan küçük sınıflarda da, büyük sınıflarda da aynı içeriği çocuklara aktarmak ve onların bir şeyleri ezberlemesini sağlamak bizde öğrenme diye algılandığı için, öğretmenin işi de ona verilen müfredatı zamanında öğrencilere aktarmak olarak anlaşıldığı için bireysel farklar, öğrenmeler, özellikle de zor öğrenen ya da farklı öğrenen öğrenciler için onlara uygun farklılaştırılmış muamele fırsatımız olmuyor. Bütün mesele bu farklılaştırılmış muameleyi yapamamaktan kaynaklanıyor. Bizim imkânlarımız Türkiye’de buna elvermiyor şimdilik, dolayısıyla bu çocuklar zarar görüyorlar. Dolayısıyla üstün yetenekliler eğitiminde bu kadar geride kalmamızın sebebi bu çocukların avukatlığını yapacak, bu çocuklar adına ortaya çıkıp birilerinden hesap soracak ya da bu çocukların yaşadıkları kayıpların hesabını yapacak birileri olmadı. Öğrenme özürülülerde daha kolay oluyor çünkü o çocuklar fiziksel olarak yapamadıklarını gösteriyorlar ve biz bu problemi çözmek zorunda kalıyoruz ama üstün yeteneklilerde bu çocuklar, “Böyle üstün yetenekli ya da farklı yetenekli oldukları için yapamadılar.” dan önce, yaramaz, konsantre olmuyor, motivasyonu yok, sınıfın düzenini bozuyor, çok aykırı, bu kadar grubun içerisinde ben bu özel duruma uğraşamam, şımarık ki bazen bunların hepsi birbirine de karışabiliyor ya da zihinsel sorunları var, hepsi gerçekten birbirine karışabiliyor, dolayısıyla bu çocuklar bir şekilde birilerinin sahipleneceği ve birilerinin “Bu çocuklar için de bir şeyler yapılması gerekir.” diyeceği bir baskı grubu

olmayı beceremediler. Bunların anneleri, babaları da beceremedi, gene yirmi küsur yıldır anne, babalarla çalışıyorum, çocuklarda etiketlenme sorununu anne, babada da “Benim çocuğum üstün zekâlı, tamam o zaman bana bir hak doğuyor.” sorununu gördüm ve bu iki sorun ne yazık ki hem bizim eğitimimizdeki farklılaştırmayı yapamamamızdan hem de tanılamaya dayalı kavramsallaştırmalarımızdan kaynaklanıyor. Bu iki sorunu geride bırakacak bir çözüm olabilir mi yani çocukları etiketlemeden, tanılama yapmak zorunda kalmadan, anne, babalara da ya da öğretmenlere de bu çocuklar için farklı bir şey yapmak zorunda olduklarını değil de, onları da bu zorunlulukla yükümlü bırakmadan yapılabilecek bir şey var mı diye düşündüğümde şöyle bir çözüm çıktı ortaya: Bu çözüm, çocukları sınıflamak yerine, tanılamayı çocuk bazında, kişi bazında yapmak yerine, tanılamayı yetenekler ve özellikler bazında yapmak olabilir yani üstün yetenekli çocuk tanımayacağız. Şu anda, şu aşamada matematikte yaşlılarından çok daha üstün, çok daha özel, yaşlılarının yapamadığı işleri yapabilen, anlayan, problemleri çözebilen, çok çabuk öğrenen, matematiğe çok hevesli bir çocuksa o zaman onun matematik yeteneğiyle ilgili bir tanılama işlemi yapabiliriz ya da fizikte, sosyal bilgilerde, resimde, müzikte, beden eğitiminde yaşlılarının daha ötesinde bir şeyler yapan, beceren çocukların yaptıkları işle, ortaya koydukları ürünle, gösterdikleri performansla ilgili tanılama yapabiliriz. Yani çocuğun yaptığı işi tanılarız, çocuğun yeteneğinin tezahür ettiği boyutlara bakarak bu boyutların hangi mertebelerde olduğunu tanımlayabiliriz ve bunları çok objektif bir şekilde yapabiliriz.

Benim “kalite ölçütleri” dediğim beş-altı tane ölçüt var, bu ölçütlere bakarak hemen hemen her özelliğin, her yapılan işin, her performansın, her ürünün, her sürecin aşağı yukarı diğer yaşlılarıyla çocuk arasındaki fark anlamında sıralanışına izin veren bir bakış bu. Yani şöyle söyleyeyim: Hastaları sınıflamayalım, hastalıkları sınıflayalım; “anneler günü”, “babalar günü” demeyelim, “annelik günü” diyelim, “babalık günü” diyelim, “anne-baba” diye ayırmayalım, “annelik yapanlar” diye ayıralım, “babalık yapanlar” diye ayıralım, anne olmayanlar da “annelik yapanlar” olabilir, onlara da annelik yaptıkları sürece annelik günü armağan edelim ya da “Annelik günü onların da günüdür.” diyelim. Ne demek istediğimi anlatabildim mi?

BAŞKAN – Harika Hocam, harika gidiyor.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Kişiyi birim bazında sınıflamak yerine -ki yapamıyoruz onu, kabul edelim, beceremedik, hiç ölçek geliştirmeyi de, onu da beceremedik Türkiye’de, hepimizin hatası var, bilim adamlarının da var, hepimizin- çocuğu değil, çocuğun ortaya koyduğu performansı, işi sınıflayabiliriz. Nasıl sınıflarız? “Belli bir zaman dilimi içinde şu alanda getir, bakarız.”, onların içerisinde bu kriterlere göre en üstte bulunanlara “Çocuklar, size gücümüzün yettiği imkân şudur, iki ayrı saat verebiliyoruz, üç ayrı sınıf verebiliyoruz, 2 öğretmen verebiliyoruz ya da bir usta eğiticiyle siz bilmem ne yapabiliyorsunuz, size normal derslerinizin, sınıflarınızın dışında -bazılarının yerine belki- fazladan şöyle bir ortam sağlıyoruz, siz burada bundan yararlanın.” diyebiliriz. Buna da “ileri düzey öğrenme ortamları” dedim. Her alanda olur bu, sporda olur, beden eğitiminde olur, müzikte olur, resimde olur, matematikte olur, fizikte olur. Bu ortamları ne kadar sağlar okul? Elindeki oda nedir, öğretmen nedir? Çevrede yararlanabileceği kişiler var mıdır? Başka laboratuvar var mıdır?

BAŞKAN – Hocam, soru sorsam insicamınız bozulur mu?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU - Ona göre her kim nasıl tarif ediyorsa bu ileri düzey öğrenme ortamını kendi imkânlarıyla öyle tarif etsin, yeter ki o alanda arkadaşlarından daha farklı bir şeyi gösteren çocuğa “Bunun karşılığında gel, ekstra bir imkân sunduk sana.” diyelim. Ertesi yıl o çocuk o performansı göstermiyorsa başka gösterene veririz, daha iyi, böylelikle herkes, birçok kişi geçme fırsatı bulur. Bu ortamlardan geçtikleri zaman gerçekten sıra dışı çocuklar varsa onların kendi kendilerine yaptıklarıyla bu sıra dışılıklarını göstermeleri kendilerine ve arkadaşlarına çok daha kolay. Ayrıca, tanılamaya da gerek olduğu kanısında değilim, imkân neyse, elimizdeki çocuklara bu imkânların maksimumunu sunarak kötünün iyisini yapabiliriz diye düşünüyorum. Bu stratejik planın dayandığı temel kavram budur. İleri düzey öğrenme ortamları yaratabilirse öğretmen, müdür, okullar, aile, çevre, mahalle, belediye, o zaman kriterler itibarıyla ondan en çok yararlanmaya o anda layık diye görülen çocuklar, bu kriterler de açıkça ortaya konur ve açık yapılı bu seçimler, adil olur, eşit olur, o çocuklar bu imkânlardan yararlansın. Bu, Türkiye için gerçekçi ve yapılabilir bir şey gibi geliyor bana öbürlerinde yapamadığımızı düşününce.

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Hocam, ben şunu söyleyeyim: Gerçekten tespitleriniz, teşhisleriniz çok yerinde. “Hastaları ayırmayalım, hastalıkları ayıralım.”, buradan hareketle şimdi Türkiye’de bugüne kadar işte iki model, sizin de ifade ettiğiniz gibi, TEVİTÖL modeli ve BİLSEM modelleri maalesef Türkiye’yi arzu ettiği noktaya taşıyamadı. Ben sizin konuşmalarınızın üzerine her okulda mesela fizik üzerine, kimya üzerine, biyoloji üzerine, resim üzerine, müzik üzerine atölyeler veya birimler kurulmalı, kabiliyetli ve yetenekli öğrenciler buralarda yani okulun dışında bir yerde değil, okulun kendi içerisinde olmasını mı doğru buluyorsunuz, yoksa okulun dışında ayrı bir fiziki mekân mı öneriyorsunuz?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Bu düşüncenin temelinde “çocuk ve yetişkin” diye de ayırmıyorum, “okul-okul dışı” diye de ayırmıyorum, Türkiye’de bir şeyler yapmaya hevesli ve “Fırsatım olsa.” diyebilecek herkese, belli alanlarla da sınırlı değil, bir hibrit alanlar, karmaşık alanlar, sentez alanlar, uç alanlar da olabilir, bu taleplerle gelen insanlarımızıza...

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Taksim’deki Pera modeli gibi mi?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Yapabildiğimiz ne kadar hangi fırsatlarla bunların ortaya bir şey koymasına, daha iyi yapmasına ve kendini geliştirmesine, bir cevherleri varsa içlerinde, o cevheri azıcık parlatıp ortaya çıkaracak ve sonra da bu alışkanlıkla onları yaşar hâle getirecek hangi tür fırsatlar varsa yapmalıyız. Bu sadece Millî Eğitim Bakanlığının sorumluluğunda değil, bu memleket meselesi. Zaten Millî Eğitim Bakanlığı kendi sorunlarıyla, sayılarıyla, kalitesiyle, bürokrasiyle, geleceğiyle zor durumda. Bu kadar zorlanan kurumların değil de, gücü olan, enerjisi olan, açık, esnek, fırsatları yaratabilecek ve yakalayabilecek ve hızla bir şey yapabilecek kurumların, kişilerin yapabileceği türden işlerden söz ettiğim için Millî Eğitim Bakanlığına da haksızlık etmemek lazım, bize de haksızlık etmemek lazım. Tabii, bunun uçta, böyle detayda insanların, çocuk ya da yetişkin, kadın ya da yaşlı, bu fırsatı bekleyen insanların bulunduğu yerlerde bu ileri düzey öğrenme ortamlarını organize ederek, finanse ederek, düzenleyerek bir şeyler yaparken, bir de merkezde Millî Eğitim Bakanlığının dışında bir organın, bir kurumun bunun standartlarını koyuyor, ilkelerini koyuyor, değerlendirmesini ve bazı açılardan akreditasyonunu, denetlemesini yaptırabiliyor olması lazım. Bir icra kurumundan bahsetmiyorum, biraz TÜBİTAKvari standartları koyan, değerlendirme yapan ve standart dışı olanların standart dışı olduğunu ilan eden, kapatan değil, açan, teşvik ederek, ödül vererek, finans gücüyle bu ileri düzey öğrenme ortamlarının iyileşmesine yönelik faaliyetleri destekleyerek, projeleri destekleyerek, bilim adamlarının burada çalışma yapıp “Ne nasıl olursa kiminle daha iyi gidiyor.” konusunda çalışma yapmasını destekleyerek, malzeme üretimi, yazılım üretimi, donanım gerekiyorsa, alınması ya da mevcutların verimli kullanılmasını organize edecek önerileri destekleyerek, kendi iş yaparak değil ama tepeden bütün bu yapılan işi koordine ederek, önceliklendirerek, ülke hedeflerini koyarak ve yapılan işlerin değerlendirmesini adil bir şekilde yaparak yukarıda durması lazım. Millî Eğitim Bakanlığı da bunun içinde bir alt birim olur.

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Hocam, Türkiye bu önerdiğiniz modele bugün başlasa kaç yıl içerisinde gerçekleştirebilir yani altyapısıyla?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Dört-beş yıl içinde bir şeyler değişir ama...

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Yani çünkü bunun öğretmen ihtiyacı olacak, master seviyesinde sizin biraz önce belirttiğiniz gibi, bir de fiziki ortamları önemli tabii yani.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Doğru. Bence dört-beş yıl içinde olur ama birçok önemli nokta var, bence burada bu işin diğerleri gibi batmaması için iki tane çıpaya ihtiyacımız var. Bu çıpalardan bir tanesi sahiplenme çıpasıdır. Bu sahiplenme işini ben işte otuz iki yıldır eğitim dünyasında ilk kez Sayın Başbakanın bu işi sahiplenmesi, “Bir kurum kurun.” demesi, arkasından “Stratejik plan yapın.” demesinde bulduğumu söyleyeyim. Bu sahiplenme devam ederse, kişiyle kalmaz da kurumsal bir sahipliğe dönüşürse o zaman olur. Bu işin sahibi Millî Eğitim Bakanlığı değil, Millî Eğitim Bakanlığı bunun agency’lerinden, bunu yapan, bunu hayata geçiren kurumlardan birisi. Başka kurumlara da ihtiyaç var, başka kültüre ihtiyaç var, genel farkındalığa ihtiyaç var, finansmana ihtiyaç var. Bütün bunların organize edilmesi ve teşviklerle, ödülleri yönlendirilmesine ihtiyaç var. Bu konu yasaklarla, “yapılmazlar”la gidecek bir konu değil, bu konu “Daha iyiyi ödüllendireceğim, daha iyisine para vereceğim.” konusudur, bunun doğasında böyle ilerlemek var ve kaliteden fedakârlık edilmezse, yapılacak şeyler yapılması gerektiği gibi yapılır, layıkıyla yapılır ve kaliteden ödün verilmezmiş gibi hâle getirilmezse dört-beş senede fark görülmeğe başlanır.

Ben o kadar çok şeyin hazır olduğunu görüyorum ki böyle bir şey tarlası, yüz yıllardır nadasa bırakılmış bir tarla gibi, birkaç tohumu doğru yere bıraksak, birkaç yeri sulayıp, birkaç yeri şöyle bir ezmeden o tohumları bıraksak, birkaç iyi örnek çıksa arkasından diğer iyi örnekler gelir. Biz ezdik, biz öldürdük, biz yok ettik, biz kattettik, biz, ben de içlerimdeyim, biliyorum; kurum olarak da biz, kişiler olarak da biz.

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – Hocam “İki çıpa var.” dediniz, biri sahiplenme. Diğeri neydi Hocam?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Biri sahiplenme, öbürü de kurum. Birincisi kurumun sahiplenmesi, ikincisi de kalite. Kaliteden ödün verilmediğinin güvencesi de bu kurum olacak.

BAŞKAN – Yeni gelen arkadaşlar için söyleyeyim. Hocam’ı tek çırpıda ben nefes almadan dinledim, gerçekten nefes almadan dinledim, hem makro olarak bakmak hem de uygulamanın içinden gelen birisi olarak, biraz da gönlüme ferahlık verdi. Onun için kesmeden dinlemek istiyorum, sorulacak soruların hepsini sorayım diyorum. Siz bitirin, en sonunda da soruları soralım.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Ben bitirdim.

BAŞKAN – Bu uygulamayla ilgili bir Gebze örneğiniz var, ondan başka bir projenin içinde bulundunuz mu?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Ne yazık ki BİLSEM’lerin de içinde bulundum yani ilk İstanbul BİLSEM’i kurduğumuz zaman orada bir yönetim kurulu oluşturdum iş adamlarından ve Bahçeşehir’deki kişilerden, Millî Eğitim Bakanlığından, ben de başkanlığını yapıyordum ve o zaman yönetmelikleri hazırladık. O zaman bir kanun çalışmasının içerisindeydik ama Millî Eğitim Bakanlığıyla...

BAŞKAN – O kanun nerede Hocam?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU - Şu anda elimizde bulunan yönetmelikle kanunlar işte o başladığımız çalışma bu hâle geldi, bugünkü BİLSEM’lerin yönetmelikleri, kanunları hâline geldi ve ne yazık ki Millî Eğitim Bakanlığıyla çalışmak kediyle çuvala girmek gibidir. Ben her seferinde bu hatayı bile bile yaparım çünkü vicdanım el vermez, belki işe yarar diye girerim, her seferinde tırmalanırım, tırmalanırım, artık o kadar tırmalandım ki bu strateji çalışması sonucudur, gerçekten sonucudur. 3 Ağustos itibarıyla Amerika’ya gidiyorum, vallahi Türkiye’yi terk ediyorum arkadaşlar çünkü...

DİLEK YÜKSEL (Tokat) – Oraya mı yerleşiyorsunuz?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Yerleşmiyorum ama bir süre orada kalacağım çünkü bu kadar tırmalanmaya...

BAŞKAN – Ne zaman gidiyorsunuz Hocam?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – 3 Ağustosta gidiyorum, biletimi aldım.

Gene iyi yani masa da masaymış.

MUSTAFA ATAŞ (İstanbul) – İyi dayanmışsınız.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Vallahi iyi dayanmışım, gerçekten salaklık, neyse...

BAŞKAN – Estağfurullah, olur mu Hocam.

Hocam, hazırlanmış bir kanun teklifi var mıydı?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Var.

BAŞKAN - O nerede?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Onun bir kopyası yanımda.

BAŞKAN - Onu alabilir miyiz Hocam.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Ben de bu grubun içerisindeyim, çok değerli arkadaşlarımızın hazırladığı, tabii bütün bu stratejik plan, artı, kanun teklifine hep bu bakış açısının bir şekilde hayata geçirilişinin tarifleri olarak bakabiliriz. Öğretmen yetiştirmeden, finansmanından, esnek yönetmeliklerine, ailenin ve diğer kurumların, yerel yönetimlerin, bilim dünyasının, başka bazı bakanlıkların işin içerisinde aktif rol almasına kadar...

BAŞKAN - Hangi bakanlıkların Hocam?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Aklımda kalanları söyleyeyim: Bilim ve Teknoloji Bakanlığı, Aile Bakanlığı, Sosyal Güvenlik de vardı galiba, Devlet Planlama, tabii TÜBİTAK var, böyle ilgili olabileceğini düşündüğümüz ama çok da sayı artınca da bu sefer kimse üstlenmez bir hâl alıyor. Hani olmazsa olmaz diye düşündüğümüz kurumları katmaya çalıştık.

BAŞKAN - Ben yeni gelen arkadaşlar için şöyle bir özetleyelim de, soru sorarken de tekrar olmasın diye. Hocam -Hocam, yanlış anlamırsa da düzeltin bu arada- çocukların tanınmasına kesinlikle karşı olduğunu söylüyor, çocuklara göre sınıflandırmak yerine yeteneklere göre sınıflandırmanın esas olduğunu söylüyor, yani matematik mi, yüzme mi, neyse, hangi alansa, alana göre yaş sınırı da koymayalım, bu konuda yetenekli olan... Peki, o sırada çocukların yaş farkı, psikolojik, sosyolojik farklılıkları, bedensel farklılıkları...

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Bu küçük gruplarda fark etmez, ailecek pikniğe gittiğimiz zaman çelik çomağı yediden yetmişe oynuyoruz, bir süre oynuyorsunuz. İleri öğrenme ortamlarında bir süre, belli bir dilimde bulunuyorsunuz belli bir iş için. Hiç fark etmez cinsiyet, yaş, başka okuldan olması da fark etmez, belli bir amaç için bir süre birlikteler çünkü. Hayat da böyle.

BAŞKAN - Bu arada Finlandiya, Norveç örneğini verdi, orada böyle bir sınıflandırma olmadığını, çocuğun ileri öğrenme sürecinde durmadan yürütüldüğünü, gidebildiği yere kadar da yolunun açıldığını... Değil mi Hocam?

İşin sadece Millî Eğitim Bakanlığı çatısı altına bırakılmaması gerektiğini, bir sürü bakan...

Şeyle ilgili ben söyleyeyim Hocam, bunu Genel Kurul tutanaklarına da geçirdim: Aile Bakanlığının çocuğun eğitim hukuku konusunda taraf olması gerektiğine inanıyorum. Nasıl çocuğa taciz, tecavüz, musallat olma, şiddet olduğunda müdahil avukat tutuyorsak aynı şekilde eğitim hakkında da...

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Çok iyi fikir, fevkalade iyi fikir.

BAŞKAN - ... taraf olması gerek. Hatta biz 4+4+4 geldiğinde Genel Kurula, ben Fatma Şahin Hanım'la görüştüm, dedim ki: "Taraf olun kanuna, çocuğun tarafı olun oturun masanın karşısına."

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Çok doğru.

BAŞKAN - Çünkü Millî Eğitim Bakanlığı bir çocuk bakanlığı değildir, çocuğun hukukunu korumakla bir görevi de yok zaten. Bir kamyon şoförüne nasıl ehliyet veriyorsak, bir dantel kursunu nasıl açıyorsa benim çocuğumun da eğitimini öyle görüyor, daha fazlasını da beklemiyorum ama çocuğumun tarafı olan da bir yer olması lazım, işte burası o Bakanlıktır. Şimdi, demin de konuştuk, Karamürsel'le bir şehir de dâhil bir pilot uygulamaya geçiyorlar aile danışmanlığı gibi. Bu danışmanlığın içinde çocuğun yetenekleri de yani diğer bütün olumlu, olumsuz vasıflarını nasıl alıyorsa aynı tarama ve taraf olmayı da yapabilmeli, taraf olmalı bu kadar örgütlü bir kuruma karşı. Bir de siyasetin şöyle bir handikapı var Hocam: On sekiz yaşından önceki kısma çok bakmaz siyaset, başlıklarla bakar, yaş grubu olarak bakmaz çünkü oy kullanmazlar.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Doğru.

BAŞKAN - Yani anne, baba memnuniyeti üzerinden gidilir.

Bir de şeyi söyleyeyim, bu konuda gerçekten çok mücadele etmiş birisi olarak çok seviniyorum geldiğimiz noktaya ama ben bunu Ankara'da konuştuğumda yani Genel Kurul salonunda konuştuğumda yıllarca meczup muamelesi gördüm. Şundan dolayı: İltifat edilmiş, zaten ödüllendirilmiş bir kesim, hani herkes açlığını gidermek gibi bir kaygısı varken ben pastanın kremasından bahsediyor gibi geldim. Oysa ben bir Şiddet Çocuk Araştırma Komisyonu yönetmişim, bir de geçen dönem Kayıp Çocuklar ve Çocukların Mağduriyetine Sebep Olan Nedenler. Bu çıktılardan birisini de "üstün yetenekli çocuklar" olarak aldım, biraz sonra size vereceğim. Mağdur olan kesimlerden birisi.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Çok isabetli.

BAŞKAN - Yani doyması gerektiği kadar doyurmadığımız, bedeni büyüyen çocuğu giydirmedığımız gibi burada da bir şey. Niye o noktaya gelmişim? Beni esas panik yapan cezaevleri gezilerimizdi. Alan çalışmalarımızda karşımıza çıkan çocukların nitelikli suç işledikleri, o nitelikli suçların karşısında hâkimlerin, savcılarının tabii ki tespit etmekte... Bir de Çocuk Kanunu çıkardık, on sekiz yaş altı. On sekiz yaş altı dediğimiz nüfus 20 milyon küsur yani şaka gibi bir şey ama yani şimdiki geldiğimiz nokta...

Hoca'ya özetledim de ben yani biz tanımlardan hareketle, çocuk tanısından hareketlerimiz, ayağımız pek şaşırdı, yani İstanbul'da Hocam yaşıyor, bir İstanbul'da çocuklara bak -benim şehrim olduğu için hep İstanbul'u örnek veriyorum- bütün çocukların neredeyse IQ'sü 130-140 yani onun altındaki ne zaten genel eğitimin içinde vermek daha anlamlı bir şey geliyor. Ha bu arada çok özeller çıkıyorsa, şimdi de gönderiyoruz yurt dışına bir sürü insan "başarılı" diye.

Ben izin verirseniz şöyle bir soru sormak istiyorum Hocam: Sınav sistemlerini, sınav içeriklerini yani "eleme" dediğimiz aralarda soru niteliklerini, cinslerini değiştirerek taramayı kolaylaştırma şansımız var mı?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Hayır.

BAŞKAN - Şimdi, mesela fen lisesinde çocuğu okutuyoruz, özel çocuk onlar, o da çıktı aynı sınava girdi, öbür çocuk da çıktı aynı sınava girdi ve çok doğru bir şey, insanlar burada yetenek ve başarıyı İngilizce tıbbı girmek olarak yapıyorlar. Demin Hocam'a da söyledim, hiçbir örneğinin içinde ata binen çocuk göremedim. "Ya ben bu kadar zekiyim, araba kullanmak istiyorum, bu arabaları niçin benim gibi bir çocuğun da kullanabileceği gibi yapmıyorsun?" diyen bir çocuk gördük mü orada? Herkes ha bire laboratuvarında, şişede, füzeyle aya çıkıyor, yani bana göre füze yapan çocuk, zeki bir çocuk "Niye ben araba kullanamıyorum." diye sorar, sormuyorsa şu gördüğümüz kadarıyla bana çok zeki gelmiyor. Ata binen yok, sivil toplum aktivisti modelleri görmedik o çocuklarda çünkü "Liderlik özelliği var." dedik, onları da görmedik yani hepimizin şartlandığı, odaklandığı bir yer var ve onlara yetemeyen de bir öğretmen kitlemiz var.

Hocam, dünya öğretmenini nasıl yetiştiriyor?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Farklı ülkeler farklı şekillerde yetiştiriyorlar çünkü eğitim o kadar sonsuz fırsatlar ve örnekler üretebilen bir alan ki insanoğlu öyle, insanoğlunun ilişkisi öyle, dolayısıyla da modeller ve uygulamalar farklı. Biri öbüründen daha iyi anlamına da gelmez, sonuçta her toplumun kendi ihtiyaçlarına uygun gerçekçi bir şekilde ve makul maliyetlerle yapabileceği "en iyisi" diye tarif ettiği şey neyse onu yapmaya çalışıyorlar. Çok farklı uygulamalar var. Mesela, size bir örnek vereyim. Birkaç yıldır İngiltere'de uygulanan bir örnek. İngilizler eğitime hem çok para harcayan hem de çok önem veren bir ülkedir biliyorsunuz. Onlar öğretmenlerin özellikle suça eğilimli, okumayı reddeden, okulu terk eden öğrenci, başarısız okullarda yer alan öğrencilerin

öğretmenlerinin ve okullarının son derece düşük başarı... Performans ölçümleri yapıyorlar çünkü ona göre para veriyorlar okullara. Bu başarısız okulları gördükleri zaman bir çözüm üretmek zorunda kaldıklarını düşünüyorlar ve İngiltere'deki eğitim departmanı, bakanlık da değildir, şöyle bir öneriyle geliyor: Üniversite mezunu mühendis olabilir, fen fakültesinden mezun olmuş olabilir, teknik eleman olabilir, mastırlık olması tercih edilir, "Ben problemleri çocuklarla çalışmak istiyorum, onları dönüştürmek istiyorum ve onlara öğretmek istiyorum." diyenlere son derece güzel paralar önererek üçer aylık 2 kere, altı aylık bir yoğun eğitime bunları tabi tutarak bu okullara gönderdi ve okullardaki başarı seviyesi seri bir şekilde artmaya devam ediyor. Şimdi İngiltere bu modelin çalıştığını görünce başarılı olmayan okullar için herhangi bir üniversiteden mezun ama "Ben öğretmenlik yapmak istiyorum." diyen her yaşta herkesi yoğun programlara alıyor, o programlarda başarılarına veriyor sertifikasını "Sen gidip öğretmenlik yapabilirsin." diyor. Çünkü öğretmenlik işi belli bir yaşta sonra bazı insanların kendilerini de fark edip "Ben başkasına faydalı olmak istiyorum, bunları, birikimimi birisiyle paylaşmak istiyorum, birinin elinden tutmak istiyorum." dediği zaman çok iyi yapabildiği bir şey. Bunu demeye hazır ve bunun arkasında yeterli donanımı olan insanlara ek eğitimlerle bu fırsat verilebilir. Çok farklı bir modelden söz ettim, temel model değil, çok yeni bir model olduğu için, güncel olduğu için söyledim.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) – Peki, eğitimde ne var?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Eğitimde bu bizim "eğitim formasyonu" dediğimize benzer ama görmedim doğrusu, programa bakmadım ama sorunlu öğrenme nedir, sorunlu çocuklarla çalışmanın özellikleri nelerdir, bir de tahmin ediyorum matematik bir şey ama matematiğin öğretimi ne demek? Yani matematiği bilmek başka, matematiği öğretebilmek başka, orada bir şey var, üst üste çıkan bir ayrı alandan bahsediyoruz. Sanıyorum bu alanla ilgili beceriler de işin içindedir. Belki adamına göre bile değişiyor olabilir. Ben yapsam öyle yapardım. İşte, "Matematik öğretmeni ben olabilirim." diye gelen birisini, mühendis ama "Benim matematiğim çok iyiydi, ben şu okuldaki matematiği verebileceğimi düşünüyorum." diyene matematik nasıl öğretilir yanısıra matematik alanındaki bilgilerini tazeleyici bir ya da iki, bilmem kaç saatlik bir programda adamına bakar, adama göre "Şu kadar saatlik program önerirdim ve onu da verdirirdim." diye düşünüyor. Herkes motivasyonu olan, belli bir zekâsı, birikimi olan ve "Ben onu istiyorum." diyen herkes öğretmenlik yapabilir ve bence keşke daha çok adam yapsa. Çünkü herkes bu beceriyle beraber kendi bakış açısını, kendi kişiliği, kendi zenginliğini getiriyor. Üstün yeteneklilerin en büyük özelliği farklı olmaları. Oradaki katma değer farklıdır. Bizim eğitim sistemimiz farkları körelten, bizim öğretmeni farkı görmeyen, bizim seçmelerimiz farkı katleden süreçler. Bunlardan uzak tutabildiğimiz kadar tutmakta farklı ne getirebilir, ne verebiliyorsak vermekte kendi hızlarında, kendi bildikleri yolda gitmelerini engellemekte fayda var diye düşünüyorum. Bunu yapsak Türkiye için büyük ilerleme olur.

Sonra, tanılama araçlarını geliştirebiliyorsak belki beyin çalışmaları, beyin araştırmaları ilerledikçe belki daha FMR'lardan da yararlanarak, belki daha güvenilir araçlar gelecek ileride. Belki biz bir şeyleri becerdikçe çok daha sıra dışı çocuklarımız için çok özel, uç deneyimler, yaşantılar, programlar yapabileceğiz belki, olabilir. Ama şu aşamada bulunduğumuz bu geri geri, bize hiç yakışmayan geri noktada hiç olmazsa yapabileceğimiz bu çocukların önünü açmak, engellemek, bir şey yapabileceklere de yapmaları için destek vermektir diye düşünüyorum. İyi örneklerden öğreniriz, teşvik etsek yeter.

BAŞKAN – Buyurun.

ÇİĞDEM MÜNEVVER ÖKTEN (Mersin) – Sizi tanımaktan çok büyük mutluluk duydum. Hoş geldiniz. Teşekkür ediyoruz.

Şimdi, dediniz ki: "Farklı..." Yeni, farklı, inovasyon, değişik, çocukların beyni farklı çalışıyor çünkü hakikaten. "FMR'ları geliştirebiliriz." dediniz. FMR'dan kastınız ne? Bir de beyinle ilgili Amerika'da da bu zekâyla ilgili, beyinle ilgili ve beyin dalgalarıyla ilgili çok büyük ilerlemeler, araştırmalar var. Bu konuda bilginiz var mı bizimle paylaşabileceğiniz, bize yol gösterebileceğiniz?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Tabii, ben bu beyin araştırmalarının gerçek laboratuvar sonuçlarını yayımlandıkları gibi okuyup anlayabilecek arka plan eğitimi olmayan birisi olduğum için popüler hâle getirilmiş makalelerden ancak ya da eğitimde şöyle kullanabiliriz diye yazan yazarların makalelerinden okuduklarımdan bir şeyler söyleyebilirim. Bugün geldiğimiz aşamada bir şekilde bu beyin şöyle çalışıyor, bu böyle çalışıyor, bunun özellikleri şunlardır, bunun özellikleri bunlardır diyebileceğimiz teknolojiye ulaşılmış değiliz. Ne kadar yakın zamanda ulaşırız, bilmiyorum. Ama elimizin altında çok pratik, çok kolay bir teknoloji var, onu kullanmamız lazım. Bütün ülkeler, bütün akıllı insanlar da onu kullanıyor. Öğretmeni ve çocuğun yaşantılarını kullanıyoruz. Çocuk yapıyor, bakıyoruz. O kadar basit. Bundan daha güzel bir teknoloji olamaz. Çünkü çocuk yaparken gösteriyor.

ÇİĞDEM MÜNEVVER ÖKTEN (Mersin) – Yani öğretmeni eğitime noktasında o farklılığı... Her öğretilimde o farklılık yok çünkü ya da işte her öğretmen...

BAŞKAN – Füsün Hanım, biraz önce sloganı değiştirdik biz. “Her şeyin başı eğitim.” demiyoruz artık, “Her şeyin başı öğretmen.” diyoruz.

GÖNÜL BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin) - Türkiye’de meslek içi eğitim ve öğretmenler için ne yapılıyor, onu biliyor musunuz? Hani yılda bir seminerleri oluyor okul kapadıktan sonra filan.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Türkiye’de yapılan her şeyin miş gibi olduğunu düşünüyorum. Hiç düşünmek istemiyorum, bu konuda konuşmak da istemiyorum. Bence onlara sorun siz. Ama ben size başka bir şey söyleyeyim: Öğretmenlere çok daha kestirme yoldan, hani şu beyin FMR’ı teknolojisi henüz günümüzde yok. Böyle bir şeyin olmadığını biliyorum, gelecekte olabilir. Ama elimizi altındaki gözlem tekniği ve öğretmenin, öğrencinin yaptığı işe bakıp performansına, edimine, problem çözümüne, sorusuna, yazdığına bakıp onunla ilgili bir fikir sahibi olması için elinin altında birkaç tane ölçüt olması gerek. Bu ölçütleri size bir sıralayayım, öğretmenlerimizi bu ölçütleri kullanma yönünde eğitsek bile yeter. Şimdi, yeniden yapılandırmacı müfredat olumlu bir adımdı, makro bir adımdı ama bizim Türkiye’de birçok yerde olduğu gibi formal yapılarda yukarıdan aşağıya bir şeyin inmesi ya mümkün olmaz ya da çok uzun zaman alabilir. Ne kadar indiğini bilmiyorum, çok inemediğini gözlüyorum. Dolayısıyla program düzeyinde bir şey yapmak gerekir ama orada da gerçekçi olalım, bu yukarıdan aşağının içerisinde öğretmenin eline pratik ölçütler verebiliriz. Çocukların yaptıkları, bir defa çocuğa öğretmenin bir şey yaptırması gerekiyor. Yani öğretmen “Ben ders anlatacağım, sen dinle, sonra dinlediklerini ve kitaptan okuduklarını bana sınavda geri ver.” diyorsa zaten ileri düzey öğrenme ortamlarına filan geçme şansımız iyice düşük. Çocuğun bir şey yapıyor olması lazım ki çocuğun yaptığı işin ya niteliğine, sürecine bakacağız, yapılış biçimine ya da ürüne bakacağız, bir şekilde onu değerlendireceğiz. Bunu değerlendirirken bu özgün mü, bir fikir var mı bunun arkasında diye bakmak. Özgün müdür, bir fikir var mı? Varsa, özgünse zaten ciddi bir şeyi katettik demektir. Çok ciddi bir kriter gözlenmiş demektir. Gözlem teknolojisindeki en güçlü silahımız bu. Özgün bir şeyse orada bir farklılık var. Özgün çünkü farklı demek. Malzeme ve işleyiş... Bazen malzeme kullanırız, çocuk kullanır, bazen malzeme kullanmaz bir süreci vardır, bir işleyiş vardır bir şeylerin, bununla ilgili teknik beceri düzeyi nedir diye bakarız. Problem çözerken hesaplamaları yapabiliyor mu? Bambaşka bir yolla çözerken kafasından, hesaplatör kullanarak, onları nasıl kullanıyor, ihtiyaç duyduğunda bunları kullanabiliyor mu gibi. Bilgi derinliğine bakarız. Bu yaptığı, ürettiği, teşebbüs ettiği, ortaya çıkarmaya çalıştığı şeyin arkasındaki bilgi derinliği nedir diye bakarız. Yapılan işin zorluk derecesine... Yaştlarına göre, ondan beklenene göre ne kadar zor bir yere taşımış bunu, karmaşıklık derecesi ne diye bakarız. Bunu başka nelerle ilişkilendirmiş, başka bir yerlere bağlamış mı? Faydası var mı, bir fonksiyon yerine getiriyor mu, kendi içinde bir şekilde estetik barındırıyor mu, bir maliyet etkililiği, kullanılan malzeme ve yapılan iş için harcanan zaman ve elde edilen şey anlamında bir maliyet verimliliği gösteriyor mu, sergiliyor mu, paylaşılabilir bir şey mi, çoğaltılabilir bir şey mi ve etik durumu nedir?

Mesela, temel eğitimde, temel eğitimin dışında yetişkinlerin yaptığı işlerde de bu kriterleri kullanarak kişilerin yaptığı işin ne kadar farklı, inovatif, bu kişilerin de onlara sunulabilecek ek fırsatlara ne kadar layık olduğu yönünde ciddi bir sıralama yapabiliriz ve bunu birden çok kişi objektif bir şekilde yapar, ortalaması alınır. Herkes de herkesin yaptığını görür. İtiraz eden varsa eder. “Sizleri alıyoruz.” dediğimizde öbürleri de kötü hissetmez. Bir başka sefer onlar da öbür grubun içine girebilir, başka bir yerde onlar bir gruba girebilir.

BAŞKAN – Çok farklı... Yani bugün var ya... Uzun süredir keyif alarak dinlemedim. Bir de işin ilginç tarafı Hocam, kayıtları verince göreceksiniz, cevap verdiğiniz bir sürü konuyu biz burada paralel, çift dal eğitimleri filan konuşunca şimdi “şak” diye destekleyen bir görüş gelince gerçekten pek bir şey olduk, rahatladık.

Sizi anlaşılan bir daha çağıracağız gibi gözüküyor Hocam, gerçekten bir daha çağırmamız gerekiyor. Bugün yetmez çünkü uçağınızı öğrendim. Onun için bize yetmez.

Yine öğretmenden hareketle devam edeceğim.

Buyurun.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Siz teşekkür ettiniz ama ben tekrar teşekkür etmek istiyorum. Allah razı olsun. Yani biz boğulmuşuk...

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Ben de beni dinleyen birilerini buldum diye çok mutlu oldum. İlk defa, küçük grubumuzun dışında ilk defa birileri beni dinliyor. Ben de teşekkür ederim size.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Birçok ekip geldi, akademisyen geldi, uzman geldi ama Hocam, şu şekilde tespitle ilgili soruya, tanımlamayla ilgili, seçimle ilgili böyle maddeler şeklinde, hap şeklinde cevap verebilen bir tek sizdiniz. Allah razı olsun, bizi topladınız.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Yirmi iki yıl çalışınca böyle oluyor.

ÇİĞDEM MÜNEVVER ÖKTEN (Mersin) – Yirmi iki yıl artı şu niyet var onun altında: Bu üstün zekâlı ya da üstün yetenekli çocuklardan biz nasıl bir gelir elde ederiz diye bir düşünce yok da o yüzden bu kadar başarılı.

BAŞKAN – Buyurun.

KOMİSYON UZMANI KORKUT KÜRKYARAR – Hocam, ben şimdi izninizle çok kısa bir şey sormak istiyorum isteyen herkesin öğretmen olmasıyla ilgili. Fen-Edebiyat fakülteleri pedagojik formasyon alıp öğretmen olabiliyordu. Bundaki öğretmen olmadaki isteklerinin, dürtülerinin sebebi de maaş garantili bir iş. Şimdi, sizin dediğiniz bu projede eğer biz “Herkes öğretmen olsun.” dersek acaba “Çocukları ben daha iyi eğitirim ama amacım aslında para kazanmaktır.” şeyi öne geçer mi, eski hâle geri döner miyiz?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Ben bu çocuklar için kullandığım mantığı öğretmenler için de kullanayım. Öğretmen seçmeyelim, kişi seçmeyelim. Öğretmen diye bir adama etiket yapıştırıp o öğretmeni oraya koyalım demeyelim. Bu çocuklarla birlikte çalışıp onların bir şeyler üretmesine katkıda bulunabilecek herkes geçici bir süre için o proje ya da o ileri düzey öğrenme ortamları bağlamında eğitmandir bizim için. Öğretmen etiketi varsa da eğitmandir, yoksa da eğitmandir. Yoksa daha iyidir. Öğretmen yetiştirmede bence üstün yetenekliler konusunun dışında kalsa iyi olur. O da zor konularımızdan biri. Zaten biz burada zor bir şeyle uğraşıyoruz. Bir başka zorlukla ayağımıza ek bir pranga takmayalım derim. Üstün yetenekli iş yapan, kendisi bir şekilde bu tür performansları göstermiş olan, ürünleriyle zaten buralarda dolaşan insanlardan daha iyi, üstün yeteneklilerle çalışacak eğitmen olamaz bana sorarsanız. Mentor gibi, usta eğitici gibi, ağabey gibi bu işi yapmış adamdır, en iyi öğretmen. Onun yanında bir sürü bir şey yapsa çocuk yeter. Ama tabii bizim çocuğu gözetmemiz gerekir, denetlemek gerekir. Çocuk sonuçta. Onun bulunduğu ortamlarla ilgili etik anlamda, onu korumak anlamında, zarar gelmesini önlemek anlamında yapacağımız işler var. Bunları saklı tutalım. Onun dışında iyi bir keman ustasından daha büyük bir örnek olabilir mi keman çalmaya heveslenen bir çocuk için. Onu bir kere görse o Miyoka’yı bir daha unutamaz, gözünden gitmez, ömür boyu unutmaz. Ben bile unutmuyorum. Kalır, orada yapışır. Bundan daha iyi eğitmen mi olur? Ama tabii birilerinin de çocuğun elinden tutması gerekiyor. Hiç öğretmen sertifikasını alıp da alınma, maaşına öğretmen yazılmış olması gerekmiyor. Genelde bizim ne yazık ki ülkemizdeki öğretmenler arasında üstün zekâlıya rastlamadım desem haksızlık olur, aklıma bir tane geliyor. Bir tane rastladım.

BAŞKAN – Hocam, Sirel Karakaş Hoca’nın metodunu tasvip ediyor musunuz?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Çok iyi bilmiyorum, anlamaya çalıştım, sordum. Bazı toplantılarda beraberdik. Bu strateji geliştirme toplantılarında, birinde Gebze’de iki gün birlikteydik. Tam anlamadığım için “Hocam, şunu benim üstümde bir uygular mısınız? Bana bir yapın. Hem ölçmüş olursunuz hem ben de nasıl bir şey olduğunu anlamış olurum.” dedim. Ama yapmadılar. Kocaman kitaplar, manüeller gönderdi, manüellerden anlamadım. Dolayısıyla onların ne yaptığını anlayabilmiş değilim. Beni çağırırlar, bir gün ölçerlerse size görüşlerimi söylerim.

BAŞKAN – Paylaşalım sizinle, daha sonra da bir araya geleceğiz ama öğretmenlikle ilgili Bakanlığa benim acizane şöyle bir teklifim oldu: Etiketleyip tayin etmeyin bu insanları. Çünkü ne kadar meslek içi eğitim yapsanız buraya göre eğittiğiniz kişi yarın eş durumu, başka nedenlerle, tayinle, durmadan bir değişken elimizde. Bu değişkenlerle de hedefe doğru gitmek mümkün değil. Ama öğretmenlik yapabilme kabiliyeti olma hâlini tespit edecek... Güvenliği çok önemsiyorlar, doğru, güvenliğini yapacak. Siz öğretmen yapabilme sertifikası verin insanların eline. Karışmayın kim nerede çalışacak. Gelsin çocuk benim okuluma, öğretmen, sevdirdin çocuğa kendisini, sevdirdin veliye kendisini. Zaten o da gider, bu da gider. Ben güvenirim ona çünkü sen bir sertifika vermişsin, güvenlik kayıtlarından geçirmişsin iki, üç aşamalı karakter tahlillerinden geçirmişsin, şizofren olmadığına karar vermişsin, öğretmenlik yapabilir demişsin, o da gelmiş kendini... Hem okullarda bu tayin dolayısıyla çünkü trafik polisi olan bir memuru fizik öğretmeni olan eşini de eşiyile birlikte tayin ediyorsunuz. Fizik öğretmenin gittiği yerde fizik öğretmenine ihtiyaç yok, ayrıldığı yerde de fizik öğretmeni yok. Fakat doğal olarak aile birliğini sağlamakla ilgili bir meşgaleniz olduğunda fizik öğretmeni gönderiyorsunuz trafik polisi eşiyile birlikte sizin memlekete. Sizin memlekettekiler tabii müdür diyor ki: “Ya, işte hoca hanım, hoca bey bizim İngilizceler boş geçiyor, kimyalar boş geçiyor, bir ona girer misin?” Hani fizik öğretmenin ya. Bu sefer veli ne yapıyor? “Vay, bizim kimya dersine fizik öğretmeni giriyor.” Giriyor ama eş durumundan çünkü şartlar böyle. Burada da kıyamet kopuyor ki: “Bizim okulda fizik öğretmeni...” O da büyük bir ihtimalle kimyacı filan. Sistemi kendi kendimize tikiyoruz. Başarılı insanları tikiyoruz. Yani bizim burada sağlam kafayla düşünüp eğitmeni, öğretmeni çok tartışıp ve ona olan nezaketi, saygıyı filan da artırmak lazım. Bir sürü başarılı insan birkaç başarısızlık yüzünden de helak olup gidiyor.

Hocam, çocuk hakları konusunda en iyi olanlardan iki ülke Kanada ve Avustralya olduğunu düşünüyorum. Hem öğretmen yetişmesinde hem öğretmen atamasında hem çocuk konusunda ne yapıyorlar?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Kanada'yı biraz daha iyi biliyorum. Kanada'da çok makro olarak baktığınızda eğitimin toplumsal yapının bir unsuru olarak yer aldığı bütün istatistiklerde Kanada'nın hep listelerin en tepesinde olduğunu görürsünüz. Çocuk başına harcamalarda en tepedeki 7'den bir tanesidir, öğretmen kalitesinde en tepedeki 3-4 taneden bir tanesidir, çağ nüfusunun okullaşma oranlarında en tepedekilerden biridir. Üstün yeteneklilerin eğitiminde de benim en azından gezip gördüğüm ve yakından izlediğim ülkeler içerisinde bunu en yaygın, en eğitiminin bütün kademelerinde ve her tarafa entegre olmuş bir şekilde yapan, bunun organizasyonunu son derece gerçekçi ve güzel işleyen yöntemlerle sürdürüp götürün, bozmamış, herhangi bir kademede de olsa yetenek gösteren çocukların tümüne ulaşmış, üstün yetenekli çocuklarla çalışmak isteyen öğretmenlerine, üstün yetenekliler programları diye bir program, her okulda bir koordinatör atayarak bu öğretmenlerin bu çocuklarla çalışmasına izin vermiş.

BAŞKAN – Her okulda bir koordinatör atayarak...

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Her okulda bir üstün yetenekliler eğitim programı koordinatörü var. Okul küçükse başka okullarla birlikte. Bazen "magnet school" dedikleri onların birden çok okulu bünyesinde toplayan kocaman okullar var. O zaman o koordinatör bütün bu okullar içerisinde üstelik geçişlerle farklı yerlerden çocukları bir araya getirip, işte o sözünü ettiğim hibrit öğrenmeleri fevkalade güzel bir şekilde organize eden ve bunu da gayet günlük olağan işmiş gibi yapan bir ülkedir.

BAŞKAN – Hocam, bunu model olarak sizden alabilir miyiz?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Müthiş... Ben o kadar yoğunum ki vakit ayırıp size şey yapamayabilirim.

Ontario eyaletinde mesela Peel Board of Education var. Bir de onlar bu eğitim bölgelerine ayırmışlar. Peel Board of Education bölgesindeki okulları gezmişim. Ontario Üniversitesi ile Toronto'daki eğitim fakültesi üstün yetenekliler eğitim bölümüyle de birlikte çalışıyorlardı. O kadar güzel örnekleri var ki. Toronto'yu bir örnek gibi alıp onun içinden eriştiğiniz İnternet malzemesine, öğretmen kılavuzlarına, geliştirdikleri modellere, yaptıkları araştırmaların sanıyorum bilimsel araştırmaların arşivine ulaşabilirsiniz. Oraya gitmenizde fayda var aslında, Kanada'ya gidin.

BAŞKAN – Değerli arkadaşım, bugün muhteşem şeyler çıktı Hoca'dan. Her satırı bir haber. Kanada'ya gidelim. İyi bir rehber olmadıktan sonra nasıl analiz edeceğiz? Çünkü eğitimi de herkes anlatamaz orada.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Doğru, size rehber buluruz. Ben elimden geleni yaparım birini bulmak için. Ama mutlaka birkaç kişinin Kanada'ya Ontario'ya gidip oradaki okullarda programları nelerdir, ne yapıyorlar, nasıl yapıyorlar, genel eğitimle nasıl bir bütünleştirmişleri ve çocukların yaptıkları işleri görmeniz gerek.

BAŞKAN – 4+4+4 bizim işimizi kolaylaştıracak mı Hocam?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Bence bu tür yapısal değişiklikler bizim temelde uğraştığımız sorunu ne bozar ne iyileştirir, problemimiz o kadar büyük ki. Hiçbir şey daha kötü yapamaz, çok kötü. Ancak böyle kötü kalır. Onu da bilmiyorum. Daha kötüsü olamaz bence.

KOMİSYON UZMANI KORKUT KÜRKYARAR – Daha kötüsü olamayacağı için iyidir yani.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – İyidir demeyeyim, bilmiyorum. O başka bir mantalite, o başka bir şey, başka bir düzenleme türü.

BAŞKAN – Şöyle bir ilişkilendirme yapıp bir ara açmak istiyorum. Eğitim konuşuyoruz. Zekâ ve yetenek dediğimiz de eğitim başlığı altında konuşabileceğimiz bir şey. Bizim Millî Eğitim ya da Talim Terbiye on iki senede mesela ne kadar tarih öğretmek istiyor bize? Niye böyle soruyorum. İşte "Ben şu kadar yüz yıllık tarihi bu çocuklara vermek istiyorum." dersiniz çocuk çöker ve adı başarısız olur yahut da "Gerek yok bu kadar kalabalığa, ben yüzyıl başlıklarıyla çağ değişimlerini vermek benim için yeterli, kaç imparatorluk gelmiş geçmiş yeterli." desem bütün çocuklar başarılı olur. Kimse de bir şey kaybetmez. Çünkü çok iyi hatırlıyorum, göllerin çaplarını sormuştu öğretmen bize. O göller zamanla sıcakta buharlaşınca çapları değişti. Hâlbuki buharlaşma ve suyun kaybı benim hayatıma daha değer katan bir şeydi. Matematikte: Matematiğin neresine kadar bize bu Millî Eğitim öğretmek istiyor. Mesela, neyi öğretmezse hayatımızda ne eksik kalır? Şunu bilerek söylüyorum: Her bir öğrenme başka bir öğrenmenin yolunu açar. Reddederek söylemiyorum yani "Matematik görmesek de ne olur?" falan demek istemiyorum. "Logaritma görmesek de ne olur?" falan da demek istemiyorum ama logaritmanın neresine kadar bana öğretmekle ilgili bir hırsı var Millî Eğitimin de sırtıma yükleniyor? Her akşam yatın, sabah şöyle kalkıyor: "Bunu çocuklara ders diye koyalım." Hayır, mümkünse bütün dersleri kaldıralım ve çocuğun sadece kendine, üzerine göre ne oturuyorsa onları şey ettirelim.

Millî Eğitim ne istiyor bizim çocuklarımızdan ve bizden?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Çok güzel bir soru. Basit bir çözümü var bunun. Niye böyle yapıyor Millî Eğitim? Cehaletinden. Ben de Millî Eğitim Bakanlığının bütçesinden para alan birisiyim. Otuz iki yıldır da gerçekten Millî Eğitim Bakanlığıyla yapmadığımız iş kalmadı. Cahil olduğumuzu ben kabul ediyorum. Bence biz fevkalade cahiliz. Bakın, neden? Tabii Millî Eğitim Bakanlığı derken belli bir kişiyi, bakanı filan kastetmiyorum, soyut konuşuyorum, kendimi de içine koyarak konuşuyorum bu camianın bir elemanı olarak. Cehaletimiz şuradan kaynaklanıyor: Her ne kadar biz müfredatı, “Yapılandırmacıya dayalı müfredat yapalım.” dediysek de bizim geleneğimiz, kültürümüz ve pratiğimiz ve sınavlarımız bilgi ölçen sınavlar. Dünyada eğitime bir parça bulaşmış pek çok kişinin hemen öğrendiği ve hayata geçirdiği bir bilginin sınıflaması vardır. Bu bilgi sınıflamasında kabaca bilgiyi birkaç büyük alanın içerisine, daha doğrusu bilgi, yetenek, beceri, tavır, tutum, alışkanlıkları, sosyal, bedensel ya da zihinsel bir sınıflamaya tabi tutarak organize edebiliriz, onların geliştirilmesini sağlayabiliriz. Müfredatlar hazırlanırken, programlar, okullar hazırlanırken bu sınıflama kullanılıyor. Dünyada genelgeçer kullanılan bir sınıflamadır. Bizim de bu yeniden yapılandırmacı yaklaşıma dayalı yeni müfredatımızda bu sınıflama kullanılıyor ama bizim ülkemiz bir şeylerin yazılı olduğu, yapılanın da başka bir şey olduğu, yapılanın da genellikle miş gibi yapıldığı bir ülke olduğu için biz cehaletimizden ve de seçme sınavlarını aradan çıkartmadığımız ve orada da büyük ölçüde bilgi yokladığımız için, bilgiden başka bir şey yoklayamadığımız için bilgi yokluyoruz, sosyal becerileri, bedeni, müzik yeteneğini, alışkanlıkları, tavırları ölçemediğimiz için bilgiyi çoktan seçmeli ölçebildiğimiz için bilgi yokluyoruz. Öyle olunca ne oluyor? Bütün öğrenmeler, diğer yetenekler, beceriler, zihinsel beceriler, problem çözmeler, yaratıcılıklar, sorumluluklar, inisiyatif almalar, temizlikler, alışkanlıklar, dürüstlükler, değerler, ahlak bir kenara gidiyor, biz bilginin ezberlendiği bir eğitim sistemini sürdürmeye devam ediyoruz, cehaletimizden. Bunu kırmadığımız sürece sizin bu sorunuza hangi cevabı verirsek verelim “Ölçebildiğim neyse onu yapıyorum.” a dönüyor. Bizim şu ölçme konusunda bilgi ölçme darlığından kendimizi kurtarmamız lazım. Bilgi ölçtüğünüz de ve bunu ezbere dayandırdığınız kaçınılmaz olarak ölçebildiğiniz şey ezber bilgi olduğu için buraya dayandırdığınız sürece ne farklılık ne yetenek gelişir. Bu yetenek ve zekâ geliştirme bir eğitim işi değildir. Bu, Türkiye işidir. İnsanlık işidir aslında ve Millî Eğitim Bakanlığının cehaletini de, bu darlığına da bırakılmamalıdır. Bırakıyorsa suç bizimdir.

BAŞKAN – Ben de bilim teknoloji olarak düşünüyorum Hocam.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Millî Eğitim Bakanlığının dışında bir de düşünün, çocuklar, biz de öyle, sadece formel eğitimde geçirdiğimiz beş saat, yedi saatte değil ki bu beyin, bu beden bizimle, yirmi dört saat bizimle. Uyurken rüyada bizimle, aile içi etkileşimde bizimle, piknikte bizimle, sosyal ilişkilerimizde, otobüste bizimle, sinemada bizimle. Millî Eğitim Bakanlığına da o açıdan çok yüklenmemek lazım. Yani bütün iş, bütün sorumluluk Millî Eğitim Bakanlığının gibi algılasak biz o zaman onun cehaletinin bir benzerini biz de kendimiz sergiliyoruz demek. Yaşam geniş neyse ki, yaşam Millî Eğitim Bakanlığının falan çok üstünde neyse ki. Dolayısıyla hepimizin.

BAŞKAN – Hocam, buyurun.

HÜLYA GÜVEN (İzmir) – Teşekkür ederiz Hocam.

Gerçekten güzel bilgiler, farklı bilgiler aldık.

Ben yine hocalarımıza soruyorum, ben sizden de öğrenmek istiyorum. Bu üstün zekâlı çocuklar için eğitim sistemi nasıl olmalı? Çeşitli öneriler var: Kaynaştırma deniyor, gruplandırma şeklinde. Bunların hangisi uygulanabilir, hangisi daha iyi olur bu çocuklara uygulamamız? Aynı okullar mı, yoksa aynı okul içinde farklı sınıf mı?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Hepsini söyleyeyim. Çünkü kavramsal olarak, biraz önce de açıklamaya çalıştığım ileri düzey öğrenme ortamları ne demek? Yaşlılarının, ondan beklenenin ilerisinde bir düzeyde öğrenme ihtiyacı olanlara sunulan ortamlar. O kadar geniş, o kadar jenerik bir tanım ki bunun içine her şeyi, bunun içine bir okul da koyabilirsiniz. Bunun içine bir zenginleştirilmiş, çeşitlendirilmiş bir eğitim modeli koyabilirsiniz, bir üstün yetenekliler programı koyabilirsiniz, bunun içine bir özel staj ya da özel bir yaz boyu gidecek bir kamp koyabilirsiniz, bunun içine haftada üç saatlik, üç hafta sürecek küçük bir proje koyabilirsiniz. Hepsini olabilir, imkânlar neye elveriyorsa. Bu işleri yapacak adam, malzeme, ihtiyaç açısından hangisi en uygun çözüm gibi geliyorsa kullanılabilir.

BAŞKAN – O malzemeden ne çıkarsa.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Hepsini kullanılabilir. Bir şey yapılsın yeter ki. Bir şeyler yapılmaya başlandıkça onu iyileştirmek azıcık daha kolay. Yapılanın kalitesinin kontrolü çok önemli. O az önce saydığım kriterlerden taviz verilmeden kaliteler ölçülür, çok yönlü ölçülür. Sıralamalar buna göre yapılır ve o tarif edilecek ortamlara uyan yetenekler itibarıyla onlara bu fırsatlar verilirse bence her model, her yöntem işleyebilir. Bence hepsinin ayrı bir yeri, ayrı bir katkısı, farklı bir katkısı var.

BAŞKAN – Hocam, bir şey ekleyerek... Enderun hep önümüze iyi bir model olarak sunuluyor. Yani ben de haddimi aşarak diyorum ki, bana birkaç kişi sayın enderunda yetişmiş. Şairi sayın, kültür adamı sayın, din adamı, bir farklılık yaratmış olsun, normalin dışında. Çünkü üstün yetenekli eğitiminden bahsediyorsak, yoksa normal eğitimden bahsetmiyorum. Bir şey söyleyin ki kaderimizi değiştirmiş olsun yahut da kaderimizi değiştirenlerin yolu buradan geçmiş olsun. Var mı böyle bir şey Hocam? Bu enderun bu kadar gerçekten şey mi? Hocamızın sorusuna yani ek olarak hani nasıl olmalıdır?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Tabii, şimdi, Enderun, bir kurum olarak dört yüz küsur yıl boyunca varlığını sürdürmüş ve işe yaramış. İşe yaradığı için varlığını zaten dört yüz küsur yıl sürdürmüş bir kurum olarak katkısı yadsınamaz. Çünkü o dönemin koşullarında eğitimin kitleselleşmediği, Batı’da bile eğitimin kiliselere bağlı ve çok elit gruplar için çok özel programlar hâlinde olduğu, bugün anladığımız anlamda eğitimin var olmadığı dönemlerde devşirme çocuklar arasından seçilen, kendilerine göre geliştirdikleri kriterlerle ve bu işten anlayan uzmanların gezerek grupla seçtikleri çocukların Edirne’de, bir şeyden geçirilip, önce ailelerin arasına verilip, Türkçeyi öğrenip, Müslüman edilip, tarımdı, bilmem, kültüdü, adaptı öğrendikten sonra Edirne’de ve Galatasaray’daki okullarda yeniçeri olarak ya da başka görevler için ayrıldıklarını, bütün bu süreçlerden sonra Enderun’a en en en seçkinlerin geldiğini düşünürseniz, tabii, her döngüde en yetenekliler yukarı çıkıyor. Ondan sonraki döngüde gene en yetenekli yukarı çıkıyor, ondan sonrakinde gene en yetenekli.

Mimar Sinan Enderun’a gidememiştir ama bir devşirmedir. Padişahların çok büyük bir kısmı... Tabii, saray okulu olduğu için aynı zamanda padişahların da gittiği bir okuldur ve III. Selim mesela şairdir, çok güzel şiirleri vardır; saz çalar, besteleri vardır. Enderun’dan çıkan herkesin bedenle ilgili bir marifetinin olması gerekir, bir müzik aleti çalması ya da spor yapması gerekir ya da bir savaş dalında uzman olması gerekir ya da dillerde ve matematikte ustalığını sergilemesi gerekir ama mutlaka sergilemesi gerekir. O anlamda bakıldığında, çağ nüfusu içerisinde elene elene gelmiş ve o çağın ortamının en iyi imkânlarından yararlanmış insanlar Osmanlı yönetimini götüren insanlar ve onlar büyük savaşçılar, büyük şeyler olmuşlardır yani.

BAŞKAN – Köy enstitüleri ona benzer bir model olarak mı devam ettirildi?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Köy enstitülerinin amacı öyle değil ama köy enstitülerinde de kaçınılmaz olarak bir doğal üstün yetenek seçimi oldu. Çünkü orada, “Köylere gidip burada zeki, çabuk öğrenen, okumaya hevesli çocukları alalım ve yetiştirip köyde öğretmen yapalım, onlar köyün lideri olsun.” düşüncesiyle yola çıkıp “Köylerde akıllı, zeki kim var?” diye baktığınızda gene bir üstün yetenekliler seçimi yapıyorsunuz. Başka türlü eğitim imkânı bulamayan çocukları bir araya getiriyorsunuz, bir de üstelik onlara bugün bizim “Yapay olarak yapalım.” diye önerdiğimiz; yaparak, yaşayarak öğrenme, sorumluluk alma, kendi hayatının inisiyatifini ve sorumluluğunu üstlenme, kendi yaptığını yaşama fırsatı veriyorsunuz. Bundan daha güzel eğitim ortamı olur mu? Dolayısıyla, o da bir tür üstün yetenekliler okulu gibi çalıştı hem seçimi itibarıyla hem de işleyiş itibarıyla, çocuklara bu fırsatı verdi. Onun için, onların oradan mezun olanlar hâlâ dur durak bilmeden çalışır, üretir, bir şey yaparlar. Bir kere onun tadını alınca, o hazzı alınca, kendinizi gerçekleştirmenin, hayatta başarılı olmanın yolu, işte, yapmaktan geçiyor.

BAŞKAN – Buyurun.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Hocam, şeylerde siz “Bu ileri düzey öğrenme ihtiyacını karşılamak için oluşturulacak gruplarda yaş sınırı olmasın.” dediniz yani sizin cümlelizden başlayarak söylüyorum. Liselerde, ortaokullarda dersleri biz şöyle veriyoruz: Mesela lise 1’in matematik dersi, fizik dersi ya da kimya dersi şeklinde ya da beden dersi şeklinde. Aslında bunların, sistemin değişmesi gerekiyor o zaman. Mesela ne denir? Malzeme dersi olabilir, kimyayı içinde barındıran; enerji dersi olabilir, elektriğin dalgalarının incelendiği; atletizm kulübü, voleybol kulübü; spor dersi değil ama bu şekilde branşlara ayrılarak yetenekli ekiplerin bulunmasını kolaylaştıracak, eğitimde nasıl yaş sınırı olmaması gerekiyorsa derslerde de branş dersi şeklinde değil de konular konusunda kulüpler ve laboratuvarların oluşması daha doğru olmaz mı? O zaman çünkü ilgi alanına göre, öğrenme becerime göre ben bu alan içerisinde dolaşabilirim.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Aynen öyle.

BAŞKAN – Hocam onları anlattı zaten başında.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Mekânda ve zamanda esneklik gerektirecektir bu. O da aman ne kadar isabetli olur. Nihayet okul binalarımızı ve bahçelerimizi kullanır hâle geliriz. Çocuklar on üç yıl, on iki yıl okula gidiyorlar, liseden mezun oluyorlar, Türkçe yazamıyorlar, Türkçe konuşamıyorlar, zaten yabancı dil bilmiyorlar, hiçbirinin resimle, boyayla bir ilgisi, çizgiyle ilgisi yoktur, hiç kimse enstrüman çalamadığı gibi doğru dürüst nota okumaz, şarkı bile söyleyemez bir tane, matematikte, fende bilmem kaç bin öğrencimiz sıfır yapıyor; ne kadar güzel bir eğitim sistemimiz var! Bunun neresinden çalarsak iyi olur, ne kadarını bozarsak faydalı...

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Hocam, on iki yıl öğretip hiçbir şey öğretemek ayrı bir özelliktir yani böyle bir marifetimiz var.

BAŞKAN – Arkadaşlar, sorusu olan var mı?

ALİ HALAMAN (Adana) – Ben bir şey yapabilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun. Yapacak mısınız, soracak mısınız?

ALİ HALAMAN (Adana) – Soracağım Sayın Hocama.

BAŞKAN – Buyurun.

ALİ HALAMAN (Adana) – Hocam, ben de teşekkür ediyorum tabii. Böyle tatlı tatlı da anlattınız.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Hâlbuki ne kadar acı şeyler söyledim.

ALİ HALAMAN (Adana) – İşte, bu fikir jimnastiği gibi, “thing thang” gibi oluyor tabii. Uzun yıllar da emek vermişsiniz buna. Ben de makul, mantıklı bulmakla beraber bu kadar, otuz senedir, zaman zaman da olumsuz, zaman zaman sitem, zaman zaman kinaye gibi bir şey de gördüm. Bu kadar sosyal veya siyasetin bu işleri tanzim ettiğini fark ederken, bir gün “Ya Hocam, senin bu söylediklerin cidden doğru. Gel, şuraya otur, bu işleri şöyle yapalım.” hiç diyen çıkmadı mı?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Dediler işte diyorlar, “Gelin Hocam, yapalım.” diyorlar, oturuyoruz, sonra aradan üç sene, beş sene geçiyor öyle bir hâle geliyor ki “Benim adımlı buraya koymayın.” diyorum ve ondan sonra da “Keşke böyle bir şeye vesile olmasaydım.” diyorum.

ALİ HALAMAN (Adana) – Siz mi kaçınıyorsunuz Hocam?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Yok, beceremiyoruz hep beraber. Beceremiyoruz, ben de içinde olmak üzere...

ALİ HALAMAN (Adana) – Yok, estağfurullah, estağfurullah.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – İyi niyetle çabalar hep oluyor da sonunu getiremiyoruz.

ALİ HALAMAN (Adana) – Maarif camiası, millî eğitim camiası, bilim teknoloji yani demin söylediğiniz bir sürü örnekler de verdiniz, işte, Enderun mekteplerinden de örnekler veriliyor. Bazen de işte dönme veya devşirme noktasında...

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Dönme değil, devşirme. Onlar başka.

ALİ HALAMAN (Adana) – Devşirme veya. Yani bunların bu üstün zekâlı çocuklara katkısı oluyor mu acaba? Yani “Devşirme çocuklar daha çok üstün zekâlı oluyor.” gibi bir ima gördüm ben. O doğru mu Hocam?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – O dönemde öyle tabii. Çünkü zaten seçerken öyle seçiyorlar, evet. Detaylarına girmek istemiyorum ama bu Enderun konusunda...

ALİ HALAMAN (Adana) – Türkiye’de böyle bir yolu deneyen, denemek isteyen dönemler olmuş mu acaba?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Günümüzde olmaz. O, o çağların modeliydi.

ALİ HALAMAN (Adana) – 1945’te falan böyle düşünenler olmuş.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Değişti, o kadar çok şey değişti ki bugün olmaz. Bugün çok daha pratik başka yöntemlerimiz var.

ALİ HALAMAN (Adana) – Oldu, peki, Hocam. İnşallah, bir gün bu anlattıklarınızı “Hocam doğru söylüyor, bunu yapma imkânımız da var.” diyen bir irade çıkar, inşallah, değerlendirir.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Bir şekilde iyi bir şeyler yapsak ne güzel olur. Farklı fikirler tabii ki. Ne kadar çok farklı fikir olursa, ne kadar çok insan bu işe girerse, ne kadar çok şey yapılırsa o kadar iyi olur. Bir kişinin, bir küçük grubun işi değil ki memleket işi. Hepimizin bir şekilde, çok kişinin çok şey yapması lazım; büyük iş çünkü.

BAŞKAN – Hocam, o kadar çok biz çocuk ve ölçümlene üzerinden konuştuk ki bir aydır. Yani “Hangi çocuk zekidir?” dediklerinde, işte, demin de konuştuk, “Uzun boylu da zekidir ama kısa boylu da zeki olabilir. Sarışın da zekidir ama esmer de olabilir.” deyince nihayetinde zaten herkese, her davranışa uyarlayabileceğinizi, karşımıza net bir şey çıkarmayan... Niye net bir şey aradık biz? Şimdi, yemeğin tarifine göre malzemeniz yoksa yemeği hayal etmenin bir anlamı yok yani çünkü içine koyacağınız malzemeniz olmalı. Nedir bu eğitimdeki malzemeniz? Eğitim malzemesi diyoruz; yetişmiş, yetiştirilmiş, hazırlıklı, değişime açık. Var mı böyle kadrolarımız? Yok, yok denecek kadar.

Öbür tarafa geliyoruz, YÖK’e geliyoruz. Yani “Yeniden yetiştir.” dediğimizde YÖK’te bunun için kendi uykusu kaçan kimse var mı? Yok. Şimdi, o yok, bu yoksa o zaman “Elimizdeki malzeme şu, şu kadar eğitimcimiz var, şu kadar bu işi yapacak

öğretmenimiz var, şu kadar şu var; hadi bunlardan bir helva yapalım.” dediğimizde çıkan model çıka çıka Kanada’ daki modele gittik. Yani bir yerden başlamak ve yetenekler üzerine hareket etmek.

Şimdi, mesela benim 50 tane falan sorum vardı fakat konuya makro bakıp da çocuğu kişiselleştirmekten çok yetenek alanına dayandığım zaman soruların 49’u hükümsüz kaldı burada, arıyorum, arıyorum. Niye hükümsüz kaldı? Çünkü öbürkünden hareket etseydik çocuğun üzerinden aileyi konuşacaktım sizinle. Bu ailenin büyük bir şehvetle çocuğun üzerinde “Arap atı mı? İngiliz atı mı? Hadi hangimizinki daha çok koşuyor?” gibi aynı bugün eleştirdiğimiz üniversite sınav yarışları gibi başka bir yarışa götürecektik ve biz aşamadık bu handikabı. Hiçbir sorumuza da... Geldi mi arkadaşlar? Bilmiyorum. Evvelki gün Özbay Hoca dedi yani “Rahat bırakın çocukları.” dedi. Karşımıza “Benim çocuğum Türkiye’yi kurtaracak.” diyen ve herkesin kendi evinde bir deha olduğuna inanan bir garip ilişkiler şeyi oldu.

Biz bu Komisyonda Hocam... Eskiden üstün yetenekli çocukların aileleri konuşmuyordu. Komisyona davet ettik ve onları çocuklarının hukuklarını korumakla ilgili de çalışmaya davet ettik fakat bin pişman oldum ben davet ettiğime. Çünkü şu anda arkadaşlarla birlikte karşılaştığımız veli tipi bizi çok üzdü. Yani öyle davranışlar gördük ki o çocukların hâllerine çok acıdık. Şimdi, bir kere bu konuda sorular gitti, “Aile mi?” problemi kalmadı.

Bugün spor akademisini bitirmiş dünya kadar insan var, dil tarihi bitirmiş, kimyayı bitirmiş, içinden de dünya kadar vasıflı insan çıkacak bizi kilitlemeyen bir alan olduğunda. Koordinatör fikrine kesinlikle katılıyorum. Böyle bir şey organizasyonlarla -bu tartışmalar sonucunda ne çıkacak, bilmiyorum- bizim elimizi çok rahatlatacak. Ama bir şeyim var. Biz buraya Özel Eğitim Genel Müdürünü davet ettiğimizde millî eğitim her şeyi kendi eğitsin istiyor. Yüzüçüyü de o eğitsin istiyor, atlayıcıyı da o eğitsin istiyor, müziği de o eğitsin, tiyatroyu, her şeyi onlar yapсын istiyorlar. Yani bizde hasil olan kanaat: Mümkünse ne kadar Millî Eğitim elini eteğini çekerse, ne kadar sporu Spor Bakanlığına, kültür ve sanatı Kültür Bakanlığına bırakıp ve bunların organizasyonu ve optimum kullanımını da yerel yöneticilere bırakırsak... Çünkü buradaki çocuk yüzmeye havuz bulamazken oradaki bakanlığın havuzu bomboş duruyor. Öbür tarafta başka bir kulübün sahası bomboş duruyor. Bunu mutlaka optimum kullanacak bir beyine ihtiyaç var ki şehirde kullansın.

Her bakanlığın gençlik merkezi var. Şurada Aile Bakanlığının gençlik merkezi var, şurada Eğitim Bakanlığının gençlik merkezi var, şurada öbür bakanlığın gençlik merkezi var. E, sokakta 5 çocuğu çağırıyorsunuz, “Evladım, şu gençlik merkezine gitti mi?” diye bakıyorsunuz ki yok. Niye yok? Çünkü çocuğa hareketle, çocuğa endekslemediğin zaman okuldaki çocuklarını “Sen pazartesi, salı falanca yere gideceksin. Ben oradan alacağım devamlılığını, takip edeceğim. Sen falanca yerde...” gibi böyle biz... Şöyle bir kanaat oldu ki: Şehirlerde 300-500 kişi var, her yerden hep onlar yararlanıyor. Çocuk merkezli düşünülmediği için de hizmetlerin farkında olmayan da dünya kadar insan var. Siz taraftar mısınız Millî Eğitimin “Her şeyi ben eğiteyim.” demesine?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Tabii ki değilim. Bir de ayrıca, ispatlanmış durumda ki ne yazık ki yapamıyor Millî Eğitim Bakanlığı. Artık bir kurum yapamadığı bir şeyi “Yapalım.” iddiasında bulunmamalı bence. Yapamadığını gördükten sonra “Nasıl yapılır?” diye bakmak lazım. Dolayısıyla, katılmadığım gibi, üstelik Millî Eğitim Bakanlığının elinden ne kadar çok bir şeyler alınır, dağıtılsa o kadar iyi olur diye düşünüyorum.

Japonya’daki bakanlığın adı, Bilim, Teknoloji, Eğitim, Kültür Bakanlığıdır ve Japonlar hem kültürlerinde hem de uygulamalarında bunları birbirinden ayırmazlar. Bütün müzeler eğitim kurumlarıdır, bütün spor tesisleri eğitim kurumlarıdır, bütün bayramlar, kutlamalar, düşün törenleri, festivaller, sosyal ilişkiler, yerel yönetimin bütün imkânları eğitim kurumudur. O formel eğitim, eğitim kurumudur. Formel eğitimin dışındaki ikebanaları, judoları, hobi grupları, bilim teknik merkezleri, tümü eğitim kurumudur. Onlar eğitim kurumlarını hayatın diğer kurumlarının içine dağıtmışlardır. Onun için, Japonya’da eğitim çok yönlüdür, yirmi dört saattir, her yaştaki herkesi kapsar, kesintisiz, yaşam boyudur. Formel eğitimle informal eğitim arasındaki ayırım son derece azdır, geçirgendir. Bizde tersi. Biz eğitimi... Türkiye’de yaptığımız en büyük hatalardan biri eğitimi Millî Eğitim Bakanlığına teslim etmek, bir kuruma teslim etmek olmuştur. Hiçbir kurum, ne kadar marifetli olursa olsun hiçbir kurum tek başına hayatı, büyümeyi kapsayamaz; bundan sorumlu olamaz, olmaz böyle şey. Mümkün mü? Birçok ülkede bunlar zaten yerel düzeyde çözülmüştür, hayatın içinde çözülür. Onlar kurumları bile belli şeyleri desteklemek için kullanıyorlar. Parayı da yerelde toplayıp dağıtımı da yerelde yapıyorlar. Biz daha merkezîyiz ve büyük hata yaptık bütün eğitimi formel, Millî Eğitim Bakanlığının yaptığı işe endeksleyerek, onu da sınavlara endeksleyerek.

BAŞKAN – Hayır, dantel eğitimi de yapıyor, kaneviçeyi de o yapıyor yani anlamak gerçekten mümkün değil.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Büyük hata yaptık. Ne oldu? Kaynaklarımızı zenginleştirmedik, açmadık; daralttık, fakirleştirdik; yasakladık, kısıtladık.

BAŞKAN – Evet, Özlem, ne oldu?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ ÖZLEM MİSİRLİ TAŞDEMİR – Kaldım.

BAŞKAN – Kaldın. Bütün ezberleriniz bozuldu değil mi? TÜBİTAK'taki arkadaşlar, var mı sizde bir şey? Mücahit Bey...

ÇİĞDEM MÜNEVVER ÖKTEN (Mersin) – Japonya'daki Eğitim ve Kültür değil mi?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Bilim, Teknoloji, Eğitim, Kültür...

KOMİSYON UZMANI KORKUT TÜRKYARAR – Eğitim, Kültür, Teknoloji, Sanayi, Spor Bakanlığı; hepsi beraber.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Aynen öyle. Sanayi, Sporda mı vardı?

KOMİSYON UZMANI KORKUT TÜRKYARAR – Ben öyle yazmışım.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Emin değilim. Sanayiden emin değilim ama Bilim, Teknoloji, Kültür, Eğitim... Spor da içinde olabilir. METEKSA gibi de böyle uzun da bir ismi var.

YÖK TEMSİLCİSİ YRD. DOÇ. DR. MÜCAHİT COŞKUN – Hocam, şimdi, yeteneklere göre öğrencileri seçmemizi söylemişsiniz, hatta burada “Çok basit kriterler koyarak bunları belirlememiz mümkün.” demiştiniz. Özgünlüğü, teknik beceri düzeyi gibi birçok şeyi sıraladınız. Şimdi, öncelikle yetenek kavramının içeriğini doldurmamız gerekiyor herhâlde. Yetenek sizce Hocam nedir? Mesela bir terzinin yaptığı iş yetenek midir? Yoksa sadece fen, matematik, güzel sanatlar, müzik, beden eğitimi vesair yani bunlarla mı sınırlı tutuyoruz?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Şimdi, bakın...

BAŞKAN – Hocam, ekleyebilir miyim? Çok özür dilerim. Şimdi, bir deniz kıyısında doğan çocuğu suya atarsanız hemen yüzmeyi öğrenir. “Bizim çocuk bir yaşında yüzmeye başladı.” diyebilirsiniz. Ama hayatında deniz görmemiş bir çocuk, dağ başında, o beş-altı yaşında babasıyla birlikte gider, iyi silah atar, iyi bir avcı olmuştur. O soruya ek olarak, bunun hangisi neye göre yeteneklidir?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Şöyle bir ayırım yapalım önce: Konu alanlarıyla, disiplinlerle yeteneği ayıralım. Disiplin dediğimiz şey, fizik, kimya, biyoloji, matematik, spor, Türkçe, yabancı dil eğitimi falan filan gibi alan tanımları. Bu alanlar belli, o alanda yapılan çalışmaları, gelişmeleri, teknolojisini, bilgi birikiminin bulunduğu noktayı, uygulamaları falan kapsayan kocaman alanlardır. Yetenek dediğimiz, insanoğlunda var olan... Bir türüz sonuçta biz, ortak özelliklerimiz var, bütün insanlarda var olan ortak özellikler, dil, matematik yapabilme, soyutlayabilme, öğrenebilme, bedenini belli şekilde kullanabilme falan filan gibi, yüzebilme gibi bir sürü, türümüze ait özellikler var, yeteneklerimiz var. Bir de insanların içinde buldukları ortamlarda yaparak, yaşayarak, deneyim geçirerek geliştirme fırsatı buldukları yetenekleri, becerileri... Yetenek derken biraz daha zihinsel, biraz daha soyutlanabilirleri; beceri derken biraz daha eli, bedeni içerenleri kastediyoruz. Günümüzde bunlar çok iç içe geçti. Zihinsel birçok şeyi bile gene bilgisayarla ya da kalemlle, kâğıtla, bir araç kullanarak yapıyoruz. Dolayısıyla, yetenek, beceri ya da diğer özellikler, özellikle bir şeyler yapabilme, ortaya koyabilme, sergileyebilme, marifet türü şeyler diye baktığımızda bunlar yapılan işte görülüyor. İş yaparken, kullanırken malzemeyi, ortaya çıkan üründe, süreçte.

Üstün yetenek dediğimizde de şunu kastediyoruz: Belli bir ortamda o kültür içerisinde beklenen düzey, zorluk düzeyi, karmaşıklık düzeyi, zaman, malzeme kullanma zenginliği, derinliği, bilgi derinliği, neyse o bizim ortalamamız, normumuz. Bu normun üstüne çıkan, bütün bunları çok daha fazla yapan, çok daha çabuk yapan, çok daha farklı yapan ya da yaşlarının yapamadığı, iki-üç yaş üstündekilerin yapabildiği bir şeyleri yapanlara da biraz daha üstün yetenek diyoruz. Sonuçta yetenek yapmakla, üretmekle, ortaya koymakla ilişkili bir şeydir; onunla gelişir, tezahürü de odur. Yapmaktan, deneyimden, elden, üretimden ayıramayız onu. Anlatabiliyor muyum? Dolayısıyla, geliştirilebilen bir şeydir, dolayısıyla, eğitime çok açık bir şeydir. Dolayısıyla da o uygun ortamlar bulunduğu gider. Nereye kadar gider? Herkeste bayağı gidiyor. Bazılarında kocaman kocaman, çok çabuk ve büyük adımlarla gidiyor. Hepimizde, hepimizin bazı yerde böyle böyle, hızlı; bazı yerde yavaş gidiyoruz. Herkes de her alanda aynı hızla gitmiyor. Bugün böyle gidiyoruz, beş sene sonra, ergenlik döneminde başka bir şeyler çıkıyor öne, gerilerde kalıyoruz. Otuzundan sonra bir şeyler yapmaya başlıyoruz. Ben altmış yaşındayım, teori geliştirmeye başladım. Bıraktım zaten geriye kalan her şeyi, ha bire teori geliştiriyorum ve çok ilgi topluyor. Onun için davetler alıyorum, “Gel şu teorilerini...” Altmış yaşından sonra bir yeteneğim çıktı ortaya. Hele zorlanınca, ihtiyaç içinde olunca, çaresiz kalınca çözüm çıkıyor. İşte, o farklı. Yetenek orada çıkıyor. Ortam çıkarıyor bunları. Başka işler yapıyor olsaydım, başka fırsatları yakalamış olsaydım kim bilir başka ne beceriler koyacaktım. Yetenek yaptığımız işle, içinde bulunduğumuz ortamlarla etkileşimimizin tezahüründe sergilediğimiz şeylerde kendini gösteriyor.

“Nasıl anlarım? Nasıl ölçerim? Nasıl gözlerim?” diye baktığınızda, demin saydığım kriterler yeteneğin göstergesi olabilir diye düşündüklerim. Ekleyin, çıkarın ama bir gösterge üzerinde anlaşabiliriz, uzlaşabiliriz, “Bunu kullanalım.” deriz, ona göre listeleriz.

Elimizdeki sınırlı imkânı listenin üstündeki kaç kişiye verebiliyorsak veririz, o gün o iş için; bitti. Öbür gün başka bir iş için başka liste yaparız.

BAŞKAN – Hocam, seçici rolünü kime veriyorsunuz orada?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Çocuklar kendileri bile yapabilirler. Kriterler açık olunca, ölçmeler somut olunca öz değerlendirme olur, akran değerlendirmesi olur, öğretmenler değerlendirmesi olur, gerekirse jüri toplayıp, 3 hocamızı çağırıp, çok ender yakalanan bir fırsatsa ve çok değerli bir fırsatsa öğretmen 2 arkadaşını ya da dışarıdan bilmem kimi de davet edip o performansı gözlerken bir ölçek geliştirip “Bu değerlendirme ölçeğini kullanalım.” diyebilir, değerlendirme yöntemleri kullanılır. Önemli olan, açık, adil olması.

BAŞKAN – Hocam, orada kayırmayı nasıl önleyeceğiz?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Açık ve adil olmasıyla. Öğrenciye açık, herkesin yaptığı herkese açık.

BAŞKAN – Baştan kriterleri koyacaklar.

YÖK TEMSİLCİSİ YRD. DOÇ. DR. MÜCAHİT COŞKUN – Bir sınıflandırma yapabiliyor musunuz Hocam yeteneklerle ilgili? Eğitim içerisinde veya hayatta...

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Hayır. Neyse ki engele gelmiyor, sınırlandırmaya gelmiyor.

YÖK TEMSİLCİSİ YRD. DOÇ. DR. MÜCAHİT COŞKUN – Bunda standart ve kriter koyarken aslında yeteneklerin başlıklarını koymamız gerekmez mi? Yoksa Türkiye gibi ülkelerde...

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Hiç gerekmez. Tam tersine, onu yaptığımız zaman yetenek böyle tarif ediliyor zannedip bunun dışındakilere körlük geliştiriyoruz. Çok sıra dışı bir şey yapıyor görmüyoruz.

ÇİĞDEM MÜNEVVER ÖKTEN (Mersin) – Çok doğru bir cümleydi, diğerlerine körlük geliştiriyoruz.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Çok olağanüstü bir yaklaşım, olağanüstü bir değer ortaya koyuyor; biz onun marifet olduğunun farkında dahi olmuyoruz. Dolayısıyla, bence sınırları kıran, sınırları zorlayan, sınırların dışına çıkan ama bunu yaparken de ortaya bir şey koyma, kalite ve o disiplinin getirdiği, disiplinin kuralları içinde yapabilme marifet. Eğitimin katkısı bunu bu marifetlere doğru yönlendirmek, orada o fırsatları vermek olur. Suç işlemek, en olmadık şeyleri yapmakta da yaratıcılığımızı ve zekâmızı gösteriyoruz. Oralarda değil, buralarda çıkmasını özendirmek.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Hocam, bizim en olumsuz özelliklerimizden birisi hamilikart olayıdır yani tanıdık, eş ahab, dost ya da “benim tanıdığım”, “akrabam” şeklinde. Enderun’dan biraz önce bahsederken sistemde kişilerin yabancı ailelerin elinden geçirilerek tespit edildiğini söylediniz. Yani “Hiç kimse hısm, akraba değilken çocuklar alınıp kültür, birikim, altyapı oluşturmak için ailelere veriliyor.” denildi ya sistem o yüzden çok güzel ilerlemiş. Kimse kimsenin tanıdığı değil, akrabası değil. Ama bizde uygulamalar sırasında yaşadığımız en büyük sıkıntı o. Çirkinleşebiliyoruz bu konuda.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Doğru. Bu yeteneklerin kriterlerini baştan açıklar, “Şöyle ölçmeler yapacağız.” deyip bunu seçeceğimiz gruptakilerle konuşur, onların eline verir, onların ya da başkalarının bu gözlemlere, seçmelere katılmalarını sağlayıp daha ortalama değerler, hesaplar alarak listelersek ve bunu açık yaparsak kayırma da ortadan kalkar. Bir çocuğun yaptığı çok güzel bir şeye oradaki 7 çocuk “Bu kötü.” demez. Yetişkinler diyebilir, çocuklar demez.

BAŞKAN – Hocam, yeteneklerine göre görevlendirilmeyen eğitimciler ya da becerilerine göre sınıflandırılıp atanmayan insanlara bu seçicilik görevini nasıl vereceğiz? Şimdi, bizim kadrolardaki yönetimlere gelmek nedir? Beş yıl o oldun mu, iki tane de falanca yerden oldun mu; bakın, hiçbir yetenek ve beceriye dayanmayan esaslardır bizdeki terfi ve tayin. Şimdi, hiçbir yetenek temelinde dayanmayan, “Başarılı olduğu için kalmalı ve devam etmeli.” ya da “Başarısız olduğu için sistemin dışında kalmalı.” diyemeyeceğiniz bir yerde bu kadar basireti nasıl bekleyeceğiz?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Vallahi, üstün yetenekliler eğitiminin şöyle bir özelliğini keşfetmişim yıllar önce, Türkiye’de gözleme fırsatım olmadı çünkü öyle bir eğitim yapamadık ama eminim burada da çalışır: Bu eğitim, iyi eğitim olduğu için örnek oluyor; kötü eğitimlerin gidişatını bozuyor. Bazı şeyleri değiştirmek gerekecek. Türkiye ölçeğinde böyle büyük bir hamleye başlıyorsak, o hamlenin önündeki engellerin bir kısmını yönetmeliklerle, bir şeyleri başka yerlerde, mevzuatta değiştirerek yapabiliyorsak yapmamız lazım; o cesareti de göstermemiz gerekiyor. Somut önerimiz varsa onu koymamız lazım, onu da yaptırmamız lazım.

BAŞKAN – Ne o?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Yapamıyorsak eğer o zaman kendi içimizde ne gibi sorunlar nereden kaynaklanıyor, buna en uygun çözüm ne olabilir...

BAŞKAN – Hocam, somut öneri?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Somut öneri: O öğretmenleri değil... Öğretmenlerin de belki performanslarını şu kriterlere göre, en azından bir iki verdiğimiz görevde ayıklayıp; bu seçme işini şu kriterlerde üst sıralarda yer alan öğretmenlere vereceğiz diyelim.

TÜLAY SELAMOĞLU (Ankara) – Ya da farklı okullara atayalım...

BAŞKAN – Şimdi, o kadar kolay değil Hocam, özellikle açmak istiyorum. Şimdi, 657 biliyorsunuz çalışanın çocuğa karşı hukukunu... Aslında değişen Anayasa maddesiyle biz “çocuğun üstün menfaati” diye bir kavram getirdik, daha Ankara bunu görmüyor. Yani çocuğun menfaati öğretmenle gelişirse önce çocuk, anne babayla gelişirse önce çocuk. Bundan esasla bizim orada da hareket etmemiz lazım. Ama haklı olarak, çalışanın da şöyle bir tedirginliği oluyor: Yani “Gelenin gidenin de şamar oğlanı olur, oradan oraya atılır mı?” diye. Onun da ayrı bir tedirginliği olduğu için o da doğru bir şey. Bunun ikisinin ortasında bir şey bulmamız lazım. Çünkü bizim 657 beceriksizlik, çalışmamazlık, yılın yarısını raporla geçirmekle sistemin dışında kalmanızla alakalı değildir. Bakın, biz eğitimi hep öğretmen üzerinden konuşuruz. Televizyonda program yapılır. Koca bakan çıkar ve gazetecilerin sorduğu soru şudur: Kaç öğretmen? Kaç lira? Neresi? Hâlbuki çocuğu hiç konuşmaz. Siz çocuk üzerinden konuşulan bir eğitim sistemi, çocuğun mutluluğu, çocuğun öğrenme kabiliyeti... Yani “Beni gönder buradan, tayin et.” der, sınıf öğretmensiz kalmış, hiç umurunda olmaz. Bunlar kendi açısından, hepsini konuşmamız gerekir. Biz bir okulda çocuk mutlu olamadı...

Bakın, Ankara Fen Lisesine gittik, haberleri okudunuz mu, bilmiyorum. Mesela Ankara Fen Lisesine gittik. Ankara Fen Lisesi, dört yıldır-beş yıldır laboratuvarı açık olmayan bir liseden bahsediyoruz. Biz ertesini gün Ankara’da Sincan Çocuk Cezaevine gittik. Fen fakültesindeki çocuklar bilmem kaç metrekarede 4 kişi ranzada kalıp çalışma odası yokken, elhamdülillah, oradaki çocuklarımızın standardının öyle olması tabii ki çok memnuniyet verici ama burada yakalayamadığın çocuğu cezaevinde buluyorsun sonra. Cezaevinde her çocuğumuza bir oda verebiliyoruz; 1,5 personel verebiliyoruz, beri tarafa geliyoruz, fen lisesinde sınıfına tebeşir dahi vermiyoruz ve tepesine çökmüş müzik odaları görüyoruz. Peki, ne yaparsınız? Öğretmeni görevden mi alırsınız? Yok canım. Müdürü mü görevden alırsınız? Yok canım. Şimdi, değiştiremediğimiz yerleri çok konuşmamız lazım. Demin Hoca’ya da söyledim, sizlerden de rica ediyorum: Ne olur, bu panellerde eğitimcilerin elenmesini konuşalım. Hep çocukların ayıklanmasını konuşuyoruz. Hayır, eğitimcilerin çok üzerinde konuşmamız gerekiyor. Bunları söyledim diye bir ara sendikalar çok tavır aldılar, savaş açtılar bana karşı. Benim hiçbir öğretmenin özlük hakkı, hukuki durumu, bununla ilgili bir şey söylemem mümkün değil ama çocuk konuşuyorsak, bir yerinde çocuğu öncelemek zorundayım. Onun için siz de bize somut örnekler... Mesela somut örneklerden birisi, bu Beyazıt’ taki üniversite üstün zekâlı çocukların eğitimiyle ilgili öğretmen yetiştiriliyor. Mesela şöyle bir tavsiyede bulunalım mı Bakanlığa: “Bunları sınavla mınavla bekleme, zaten eğitilmiş çocuklar. Buraya girerken de bir üniversite sınavıyla girdiler. Senin de bu kadar ihtiyacın var. Ata bunları okullara.” diyelim mi?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Hayır, bence gene üstün yetenekli çocuklarla çalışacak yetişkinlerin, kim olursa olsun, tıpkı o üstün yeteneklerin elenmesinde, sıralanmasında kullanılan ölçütlerle, onların yöntemleriyle eşleştirilmesi lazım.

BAŞKAN – Nasıl?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU - Orada da “öğretmen” demeyelim, öğretmenler içinde ya da eğitimler ya da dışarıda bilmem neler içerisinde bu performansı gösterebilen, işi böyle yapabilen, çocukla böyle çalışmayı becerebilenleri gene o kriterlere göre, onların örnek dersini, örnek uygulamasını, örnek projesini ortaya çıkaracakları, onlara verdiğimiz ödevi gene aynı kriterlerle değerlendirerek, kriterler itibarıyla en tepeye sıralananları çocukların yanına verelim, aşağılarda kalanlara “Siz daha sonra gene gelin.” diyelim.

BAŞKAN – Hocam, bu strateji çalışmasının içinde var mıydınız?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Tabii, evet, büyük ölçüde.

BAŞKAN – Talim Terbiye hazırlanıyor mu buna? Müfredat için bir çalışma var mı? Ben çok derin okuyamadım yani.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Millî Eğitim Bakanlığı iki tane strateji çıkarttı; bir Ankara’daki bir grup çıkarttı, biz İstanbul’da bir grup çıkarttık. Sonra bunları bir araya getirmeye çalıştı Millî Eğitim Bakanlığı ama şimdi benim size özetlediğim bu bakış açısı tabii başka bir şeyle bir araya gelebilir bir şey değil ama orada söylenilen, diğer stratejide sözü edilen pek çok yöntem, teknik bunun içine entegre edilebilir, bu ileri öğrenme ortamları tanımlanırken oradaki modellerden yararlanılabilir ama sonuçta böyle bir...

Bizim stratejimiz, Millî Eğitim Bakanlığının desteklediği, Bakanın onayladığı ya da işte Bilim Teknoloji Kuruluna göndereceği strateji midir, ben o bilgiye sahip değilim. Yaptık, verdik sonrasını bilmiyorum.

KOMİSYON UZMANI KORKUT TÜRKYARAR – Onlar başka bir şey yaptılar.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Onlar başka bir şey yaptılar.

BAŞKAN – Bu sistemin içinde, çalışmanın içinde Sağlık Bakanlığına bir rol veriyor musunuz?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Evet.

BAŞKAN – Nerede veriyorsunuz?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Hem Yetenekleri Değerlendirme Kurumunun görev ve tanımları içerisinde Bakanlığa yer veriyoruz. Onun dışında...

BAŞKAN – Ne yapacak onu, kiminle yapacak onu?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – O detayda da Bakanlıklarla ilgili görevlendirmelerde...

BAŞKAN – Yani çocuğu takip etme sürecinde bir yer mi, rol veriyoruz orada şeye? Hani, çocuğu ana rahmine düştüğü andan itibaren takip ediyor ya Sağlık Bakanlığı, aşısını, osunu, busunu...

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Yani çok genel ifadelerle var orada, o detaylara inilmiş durumda değil. Sadece “İş birliği yapılır.” biçiminde, “Onların faaliyetleriyle bütünleştirilir.” biçiminde bir şeyler geçiyor galiba. Yani aylar önce olduğu için rapor hazırlamamızda, şu anda detayda, bir yerde ne yazıyordu... Ama bütünleştirici, sorumluluğu Millî Eğitim Bakanlığıyla başka kurumlar arasında paylaştırıcı, başkalarının da ellerini taşın altına koymasına izin veren, onu talep eden bir yaklaşım, bilim, teknoloji, sanayi dâhil.

BAŞKAN – “Komisyon olarak, kesinlikle, çocukların etiketlenmesini, ölçüme alınmasını reddediyoruz...”

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Güzel, isabet ediyorsunuz.

BAŞKAN – ...Eğitim de yeteneklerine göre çocuklara her fırsatı sunmak gibi bir sorumluluğu vardır.” gibi bir şey söylesek bize “Siz delisiniz.” derler mi?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Hayır, demezler. Yani ben Füsun Akarsu olarak baktığımda, “Ne kadar ileri bir düşünce...”

BAŞKAN – Dersiniz...

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – ...ne kadar gelişmiş, ileri, rafine bir düşünce ve ülke gerçeklerine ne kadar yatkın, üstelik de başka ülkelerde görülmeyen bir ele alış biçimi.” derler, hatta “Niye olmasın, böyle yapmak daha mantıklı.” bile deyip örnek bile alabilirler.

BAŞKAN – Bu arada, bu işten ticari bir kazanç sağlamak... Bunu kınayarak söylemiyorum; çok doğaldır, insanlar mesleklerini sürdürmek isterler, ticarethaneler para kazanmak isterler. Özel okullarda üstün yetenekli çocuklar sınıfları açılmaya başlandı. Laboratuvarlarına girdiğinizde hiç de öyle bir laboratuvar değil. Bir de o kadar laboratuvar da fazla zaten o çocuklara. Yani bir sürü şişe şişe çocuk görür oldum onlara baktıkça. Yazık, günah! Yani öbür tarafa gittiğinizde, nihayetinde iki tane çiçek, böcekler dünyasını renklendirebileceğiniz çocuk onlar. Aileye “Senin çocuğun üstün yetenekli.” dediğinde, yılda 30 milyar lirasını çok rahat alabilirsiniz. İki tane de süsleme yaptınız mı öğretmenle, bitmiştir.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Doğru.

BAŞKAN - Bütün bunları da saygıyla karşılıyorum, “Niye böyle olsun?” falan demiyorum. İşte bütün bu hassasiyetleri düşündüğümüz zaman, çocuk endekli bir çalışma bizi rahatsız eder oldu.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Doğru, aynen öyle. Hâlbuki “yetenek” dediğimizde, bunu hangi okul yapıyorsa yapsın, hangi özel okul bu imkânları, bu yetenekleri geliştirme fırsatlarını çocuğa verip...

BAŞKAN – İhtisaslabilir de istiyorsa...

PROF. DR. FÜSUN AKARSU - ...çocukların ortaya bir sürü şey çıkarmasına izin veriyorsa, çok iyi öğretmen yetiştirip o öğretmenlerle çocukları uçuruyorsa ne güzel.

BAŞKAN – Hayır, buraya 60 kilometreden şey geliyor Hocam.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU - Özel sektör buraya ne kadar çok girerse o kadar iyi. Veliler her yere para veriyorlar. Dershaneye vereceğine buraya çocuğunu verip çocuğunun yeteneklerini, zekâsını geliştirme fırsatı bulsa ne güzel olur. Keşke daha çok girsinler, daha çok yapsınlar. Yeter ki bu niteliğe dayalı, geliştirmeye dayalı çocuk yeteneğini, zekâsını temel alan ve onu geliştirdiğini gördüğümüz, kaliteden ödün vermeyen fırsatları yapsınlar. “-miş” gibi yapmasınlar, kandırmasınlar.

BAŞKAN – Bilim sanat merkezlerinde şunu aradım: Misyon aradım. Mesela, falanca bilim sanat merkezi kendine bir misyon yükledi mi? Bu yetenekli çocuklar, zaten yaş grupları da belli. “Biz şu konuda bu çocuklarla bir yolculuk yaparız, resmini yapar ama bir misyonumuz var.” Hani “ihtisarlaşıyoruz” falanca gibi bir derdi yoksa okuldan ne farkı kalıyor o zaman?

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Aynen öyle.

BAŞKAN – Yani fizik laboratuvarlarına girdik, kimya laboratuvarlarına girdik, aşağı girdik resim... Ben bir fark göremedim okulda. Yine 657’li öğretmen, değiştirilmiş ya bir öğretmenle karşı karşıya. Bir de sabah okula gidiyor çocuk, ondan sonra bir kursa gidiyor, ondan sonra oraya geliyor yani 10 kilometre, 20 kilometre, 30 kilometre yollardan geliyor. Peki, ne için? O “Ne için?” sorusunu bulamadık.

PROF. DR. FÜSUN AKARSU – Tahrif edilmiş bir uygulamanın sonunda geldiğimiz nokta budur işte ve bu tahrifat, tamamen Millî Eğitim Bakanlığının tahrifatıdır.

BAŞKAN – Bugün çok haber çıktı sana. Hoca her şeyi altını üstüne getirdi; vallahi, altını üstüne getirdi. Biz de önümüzü görebilir duruma geldik. Hocam, sanıyorum bu bitmeyecek.

Ben Hocama çok çok teşekkür ediyorum ve toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.07